

ЗАБУР

Забур

Пак Каламдин таржумайрин институт
Москва
2024

Забур

Лезги чІалаз авунвай Пак Каламдин
таржумайрин электронный
ва аудио кІалубар квевай
Пак Каламдин таржумайрин институтдин
сайтдай жагъуриз жеда
(ibt.org.ru/ru/media?id=LEZ)

Издание не предназначено для продажи

ISBN 978-5-93943-343-3

© Институт перевода Библии, 2024

Сифте гаф

Играми кӀелзавайди!

Куь вилик сифте яз лезги чӀалаз таржума авунвай ва вич Пак Каламдин са чӀук тир Забур ква. Пак Каламдик вичиз Мусадин вад ктаб лугъузвай Таврат, пайгъамбаррин ктабар, тарихдин ктабар, камал квай эсерар, Забур ва Инжил акатзава.

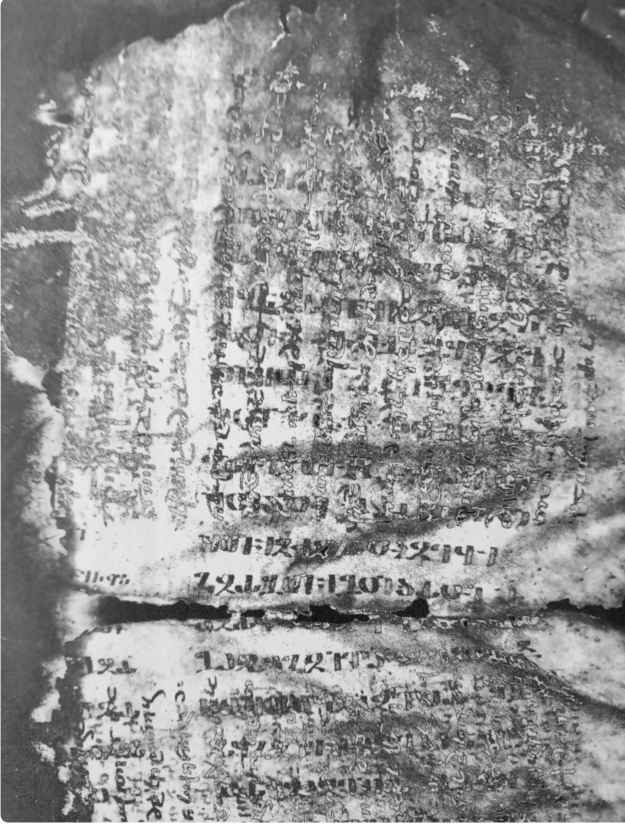
Забур манийринни шиирралди кхъенвай дуьайрин кӀватӀал я. Адан бинеда Аллагъдикай фикирар ва Адаз, вири алакьдай ва регъим авай Реббидиз хъиз, ийизвай шукурар ава. Амма шиирри кӀалурзавайди тек са шадвал, шукурар ва Аллагъдиз ихтибар авун туш, ана гъакӀ инсанрин чара атӀай-вилини гъал, абурун хъел ва душманрикай авай кичӀевал, авунвай гунагърай намусдал ацалтзавай азабарни кӀалурзава. Манийрикай гзафбур пайгъамбарвилибур я. Месигъ къведайдакай лагъанвайбурни гъа жергедик акатзава.

Забур 150 манидикай ибарат я. Икъванбур агъзур йисалайни гзаф девирда кыле фейи гъерекатрин нетижа яз арадал атана.

Забурда авай манияр кхъей ксарин арада, Давуд пачагъдин тӀвар хъиз, Мусадин (89), Сулейманан (71, 126), Къарагъан миресрин (41-48, 83, 84, 86, 87), Асафан ва я адан рухвайрин (49, 72-82) ва эзрагъви Этанан (88) тӀварарни къазва.

150 манидин кӀватӀал вад ктабдиз пай ийиз жеда: 1-пай: 1 – 40-манияр; 2-пай: 41 – 71-манияр; 3-пай: 72 – 88-манияр; 4-пай: 89 – 105-манияр; 5-пай: 106 – 150-манияр.

Гъар ктабдин сад лагъай мани сифтедай Къафкъаздин Алпандин гъарфаралди, ахпани кириллицадин гъарфаралди чапзава. Къафкъаздин Алпандин шрифталди ганвай текстина рекъемар гъарфаралди, кылеринни аятрин нумраяр талукъ тир къайдада кӀалурнава. Ктабдин эхирда авай таблицада Къафкъаздин Алпандин гъарфарни рекъемар алай аямдин лезги чӀалан алфавитдин гъи гъафари эвез ийизватӀа къейднава.

© Gippert J., Schulze W., Aleksidze Z., Mahé J-P (eds). *Caucasian Albanian palimpsest of Mount Sinai. Volume II. Turnhout, 2008. VII, 26-27.*

ԿՕԴՏՕԴ : ՆՅԼԿՅԴՈԴ

11

ԿՕԴԻԶԳԶԴԵՕ-ՏԶԴԿԻ :

12

Կթափգազдин Алландин кхынар 1980-йисара Синайдин килиса-
дай жаггай ва вичяй члехи жафа галаз кыл акъудай VI лагъай асир-
дин гъилин кхынрин табдин бинедаллаз кардик кутунвайди я.
И кхынри Пак Калам Къафгъаздин Алландин ва чеб лезги чІала-
рин гапІалдик акатзавай чІаларикай садаз таржума авунвайвилин
шагъидвал ийизва. Инал ганвай гъилин кхынрин чарчин шикилдай
аквазвайди Забурдин са чІук я, анай кІелиз хъайиди 18:5 лугъудай
(чарчин юквал алай) мани я, ина ам къадим чІала авайвал чап
авунва.

Гъар са ктаб Аллагъдиз шукур авуналди акъалтІзава. Месела, 40:14-мани: «Я Ребби, Израилдин Аллагъ, шукур хъуй Ваз асиррилай асирралди! Амин! Амин!»

1-маниди вири ктабдихъ галаз куьрелди танишарзава ва муьмин касдиз нуьсрет гудайдакай лугъузва, 150-мани лагъайтІа, вад лагъай пай акъалтІарзавай ва санлай вири Забурдин эхирда авай нуьсретдин гаф я. Ана чилел уьмуьр тухузвай вирибуру Реббидиз шукур авуна кІан тирдакай лугъузва.

Гаф манийрал чпин тІварар ала. Абурун везифайрилай аслу яз, жуьреба-жуьре кьилери са шумуд гапІалдикай лугъуз жеда: мани туькІуьрнавай касдин тІвар къазвайбур (месела, 14:1 «Давудан мани»), чеб арадал атуьнин тарихдин гьал къалурзавайбур (месела, 3:1 «Давудан мани. Давуд вичин хва Абсаламакай катдайла»), мани лугъузвайбур патал меслятар авайбур (месела, 60:1 «Манидаррин чІехидаз»), жанр къалурзавайбур (месела, 7:1 «Давудан шел»), ибадат авуниз талукъ меслятар гузвайбур (месела, 91:1 «Киш йикъан сувар къейд авунин мани») ва масабур.

Чувуд чІалал авай къадим кхьинрай таржума авунвай и кьилерал бязи манийрин мана-метлебдиз талукъ тир тІварарни алава хъувунва. Месела, «Нянин дуьа» (4).

Вири манияр са шумуд жуьрединбуруз пай ийиз жеда: шукур квайбур, разивални гьуьрмет къалурзавайбур, шелар, Ярусалимдин баркалладикай манияр, Аллагъдихъ иман авуникай манияр, Израилдин пачагьрал таж алукуьниз талукъарнавай манияр, камалдинни гъахъ-михъивилин тарифзавай манияр ва Аллагъдин кІвале ибадат ийидайла лугъудай манияр.

Гъар са мани кхьенвайдан ният къалурун патал, ада манияр чеб туькІуьр хъунин жигъетдай са шумуд хилез пай авуртІа жеда:

1. Шукур квайбур

Адет яз, ихътин манияр пуд хилекай ибарат я:

- 1) Аллагъдиз шукур авуниз эвер гун;
- 2) шукур авун патал себебар;
- 3) эвер гун, насигъат, тІалаб тикрар хъувун.

Ихътинбур 27, 32, 104, 110, 112, 116, 134, 135, 146, 147-манияр я.

2. Разивални гъуърмет къалурзавайбур

Адет яз, ихътин манийра са кас ва я гзаф инсанар хилас авун паталай Аллагъдиз ийизвай шукур, Аллагъди абур гъихътин гьаларикай хилас авунатла ва и кардай инсанрин разивални гъуърмет, абур ийизвай тарифар къалурзава.

Ихътинбур 17, 20, 29, 31, 33 39, 40, 65, 105, 115, 137-манияр я.

3. Манияр-шелар

Ихътин манийра къилдин са касди ва я инсанрин къвалди Аллагъдиз эверзава, тлал алай гьалдикай шикаят ийизва, куьмек тлалабзава ва куьмек гайи Аллагъдиз къурбанд гун хиве къазва.

а) къилдин са касдин шелар: 3, 6, 41, 42, 50, 53, 54, 58, 60, 61, 63, 68, 69, 70, 108, 142-манияр.

б) гзаф инсанри санал ийизвай шелар: 43, 59, 73, 78, 79, 82, 136-манияр.

4. Пачагъдикай манияр

И манийра Израилдин пачагъдикай, Аллагъдин гуьцгуьрдикай, Аллагъди Давудахъ галаз кутлунай икърардикай, яни Израилдин амай пачагърихъ галаз Аллагъдин рафтарвилерин бинедикай ихтилатзава.

Ихътинбур 2, 17, 19, 20, 44, 71, 88, 100, 109, 143-манияр я.

5. Ярусалимдикай манияр

Манийрин и жерге Ярусалимдиз (Сигъандиз) – Израилдин сиясатдин, медениятдин ва руьгъдин меркездиз бахшнава.

Ихътинбур 45, 47, 75, 83, 86, 121-манияр я.

6. Зияратдал хкаж хъунин манияр

Иманияр Ярусалимдиз (Сигъандиз) зияратдал физвайбуру лагъайбур тир.

Ихътинбур 119 – 133-манияр я.

7. Суварин йикъара Аллагъдиз шукур авунин манияр

И гапалдик члехи пуд суварин вахтунда – Песагъдин йикъара, Гьафтейрин суварик ва Кумайрин суварик, – лугъудай манияр акатзава.

Песагъдин йикъара нянин тлуън ийидалди 112 – 113 ва нянин тлуънилай гуьгъуьниз 114 – 117-манияр лугъудай.

8. Камалдикай манияр

И манийрин кылин везифа инсанриз Аллагъдин Къанун чир авун я. Абура инсанди вичи вич дуьз тухунин тариф ва чурукла тухуниз ахмур ийизва, иман гвайди Аллагъдин Къанундал амал авунал мягъкемарзава ва адаз и Къанунди аваданвални сагъ-саламатвални гъизвайди къалурзава.

Месела, 1, 37, 49, 73-манияр ва 36, 118-манийрин члехи пай гъахътинбур я.

9. Тахтуниз талукъ манияр

И манийра Аллагъдикай члехи Пачагъдикай хъиз рахазва. Бязи алибри абур цлийи йисан сувариз талукъбур яз гъисабзава, гуя и вахтунда кыле тухузвай бязи адетрин куьмекдалди Израилдин винелни, гъакI вири дуьньядин винелни Аллагъдин идара тайинарзавай. Амма и месела гуьжет алайди яз ама.

Ихътинбур 28, 46, 92, 94 – 98-манияр я.

10. Ибадат ийидайла лугъудай манияр

И манияр Аллагъдин кIвале ибадат авунихъ галаз кIеви алакъада ава.

Ихътинбур 14, 24, 49, 84-манияр я.

Манияр туьклуьр хъунин кьетIенвилер

«Забур» ктаб къадим чувудрин гъилин кхъинрин ктаб-дикай бине къуна таржума авунвайди я. И карда бинедин кхъинриз хас шииратдин кIалубар ва гзаф къадарда гьалтзавай чIагай-иер ибараяр хуьнин четинвилер ацалт тийиз туш.

Къадим чувудрин шииратдин кьетIенвилерикай сад цIарарин жуьт-жуьтвал я, ихътин жуьтерин къвед лагъай цIарцIи, адет тирвал, сад лагъай цIарцIиз къуват гузва, ам акъал-

Тарзава ва я адан гъавурда твазва. Идалайни гъейри, бязи манийра гъар цларцин сифте гафунин сифте гъарф чувудрин алфавитдин гъарфарин къайда тирвал гатлун жезва (24, 33, 36, 110, 112, 118, 144). Вичиз «акрошиир» лугъузвай и жуъреди, алфавитдин акъалттайвал къалурзавайвал, манидин акъалттайвални къалурзава. Лезги члалаз и манияр таржума авурди и къетленвал, лезги алфавитдикай менфят къачуналди, хуъз алахънава. Амма 45 гъарф авай лезги члала гъарфарин къадар чувуд члала авай 22 гъарфунилай къведра гзаф хъуниз килигна, лезги гъарфар вири гъилик ийиз жедайвал хъанач, ятлани манидин цларарин къадарда аваз алфавитдин къайда хвенва. Ктабдин эхирда авай гафарганди Забурда гьалтзавай ва чпиз баянар гана клани, важиб авай гафаринни ибарайрин гъавурда твазва. Гафарганда чпин мана къалурзавай гафар текстина бици гъетренлишандалди къейд авунва.

Пак Каламдин таржумайрин институтди таржума авур ксариз, редакторриз ва и ктаб къилиз акъудуник пай кутур вирибуруз сагърай лугъузва. Лезги клелзавайбуруз и ктабдихъ галаз дидед члалалди таниш жедай мумкинвал хъунал чун гзаф шад я.

Пак Каламдин таржумайрин институт

Михьиданни небгетдан рехъ

- 1** ¹ Бахтавар я а инсан,
небгетрин меслятрин рекъяй тефизвай,
гунагъкарри* къалурай рекъяй тефизвай,
ацукъ тийир арада
Реббидал* хъвер ийизвай ксарин.
- ² Амма адан шадвал ава
Ребби тирдан Къанунда*,
югъ-йиф ада зикирзава
Реббидин Къанун*.
- ³ А кас тар хъиз я,
кутунвай цин патав,
вахтундамаз гъизвай вичин майваяр,
адан пешер шуъткъуьдач.
- ⁴ Вуч авуртлани,
а касдила алакьда,
небгетар акI жедач!
Абур нагъвар хъиз я гарун хуравай!
- ⁵ ГъакI тирвиляй гъахъ-михъибурун къватIалда
дувандални гъич дурум гуз алакьдач
небгетрилай,
гунагъкаррилай.
- ⁶ Гъахъ-михъибурун рехъ хуъзвайди Ребби я,
Небгетрин рекъевайди къиникъ я.

Аллагъди тестикъарнавай пачагъ

- 2** ¹ Вучиз къал-къил акатзава халкъарик,
инсанрини туькIуьрзава ичIи фендер?
- ² Къарагъзава чилерин пачагъар
ва гъакимар саналди
меслят жезва Реббидиз* акси яз,
Аллагъдин ГуьцIуьрдизни* акси яз.
- ³ Лугъузва: «Ша, чна къатIин абурун зунжураp
ва абурун бухаварни алудин!»
- ⁴ Хъуьрезва Цавара ацукънавайди,
Агъади хъвер ийизва абурал.

- 5 Гъа вахтунда,
Вичин хъилев ацлана Ам рахада
ва хъилен цлув Вичин зурба
абурук велвела кутада:
- 6 «Сигъандал*, Зи пак* дагъдал,
За Жуван пачагъ тестикъарнава».
- 7 Реббидин къайда райжзава пачагъди:
Ада заз икI лагъанва:
«Гила вун зи хва,
Инлай къулухъ жеда Закай Буба ваз.
- 8 Тлалаба Завай,
За вав ирс яз вугуда халкъар,
За вири чилер ихтиярда твада ви.
- 9 Вуна абур кукIварда ракъун кIекIецдив,
хъенчин къапарин устIардин къаб хъиз,
абур клус-кIус ийида».
- 10 Гъавилай, пачагъар, къил къилеллаз хъухъ,
чир хъухъ и кар, эй чилин гъакимар!
- 11 Реббидикай кичIе яз, къуллугъа Адаз,
шадвални ая, зурзун кваз.
- 12 Реббидиз хъел татун патал,
Хциз темен це,
къин тавун паталди куън рекъе куъ;
куъз лагъайтIа Адан хъел
регъятдаказ куъкIуъда.
Бахтавар я Адак умуд кутурбур!

Пакаман дуъа

- З** ¹ Давудан* мани. Давуд вичин хва Абсаламакай катдайла.
- 2 Я Ребби*, захъ вуч гзаф хъанвачни душманар,
вуч гзаф я заз акси яз къарагъзавайбур!
- 3 Гзафбуру закай икI лугъузва:
«Аллагъди куъмек ийидач адаз».
- 4 Амма Вун, Ребби,
къалханни я зи,

Макъамдин ара

зи баркалла я,

зи кьил хкажзавайди я.

- 5 Клеви ванцел гъарайзава Реббидиз за,
Вичин пак* дагъдилай Ада жаваб гузва заз.

Макъамдин ара

- 6 Къаткизва зун, ксузва зун, къарагъзава,
гъикI лагъайтIа Реббиди хуъзва зун.

- 7 Киче жедач заз зун элкъуърна юкъва тунвай
цIуд агъзурралди душманрихъайни.

- 8 Къарагъ, я Ребби!

Куъмек це заз, Аллагъ зи.

Рекъвер ягъ зи душманрин,
михьи туширбурун сухвар кукIвара.

- 9 Куъмек Реббидилай агакъда,
Ви халкъдал хийир-дуъа* алаз хъурай Ви!

Макъамдин ара

Нянин дуъа

- 4** ¹ Манидаррин чIехидаз. Симер алай алатар патал. Давудан* мани.

- 2 Жаваб це заз, эвердайла за Вахъди,
я Аллагъ, зи адалат тир!
Четин тирла, Вуна акъудна зун гегъеншвилиз:
регъим ая, зи дуъадин ван ша Ваз.

- 3 Эй, инсанрин рухваяр, зун гъикъван куъне къацIурда?
Гъикъван чIавалди квез таб ийиз,
къуру рахунар ийиз кIан жеда?

Макъамдин ара

- 4 Чир хъухъ, Реббиди*
Вич паталди вафа гвайди
къилди чара авунва.
За ийирла Вичиз гъарай,
Реббидиз зи ван жеда.

- 5 Хъел акатна,
гунагъар* мийир,

и кардикай куьн къаткидай месерал
фикир ая, киса!

Макъамдин ара

- 6 Куь къурбандар* ая миxьи рикелди,
умуд кутур Реббидик.
- 7 Гзафбуру хабар къазва:
«Ни къалурда хушбахтвал чаз?»
Ребби, Ви чинин экв
нур гуз хъурай чаз!
- 8 Вуна зи рикI ацIурна шадвилев чехи,
зурбади я а шадвал
абурун шадвилелай
чехирни техил бул хъайила алукуьай.
- 9 Зун къаткида,
фида секин ахвариз,
куьз лагъайтIа, я Ребби,
кусуз тазва са Вуна зав саламатвиле.

Экуьнин дуьа

5 ¹ Манидаррин чIехидаз: кфилар патал. Давудан* мани.

- 2 Зи гафарин ван атуь Ваз, я Ребби*,
шел-хвалдин ван ша зи.
- 3 Яб це куьмек тIалабзавай гъарайдиз,
эй зи Пачагъ, Аллагъ зи,
куьз лагъайтIа
за Ваз дуьа ийизва!
- 4 Пакамахъ Ваз зи ван къведа, я Ребби,
пакамахъ за умуд кваз минетда Ваз.
- 5 Вун небгетбур кIанзавай Аллагъ туш,
писбурувай Ви патав къил хуьз жедач.
- 6 ЯцIу гафар гвайбуруз
чка жедач вилик Ви,
пис кIвалахар ийизвайбур
аквадай Ваз вилер авач.

- 7 Тергда Вуна таб ийирбур,
инсаф течир фендигарар таклан я Ваз тежер кван.
- 8 Амма заз Вуна авур зурба регьимдалди
Ви Кивализ* гъахъда зун,
икрамда Ви пак* Ибадатханадиз,
аваз Вахъай кичевал.
- 9 Я Ребби, зи душманриз аквадайвал,
твах зун кваз Ви гъахъвилик –
Вуна зи вилик
дуъзди ая Ви рехъ заз.
- 10 Куъз лагъайтла абурун сивяй акъатзавай,
члалахъ хъана кландач гъич са гафунин,
абурун риклер зияндивди ацланва.
Абурун клалханар ахъа сур хъиз я.
Ялтахвалзава абуру чпин мецелди.
- 11 Абуруз кар яхъ, я Аллагъ!
Ярх хъурай чпин члуру
къастарив къурвал.
Абуру авур гзаф къадар гунагърай*
негъ ая абур, вучиз лагъайтла
Ваз акси яз къарагъна.
- 12 Амма вириди шаддаказ гъарайрай
Вак умудар кутазвайбуру,
шадвалрай эбеди яз!
Къалур ая абуруз жуван къаюмвал,
шад хъун патал Вун галаз
кландайбур Ви твар!
- 13 Хийир-дуъа* ийизва На
гъахъ-михъи касдиз, я Ребби,
къалхандив хъиз, хуъзва ам гъар патахъай
Вуна Жуван регьимдив.

Четинвилера гъатайла ийизвай дуъа

6 ¹ Манидаррин члехидаз: симер алай алатар патал. Муъжуъд сим алай алат ягъиз-ягъиз. Давудан* мани.

- 2 Я Ребби*, Вак хъел квайла, заз ахмурмир,
жаза гумир, авайла Вун гъуърсуъна!

- 3 Регьим ая, я Ребби,
гьалдай фенва зун.
Сагъара зун, я Ребби,
зи велвела агакънавай кIарабрив,
- 4 зи чандани ава чIехи велвела.
Гьикъван чIавалди икI хьурай, я Ребби?
- 5 Я Ребби, заз чин це,
азад ая зун,
ва Ви регьимдин хатурдай
хилас* ая зун,
- 6 куъз лагъайтIа кьейибурун рикIел Вун
аламукъун мумкин туш.
Агъа дуъньядай Ваз шукурар
ийидайди вуж хьурай?
- 7 Галатнава зун агъузар ийир къван,
гъар йифиз зи мес кьезизва накъварик,
ксай чка чуъхуъзва за накъварай.
- 8 Хажалатдик юргъун хъанва вилер зи,
зайиф хъанва зи душманар себег яз.
- 9 Завай къакъат, небгетар вири,
зи шелдин ван агакънава Реббидив!
- 10 Зи минетрин ван атанва Реббидиз,
зи дуъани къабулнава Реббиди.
- 11 Зи вири душманар русвагъ хъана,
велвела къаз хъфида,
акатда айибдик садлагъана.

Са тахсирни квачиз хурук кутунвайдан дуъа

- 7** ¹ Давудан* шел. Ада Реббидиз* Бунъяминан тайифадай тир
Кушакай лагъай гафар.
- 2 Я Ребби, я Аллагъ зи,
за Вак умуд кутазва,
зи геле кьекъвезвай вирибурукай
куъмек це заз, азад ая зун.
- 3 ТахъайтIа зун, асланди хъиз, кIус-кIусда,
кукIварда зун, заз куъмекдай сад жедач!

- 4 Я Ребби, я Аллагъ зи,
 аватла за авур кар,
 къацланватла гъилер зи,
 нагъахъдиз
- 5 завди ислягъ рафтарвиле хъайидаз
 авунатла за писвал
 ва я душман тарашнатла са сеbebни авачиз,
 6 душман захъ галтуграй, зав агакърай,
 ада зи уьмуьрдиз, чиле туна, кIур гурай,
 элкъуьррай зи тIвар-ван руквадиз.

Макъамдин ара

- 7 Я Ребби, къарагъ Вун хъиле аваз
 Жуван хъел вегъ зи душманрин гъзаабдал!
 Уях хъухъ, заз куьмек гуз,
 На веси авур гъахъ-дуван ая.
- 8 Элкъуьрна къурай вун кIватI хъайи къван халкъари,
 Вун абурулай вине ахцукъ къакъанда.
- 9 Аквада халкъарин дуван Реббиди,
 Зи дуванни ая Вуна, я Ребби,
 Зи гъахъ-михъивилиз,
 зал леке тахъуниз килигна.
- 10 Я гъахъ гвай Аллагъ,
 Акъулдинни рикIин дуван ийизвай,
 небгетри ийизвай гъахъ галачир крарал
 эхир эциг, амма гъахъ-михъибур мягкем ая.
- 11 Аллагъ зи къалхан я,
 рикI михъибуруз гузвайди куьмек.
- 12 Аллагъ гъахъ гвай дуванбег я,
 лап кIевелай тагъкимзавай гъар юкъуз.
- 13 ЧIуру кардал пашман тахъайтIа са кас,
 Аллагъди вичин тур хци ийида,
 чIемерукда хъел туна хъиз чIугвада,
 14 ажал гъидай яракъ Ада гъазурда,
 хъелер Ада цIай галайбур ийида.
- 15 Ингъе, килиг, аладайда нагъахъвал,
 писвилевди руфунал залан хъайида,
 таб рухуда.

- 16 Фур эгъвена атлайди
вич гъа фуруз аватда,
17 адан писвал адан къилихъ галукъда,
адан зулум адан вичин пелел алукъда.
- 18 Шукурда за Реббидиз
Ам гъахъ гвайди тирвиляй,
виридалай Виневайдан, Реббидин
тварцџин тариф ийида за манидив!

Аллагъдин чѣхивал ва инсандин гъейрат

8 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Гитит ягъиз. Давудан* мани.

- 2 Я Ребби*, я Агъа чи!
Вуч гъайбат гвачни
Ви тварцџив вири чилел!
Ви баркалла цаварилай къакъан я.
- 3 Бицѣкрини хурухъ галай аялри
ийизвай Ви тарифрикай
Вуна къеле авунва Ваз
Ви душманрин аксина;
гъар са мидя Ви,
гъар къисасчи гаф такъатиз тун патал.
- 4 Зун килигдай береда Ви цавариз,
кѣвалахдиз Ви гъилерин,
На эцигай гъам вацраз, гъам гъетериз,
5 инсан вуж я къван,
икъван Вуна адахъ Ви рикѣ кузвайла?
Ажал галайди вуж я къван,
Вуна адан къайгъу чѣугваз?
- 6 Малаикрилай* Вуна са жизви агъузна ам,
баркалладин, гъуърметдин таж алуқІна адал.
- 7 На пачагъ яз эцигна ам
Ви гъилерин крарин,
вири адан кѣвачерик На муьтѣуьгъарна:
8 вири лапагар, къарамаларни,
гъакІни вагъши гъайванар,
9 цаваравай къушарни
гъуьлеравай гъетер,
гъуьлуьн къене ятарай физвай къван вирибур.

- 10 Я Ребби, я Агъа чи!
 Вуч гъайбат гвачни
 Ви тІварціив вири чилел!

Аллагъди небгетар телеф авун, умунбур хилас авун

- 9 ¹ Манидаррин чІехидаз. «Хцин кьиникъ» манидин макъам ягъиз. Давудан* мани.
- 2 Заз вири рикІелди Реббидиз* шукур ийиз кІанзава,
 за суьгъбетда Адан вири аламатрикай.
- 3 За шадвалда, хвешивилер ийида Ви хатурдай,
 за манийра тариф ийида тІварціин Ви,
 виридалай Виневайди.
- 4 Зи душманар катна кьулухъ,
 татаб хъана абур вилик Ви
 ва телеф хъана.
- 5 Вуна зи пад кьуна гъахъ гьуъжетда,
 авун патал гъахъ дуван Вун тахтуна ацукъна.
- 6 Вуна халкъариз ахмур авуна.
 Небгетар телефона,
 абурун тІварар даим яз
 тахъай мисал авуна.
- 7 Даим яз кьиникъ гана душмандиз,
 адан шегъерар чукІурна Вуна,
 квахъна адахъ галаз санал
 ам рикІел гъидай гъар са лишанни.
- 8 Амма Ребби амукъда датІана,
 гъахъ дуван патал Ада Вичин тахт хкажнава.
- 9 Ада гъахъ гваз ийида дуьньядин дуван,
 адалат гваз агъавалда халкъарал.
- 10 Ребби я катдай чка зулуматдик квайбуруз,
 мягъкем къеле я къал-къил авай береда.
- 11 Кутада Вак умудар чирбуру Ви тІвар,
 куъз лагъайтІа Вуна, Ребби,
 гадардач Вахъ къекъвезвайбур.

- 12 Манийралди тариф ая Реббидин,
Сигъандал* уьмуър тухузвай,
хабар це Адан крарикай халкъариз!
- 13 Ивидин эвездай гуналди жаза,
Ада риклел хуъзва куьмек галачирбур,
абурун цлугъ алудзавач риклелай.
- 14 Я Ребби, килиг
зун гьикI дарда тунватIа душманри,
регьим ая, яргъа ая
зун ажалдин вараривай,
- 15 за Ви вири тарифар авун паталди
Сигъандин варарив,
шадвал ийиз Вуна хилас* авунал.
- 16 Чпи эгъвей фуруз халкъар аватна,
чпи чинеба хвейи чилина
кIвачер гъатна абурун.
- 17 Ачухдаказ малум хъана Ребби тирди
Адалат гвай дуванбег:
небгетар чпи авур крарин желеда гъатна.
- 18 Агъа дуьньядиз небгетар аватда –
Аллагъ риклелай алуднавай вири халкъар.
- 19 Амма саил даим яз фидач риклелай,
азаб гудайдан умудар даим яз рекьидач.
- 20 Я Ребби, къарагъ!
Инсан акъван винизмир!
Халкъарин дуван Ви вилик авурай.
- 21 Я Ребби, абуруз
хаф ягъа
чир хъуй абуруз
чеб тек са инсанар тирди.
- 22 Вуч паталди, я Ребби, акъвазнава яргъа Вун,
чуьнуьхзава Жув хажалатдин вахтунда?
- 23 Небгетри, лавгъавилив ацIанваз,
язух кесибар кутунва хурук, –

Макъамдин ара

Макъамдин ара

- ахътинди вич гъатрай
 вичин хътин уюнра.
 24 Небгетри чпин къудурвилерал
 къуру дамах ийизва,
 регъятдаказ къазанжидихъ къанихбуру
 лянет гъизва, экъуьгъзава Реббидиз.
 25 Чпив гъукъ гвай небгетар
 къекъвезвач Адахъ,
 фикиррани чка авач Аллагъдиз.
 26 Агалкъунар авайбур я датлана абурун крар.
 Абурув гъукъ гва, амма Ви дуванар
 абурукай яргъа я,
 абур чпин килигзава душманриз
 кваз такъадай тегъерда,
 27 лугъузва чпиз абуру:
 «Чна ян гудач!
 Са члавузни чи къилел бедбахтвал къведач».
- 28 Абурун сивер ацланва
 къаргъишрайни, гъиллейрайни, тапаррай,
 абурун мецерин кланерик
 ква алцурвал, небгетвилер.
 29 Абуру хуърерин патав эцигзава желеяр;
 къурбанддал* чинеба вилер алаз,
 тахсир квачирбур
 хелвет чкайра ягъиз рекъизва;
 30 Магъарада асланди хъиз, абуру
 вилив хуъзва, желеда
 къун паталди зайифбур;
 желб ийиз къазва чпин чилина.
 31 Гуж авайди чинеба
 къат жезва, алгъизва,
 зайифди гъатзава къармахра,
 ярх жезва.
 32 Абуру чпи чпиз лугъузва:
 «Аллагъдин алатнава риклелай,
 Ада чин гузвач, аквадач Адаз садрани».
- 33 Я Ребби, къарагъ! Хкажа Ви гъил, я Аллагъ!
 Зайифбур алуд мийир риклелай!

- 34 Вучиз Вуна небгетрив
хкуъриз тазва намусдик Ви?
Куъз абурув фикириз тазва:
«Чавай Ада хабар къадач», – лагъана?
- 35 Аквазва Ваз хажалатар, тIарвилер,
гъазур я Вун Жуван гъилив эвез хгуз абурун.
Азаб чIугвазвайбуру чеб ийида Вал ихтибар,
Вун етимрин я куъмекдар.
- 36 Азиятар гузвайданни небгетдин
гъилер хух,
жаваб гуз це гъардав вичин тахсирдин,
мад адак тахсир кутаз тежервал.
- 37 Ребби Пачагъ я асирра, датIана,
Адан уълкведа маса халкъар тахъай мисал жеда.
- 38 Я Ребби, Вуна язухбурун
мурадрихъ яб акалзава,
абурук руъгъ кутазва,
абурун ван жезва.
- 39 Хуъда Вуна етим ва дарда авайди,
абурук мад инсанди кичIевал кутун тавун паталди.

Реббидихъ далу акалун

10 ¹ Манидаррин чIехидаз. Давудан* дуъа.

- За Реббидихъ* акалзава зи далу,
бес вучиз заз лугъузва икI:
«Лув це дагълариз, къушра хъиз»?
- 2 Небгетри чIемерукIдин рицI чIугунва,
хъл рицинал эцигнава,
мичIивиле ягъун патал рикI михьибур.
- 3 ЧкIай чIавуз бинейр
гъахъ-михьидавай вуч ийиз хъун мумкин я?
- 4 Ава Ребби Вичин пак* Ибадатханада,
ала Ребби цаваравай Вичин тахтунал,
Виридаз Ам килигзава,
синагъзава Адан вилери ажал галайбур.
- 5 Реббиди синагъзава гъахъ-михьибур;
небгетар ва зулумат кIандайбур

Адаз акунани таклан я.

- 6 Небгетрал кърда Ада
ифенвай марф цивинрин
кузвай гугурт акахъай,
зегъем тир гар къадар жеда абурун.
- 7 Гъахъ гва Реббидив,
гъахъ-михъивал кланда Адаз,
дуъзбуруз аквада Адан чин.

Куъмек кланз авур дуъа

11 ¹ Манидаррин чѐхидаз: муъжуъд сим алай алат патал.
Давудан* мани.

- 2 Куъмек ая, я Ребби*,
куъз лагъайтла вафа тирбур амукъдач,
инсанрин арадай гъахъ-михъибур квахънава.
- 3 Абуру чпи чеб ийизва алцур,
абур ялтах мецералди рахазва
таб гвай рикливай.
- 4 Реббиди терг авурай
гъар са ялтах мез ва лавгъа сивер –
- 5 лугъузвайбур: «Мецералди къачуда
чна гъалибвал.
Чи мецер чав гваз хъайила,
нивай жеда агъавал чаз?»
- 6 «Кесибар дарвиле туниз килигна,
куъмек авачирбуру цлугъ авуниз килигна,
Гъа гила-мад къарагъда Зун, –
лугъузва Реббиди, –
За абуроз динжвал гуда эрзиман-мурад тир чпин».
- 7 Реббидин гафар михъи гафар я,
чатун къула накъвадикай
михъи авур гимиш я,
цлурурнавай иридра.
- 8 Я Ребби, Вуна хуъда абур,
хуъда и несилдикай даим яз.
- 9 Небгетар къекъез ава виринра,
гъурметдайла писвилез инсанри.

Куьмек кІанз авур дуьа

12 ¹ Манидаррин чІехидаз. Давудан* мани.

- ² Гьикъван гагьда хьуй, я Ребби*?
 Вуна зун рикІелай
 алуднава жал даим яз?
 Гьикъван гагьда чуьнуьхда
 закай Вуна Жуван чин?
- ³ Гьикъван гагьда дерт-гьам чІугваз жеда зун,
 яргїи йикъара кукІварда рикІ тІалдалди?
 Гьикъван гагьда душманди зал
 лавгъавилер ийида?
- ⁴ Килига заз, жаваб це,
 я Ребби, Аллагь зи.
 Экв хце зи вилериз,
 тефин патал зун ажалдин ахвариз,
- ⁵ талгьун патал душманди:
 «За ам кІаник кутуна»,
 зи мидяйриз хвеша тахьун паталди,
 за ян гайитІа.
- ⁶ Ви гьакъикъи муьгьуьббатдин
 гьиле за жув вугузва,
 Вуна азад авунал
 зи рикІ пара шад жеда.
 За Реббидиз манияр
 лугьуда, куьз лагъайтІа
 Ам гала зи хийирдихъ.

Небгетрин кІамашвал

13 ¹ Манидаррин чІехидаз. Давудан* дуьа.

- КІамашри чпин рикІяй лугьузва:
 «Аллагь авач».
 Абур рекъяй акъатнава,
 мурдар я абурун крар.
 Садни авач са хъсанвал ийирди.
- ² Килигзава цавай Ребби* инсанриз,
 акун патал, аватІа

гъавурда аваз кар ийизвайбур,
Аллагъ жагъурзавайбур.

- 3 Вири рекъяй акъатнава,
вири, сад хъиз, ява хъанва,
хъсанвал ийирди авач,
гъич садни авач.
Небгетриз яраб акъул къведач жал,
зи халкъ, фу хъиз, незвайбуруз,
Реббидиз минет тийизвайбуруз?
- 5 Ана абурук акатда кичІ,
вучиз лагъайтІа Аллагъ
гъахъ-михъибурун патал ала.
- 6 Куъне рахшанд авуна умудрикай саилрин,
амма абурун далда Ребби я.
- 7 ХупІ туширни хиласвал*
Сигъандилай* Исраилдиз* атанайтІа!
Вичин халкъ кІвачел
ахкъалдарай чІавуз Реббиди
шад жеда Якъубан* эвледар,
шад жеда Исраил!

Аллагъдиз кІанзавай крар

14 ¹ Давудан* мани.

- Я Ребби*, Ви КІвале* вуж я жедайди?
Вуж я уъмуър Ви пак* дагъдал тухудайди?
- 2 Айиб рекъе авачирди,
гъахъ квай крар ийизвайди,
лугъузвайдини гъакъикъат
михъи рикІивай;
- 3 фитне-буъгътен тийизвайди,
патарив гвай инсанриз са писвални тийизвайди,
мукъвадан намусдик хкуър авунар
къабул тийирди;
- 4 вичин вилерай гъарамзада такІан тирди,
амма Реббидикай кичІедайбуруз гуърметдайди,
вичи къунвай къин хуъдайди,
жуваз зиян хъайитІани;

- 5 жуван хийир кваз такьуна
 масадав бурж вугудайди,
 тахсир квачирдак
 ришветдихъни тахсир кутан тийирди.
 Ихътин крар ийизвайди
 татаб жедач садрани.

Иманни умуд

15 ¹ Давудан* шиир.

- Зун хуьх Вуна, я Аллагъ,
 за Вак умуд кутунва!
- 2 За Реббидиз* лагъана: «Вун я зи Агъа,
 Валай гъейри, заз бахт авач».
- 3 Чилел алай чеб Ви пакбурни* гъайбат гвай
 зун паталди шадвал я.
- 4 Артух жеда хажалат
 чара аллагърин
 гуьгъуьнаваз фидайбурун.
 Абуру хъиз ийидай
 ивини галай чехирдин къурбандар* ийидач за,
 я абурун тIварарни гъидач за мецел.
- 5 Ребби зи ирс я захъ авай-авачир,
 сукIрани я зи хийир-дуъайрин*!
 Зи къисмет Ви гъиле ава.
- 6 Заз хъсан пай акъатна, Вуна гайи,
 ам заз гзаф играми я.
- 7 Тарифзава за Реббидин, насигъатар гузвай заз,
 зи намусди заз игътият гузва лап йифизни.
- 8 Ребби датIана зи вилериз аквазва.
 Ам зи патав гва –
 за ян гудач садрани.
- 9 Гъавилай рикI шад жезва зи,
 хвешивал ава руьгъда зи.
 Зи чан фана ятIани, захъ динжвал ава.
- 10 Куьз лагъайтIа, зун Вуна вугудач
 агъа дуьньядив
 ва Вуна Ваз вафа муъмин касдив
 суруз физ тадач.

- 11 Вуна заз рехъ къалурзава уьмуьрдин,
 зи рикI зурба хвешивилив ацIуда
 зун гвай чIавуз патав Ви.
 Бахт я хьунухъ даим Ви патав.

Тахсир квачирдан дуьа

16 ¹ Давудан* дуьа.

- Зи ван хьухъ, я Ребби*,
 гьахъвал патал за ийизвай минетдин,
 зи цIугъдин ван ша Ваз!
 Табвал квачир сивяй зи
 акъатзавай зи дуьадиз яб це На.
- 2 Зи гьахъ-дуван Жува ая,
 акурай Ви вилериз гьакъикъат.
- 3 Чирна Вуна зи рикI, йифиз На зун синагъна,
 На зун синагъ авуна, амма тахсир жагъанач.
 За мецелди гунагъкарвал* тавун къетIнава.
- 4 Маса ксари вуч авуртIани,
 гаф хуьда за Ви сивяй акъатай
 за жув хуьзва рекъерикай тахсиркаррин.
- 5 Ви рекъерай фейиди я камар зи,
 ян ганач зи кIвачери.
- 6 Аллагъ, за ваз минетзава,
 куьз лагъайтIа Вуна жаваб гуда заз.
 Яб акала захъ,
 дуьадин ван ша зи.
- 7 Ви алапатдин регъим заз къалура.
 Катна чпин душманрикай
 Вакай далда къазвайбур.
 Вун я эрчи гъилелди ийизвайди азад.
- 8 Хуьх зун, вилин нини хъиз,
 чуьнуьхна хъиз хъендик Жуван луварин.
- 9 Хуьх зун небгетрикай
 зи аксиниз къарагънавай,
 зун элкьуьрна юкьва тунвай
 зи акъалтIай душманрикай.
- 10 Абурун рикIер регъим патал агалнава,
 абурун сивер лавгъадаказ рахазва.

- 11 Абур геле къекъвезва зи,
 абуру зун юкъява тунва элкъуърна,
 къулай легъзе хуъзва вилив абуру,
 зун ярх авун патал чилел.
- 12 Абур, гишин аслан хъиз, я,
 аслан хъиз я, вилив хуъзвай чинеба.
- 13 Я Ребби, къарагъ, вилик экъечI абурун,
 акъвазара абур метIерал,
 небгетрикай хилас* ая зун Вуна
 турунив Жуван,
- 14 инсанрикай хуъх – гъиливди жуван, я Ребби, –
 инсанрикай, анжах и уьмуърда
 чпиз пай авай.
 АцIурзава абуру чеб
 На гъазурнавай суърсетдалди,
 абурулай аламукъай артух затI
 амукъзава абурун аялриз,
 амукъайди абуру вахгузва хтулрив чпин.
- 15 Заз, лагъайтIа, аваз жуван гъахъвиле,
 аквада Ви чин,
 аватайла ахварай,
 тух жеда зун килигиз Ви къаматдиз.

Аллагъдин куьмекдиз шукур авун

17 ¹ Манидаррин чIехидаз. Реббидин* лукI Давуда* вич вири
 душманрикайни Шаулан гъиликай Реббиди азад авурла,
 Адаз авур дуьа.

- 2 Давуда лагъана:
 – Заз кIанда Вун, я Ребби, къуват зи!
- 3 Ребби раг я зи, мягъкем къеле я зи, зун азад ийидайди я,
 Зи Аллагъ я зи дагъдин чарх,
 Адавай за жуваз далда жагъурзава.
 Ам зи къалхан я, азаддай къуват я,
 зун кIевирдай чкани я.
- 4 Тарифуниз лайих тир
 Реббидиз за минетзава,
 Душманрикай хилас* жеда зун.

- 5 Алчуд хъанва зал ажалдин зунжурар,
зид тир селлери зак кичІ кутунва.
- 6 Агъа дуьньядин зунжурар
аруш хъанва зал,
ажалдин чилина гъатнава зун.
- 7 Жуван завалда за Реббидиз эверна;
заз куьмек гун паталди за эверна
Аллагъдиз жуван; Вичин Ибадатханада Адаз зи ван хъана:
зи эвер япув агакьна Адан.
- 8 Чил зурзана, къарсат хъана,
юзана дагъларин ценерни,
зурзана, куьз лагъайтІа Реббидиз хъел атанай.
- 9 Адан нерин хилерай гум акъатна хкаж жез,
Адан сивяй цІай акъатна туькьуьмдай,
Адакай цІай квай жуьгъенар кІвахъзавай.
- 10 Ам, цавар алгъурна, агъуз эвичІна,
мичІ ква Адан кІвачерик.
- 11 ХерупІрал* алаз, лув гана Ада,
хкаж хъана лувараллаз Ам гарун.
- 12 Ада Вичихъ галчукна мичІ, перде хъиз,
цавун чІулав циферин ятар кІевна.
- 13 Ада гузвай рапрапдик цІун жуьгъенар куькІвена,
хар акатна, цІайлапанар сух жез цавун циферай.
- 14 Къукърумарна Реббиди цавара,
виридалайни Виневайдан ван акъатна,
харцихъ галаз цІун жуьгъенар какахъна.
- 15 Вичин хъелер ахъайна Ада,
душманар чукІурна,
цІайлапандив яна, Ада абур кукІварна.
- 16 Ахъа хъана ятарин чешмеяр,
къецил хъана алемдин бинеяр
Ви ахмурдикди, я Ребби,
нефесдикди Ви.
- 17 Цаварай Ада гъил яргъи авуна,
къахчуна зун, акъудна зун Ада дерин ятарай.

- 18 Ада зун зурба душмандикай хиласна
ва зун такІанбурукай залай гзаф гуж авай.
- 19 Зи бедбахт юкъуз абуру зал вегъена,
амма Ребби заз даях хъана.
- 20 Ада зун генг чкадиз акъудна,
Ада зун хиласна,
куъз лагъайтІа зун Адаз кІандай.
- 21 Реббиди зи гъахъвилиз килигна заз пай гана,
зи гъилерин михъивилиз килигна заз пай гана,
савкъват гана заз,
- 22 гъикІ лагъайтІа, за Реббидин рекъер хуъзвай,
элкъуърначир далу за Аллагъдин вилик.
- 23 Адан вири къайдаяр зи вилик ква,
за Адан къалурнавай къайдаяр гадарнач.
- 24 Адан вилик са рехнени квачиз зак,
хуъзвай за жув гунагъдикай*.
- 25 Реббиди заз зи дуъзвилиз килигна пай гана,
зи гъилерин михъивилиз килигна заз пай гана.
- 26 Вафа гвайдаз Вун ачух жезва вафа гваз,
рикІин сидкъи къалурайдаз – рикІин сидкъи къалуриз,
- 27 михъидазни – михъиди яз,
фендигарриз Вуна чпин фендерив къурвал ийизва.
- 28 Куъз лагъайтІа На муътІуъгъбур хилас ийизва,
амма къама ял авайбур алчахарзава.
- 29 Вуна зи чирагъ куъкІуързава;
Реббиди, зи Аллагъди, зи мичІ экуъ ийизва.
- 30 Вун куъмек яз за кукІварна къушун,
зун зи Аллагъ галаз цлалай элячІда.
- 31 Аллагъ! – Адан рехъ тамамди я;
Реббидин гаф михъиди я.
Вичикай далда кІанзавай вирибуруз
Ам къалхан я.
- 32 ГъикІ лагъайтІа Реббидилай гъейри мад вуж я Аллагъ?
Чи Аллагъдилай гъейри раг вуж я?

- 33 Аллагъди зи юкъва
     къуватдин чул твазва,
 Ада зи рехъ дуъзди ийизва.
- 34 Ада зи кIвачер миргинбур хъиз ийизва,
 зун зи къакъанрал акъвазариз,
 35 зи гъилериз дяве ийиз чирзава,
 зи дамарар тIарамзава,
     чIемерук хъиз буъруьнждин.
- 36 На вугана зав къалхан Ви хиласвилин,
     къуна хъиз зун эрчи гъилив;
     Ви регъимди зи дережа ийизва виниз.
- 37 Вуна зи кам ийизва гъяркъуь,
     тахъун паталди зи кIвачер татаб.
- 38 Зун геле гъатна душманрин жуван, агакъарна абурув,
     тергдалди абур къулухъ элкъвенач.
- 39 За кукIварна абур,
     кIвачерик кутуна,
     къахрагъдач абур,
     абур зи кIвачерик аватна.
- 40 Дяве патал къуват гузва Вуна заз,
     зал къарагъай душманар На зи кIвачик вегъизва.
- 41 Заз далу гуз туна Вуна душманрив,
     за тергна зун такIанбур.
- 42 Минетнай абуру куьмекдихъ,
     амма абур хиласдай сад хъанач,
     абуру Реббидиз тавакъу авуна,
     амма Ада жаваб ганач.
- 43 За душманар чукIурна,
     чилин руг хъиз гару тухвай,
     абуруз за
     куьчеда авай палчухдиз хъиз кIур гана.
- 44 Вуна инсанрин гъулгъуладикай хиласна зун,
     чара халкъариз Вуна закай къил авуна,
     заз течидай халкъари заз къуллугъзава.

- 45 Яд чилерин инсанри
 зи вилик кьил агъуззава,
 закай живи ван хьунни
 заз муьтлуьгъ жезва.
- 46 Абур руьгъдай аватнава,
 экъечъзава зурзаз-зурзаз абур чпин къелейрай.
- 47 Реббидал чан ала!
 Шукур хьурай зун хуьзвайдаз!
 Тарифар авурай
 зун хилас ийидай Аллагъдин,
- 48 Ам Аллагъ я, зи кьисас къахчудай,
 халкъарни муьтлуьгъардай,
- 49 зун душманрикай хилас ийидай!
 На зун мидядин винел хкажна,
 зун дарда турбурукай
 хиласна Вуна зун.
- 50 И кардай, я Ребби,
 за маса халкъарин арада
 шукур гъида Ваз,
 за Ви тIварцIин тарифдин мани лугъуда.
- 51 Вичин пачагъдиз Ада чIехи гъалибвилер гузва,
 ийизва регъим Вичин гуьцIуьрдаз* –
 Давудазни адан тухумдиз даим яз.

Аллагъдин баркалла

18 ¹ Манидаррин чIехидаз. Давудан* мани.

- 2 Баркалладикай Аллагъдин
 хабар гузва цавари,
 Адан гъилин крарикай
 хабар гузва цавун тагъди.
- 3 И кардикай йикъа йикъаз лугъузва,
 йифе йифез ахъайзава и чирвал.
- 4 Абуру я чIал, я гафар кардик кутазвачIани,
 абурун ван къвезвачIани, –
- 5 абурун ван физва вири чил тирвал,
 абурун гафар агакъзава а кьилив къван дуьньядин.

- Ада цава рагъ паталди алачух яна,
 6 рагъ чам хъиз я,
 ксудай кІваляй экъечІай,
 ада звериз-звериз вичин рехъ атІузва,
 пагъливанди хъиз,
 шадвалзава вичи ийидай звердал.
- 7 Къерехдилай цаварин къарагъзава рагъ,
 ам вичин рехъ физва муькуь къерехдихъ,
 адан чимивиликай чуьнуьх жедай затІ авач.
- 8 Реббидин* Къанун* тамамди я,
 хъийирди я зун цІйи.
 Реббидин шагъидвилерихъ жеда далу акализ,
 дуьзенайриз камал гурди я.
- 9 Тагъкимар дуьзбур я Реббидин,
 рикІ шаддайбур я.
 Реббидин эмирар нур алайбур я,
 уьмуьрдин гъавурда акъаз тадайбур.
- 10 Михъивал я Реббидикай кичле хъун,
 а кичІ жеда датІана.
 Реббидин дуванар гъакъикъибур я,
 абур вири гъахъбур я,
- 11 абурухъ я тамарзу къизилдилайни пара,
 гъатта гзаф къадардилай миxъи къизилдин,
 виртІедилай ширин я,
 рекъерай кІвахъзавай мижедилайни.
- 12 Ви лукІ хуьзва гъабуру,
 абурал амалун савкъват я чІехи.
- 13 Жува авур гъалатІар низ аквада?
 Завай чинеба хъайи тахсиррилай гъил къахчу.
- 14 Гъукъ гвайбурикай хуьх зун,
 вугумир абурув зал гъукум ийиз.
 Гъа чІавуз са рехнени жедач зак,
 миxъи жеда зун гъар чІехи гунагъдилай*.
- 15 Зи мецин гафарини рикІин хиялри
 Вун рази авурай,
 я Ребби, зи Раг, зи Хиласкар!

Пачагъдиз хийир-дуъа авун

19 ¹ Манидаррин члехидаз. Давудан* мани.

2 Реббиди* жаваб гуй ваз, пачагъдиз, дар юкъуз.

Хуърай вун Якъубан* Аллагъдин тIварци.

3 Ракъуррай пакханадай Ада куъмек ваз,

Сигъандай* Ада пад къурай ви.

4 Ви вири къурбандар* Ада риклел хкурай.

Къабулрай кунугар ви.

Макъамдин ара

5 Ваз Ада гурай вуч ви риклиз кIандатIани.

Ви вири хиялар къилиз акъудрай.

6 Чун жеда шаддаказ гъарайиз

ви гъалибвеликай.

Хкажда чна пайдахар

тIварцелди чи Аллагъдин.

Ви вири тIалабунар Реббиди

акъудрай къилиз!

7 Исятда заз чизва хьи, хиласзава*

Реббиди Вичин гуьцIуър.

Ада Вичин пак* цаварилай

адаз жаваб гузва Вичин эрчи гъилин къуватдалди.

8 Сада вичин дапурагрик¹ умуд кутазва,

сада – балкIанрик,

чна, лагъайтIа, умуд кутазва

Реббидин тIварцик, Аллагъдин чи.

9 Абур, зайиф жез, алукъзава,

Чун лагъайтIа хкаж жезва къуватдив вири.

10 Ребби, пачагъдиз

багъиш ая гъалибвал,

минетдайла чна Ваз,

жаваб це чаз!

¹ 19:8 Дапураг – къве чарх квай улакь (дяведа ва я акъажунра гъиликдай затI).

Аллагъди пачагъдиз куьмек гун

20 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Давудан* мани.

- 2 Я Ребби*, пачагъди
шадвалзава къуватдал Ви,
Ви гъалибвилерал хвешивалзава
къадар авачиз!
- 3 Адаз кІан хъайиди Вуна кылиз акъуднай,
инкарначир адан минетар Вуна.
- Макъамдин ара*
- 4 Вуна хийир-дуъадалди* къабулна ам,
адал таж эцигна къизилдикай миxъи тир.
- 5 Ада уьмуьр тІалабна, На адаз ам багъишна –
адан уьмуьр давам жезва даим яз.
- 6 Вуна гайи гъалибвилерай адаз чѣхи гъуьрмет ава,
На адаз багъишна машгъурвални зурбавал.
- 7 На адаз багъишна хийир-дуъа даиман,
Ви чин акунин шадвилев ам ацІурна.
- 8 Куьз лагъайтІа пачагъди
умуд кутазва Реббидик.
Виридалай Виневайдан регъимдик кваз
ам татаб жедач.
- 9 Къада Ви душманар гъили Ви,
эрчи гъили къада Ви вири Вун такІанбур.
- 10 Акур чІавуз Вун
На абурукай ифенвай хъар ийида.
Вичин хъиле гъатайла, Ада абур тукъуьнда,
неда абур Адан цІу.
- 11 На абурун аялар тергда чилелай,
абурун эвледар – инсанрин арадай.
- 12 Душманри Ваз акъудзава чІуру фенд,
чІуру къастар тукІуьрзава, амма кылиз тефидай.
- 13 ТІарамдиз ялнавай чІемерук абурун чинихъди элкъуьрна,
Вуна абур чукурда.
- 14 Я Ребби, хкаж хъухъ къуватдив Жуван,
чна Ви къудратдиз мани лугъуда, тариф ийида!

Теспача касдин гъарай

21 ¹ Манидаррин чѣхидаз. «Мирг экуън ярал» манидин макъам ягъиз. Давудан* мани.

- 2 Я Аллагъ, я Аллагъ,
вучиз На зун гадарна?
Вучиз, за Ваз эвердайла куъмекдиз,
Акъвазнава яргъа Вун?
- 3 Аллагъ зи, за юкъуз минет ийизва – яб гузвач Вуна,
минетзава йифиз за – авач заз са секинвал.
- 4 Вун Пакди* я, ацукънавай тахтуна
Исраилдин* тарифрин!
- 5 Чи бубайри Вак кутазвай умуд,
кутазвай умуд, Вунани абур ийизвай хилас*.
- 6 Абуру Ваз минетзавай,
хиласвал къачузвай чпиз,
Вак умуд кутазвай,
беябурни жезвачир.
- 7 Зун лагъайтла, квак я, инсан туш,
русвагъ хъанва инсанриз,
халкъдизни зун аквадай вилер авач,
- 8 зун аквазвай вирибуру закай ягъанатар ийизва,
зи намусдик хкуързава, нифретдив
галтадзава къилерни:
- 9 «Ада Реббидик* кутунай умуд,
Гъада ам хиласрай, ам Адаз хуш ятла».
- 10 Амма Вуна, зун дидедин
акъудайди руфунай,
зун дидедин хурухъ галамаз
Вуна умуд гана заз.
- 11 Хайидалай инихъди зун Вав тунва;
зун руфуна хъайидалай инихъди
Вун зи Аллагъ я.
- 12 Закай яргъа жемир, вучиз лагъайтла
мукъвал ала бедбахтвал, авач куъмек гудайди.

- 13 Гзаф жунгав алтлуш хъанва зал,
зун Башандин яцари мягкѣм
элкѣурна кѣунва.
- 14 Залди сивер ахѣйна,
гъарайзава, асланди хѣиз,
гѣурч кѣазунзавай.
- 15 Зун, яд хѣиз, авахъна,
зи кларабарни чклана вири;
зи рикликай мум хъана,
цѣрана хура;
- 16 зи кѣуватар кѣурана, сахси хѣиз,
сивин кѣавук кклана мез;
На зун ажалдин руквада туна.
- 17 Кицѣери зун юкѣва тунва,
писбурун клеретI алтлуш хъанва зал,
тIвек-тIвекнава зи гѣилерни клвачер.
- 18 Жуван вири кларабар жеда завай гѣисабиз,
а ксар заз килигзава, шадвалзава зи гѣалдал.
- 19 Абуру зи парталар пайна чпин арада,
зи парталрин паталай чип вегъенай абуру.
- 20 Амма Вун, я Ребби, жемир закай яргѣаз,
зи кѣуват, заз куѣмек гуз ая гѣерекат.
- 21 Туруникай хилас ая зун,
зи уѣмуѣр хуѣх кицѣерикай.
- 22 Асландин сивикай хиласа зун,
чIурун жунгаврин крчарикайни. Са чара аку!
- 23 Ви тIварцIикай хабарда за зи стхайриз,
кIватIалдани тарифда Ви.
- 24 Тариф ая Реббидин, кичѣзвайбур Адакай!
Машгѣур ая Адан тIвар, эй Якѣубан* эвледар вири!
Гѣурмета Адаз, Исраилан эвледар вири,
- 25 вучиз лагѣайтIа инкарнач Ада,
я кваз такѣур кар хъанач
азаб чIугвазвайдан хажалат.
Ада Вичин чин чуѣнуѣхнач адакай,
куѣмек тIлалаб ийизвай гѣарайдиз яб гана.

- 26 Чехи кватгалда тарифда за Ви,
 вилик Вакай кичебурун акъудда
 жуван вядер кылиз за.
- 27 Кесибри фу нез жеда ва тух жеда,
 Реббиди жагъур ийизвайбуру тарифда Адан.
 Куь риклери уьмуьр тухуй асирра!
- 28 Чилин вири уьлквейри
 риклел гыида Ребби,
 элкъведа Адахъ,
 Адан вилик икрамда
 яд чилерин вири халкъари,
- 29 вучиз лагъайтла пачагълугъ ава
 Реббидихъ,
 Ада халкъарал агъавалзава.
- 30 Чилин девлетар авай вирида
 Адан вилик икрамда,
 руквадик руг хъижедай къван вирибуру,
 уьмуьр къуна акъвазардай гьукум чпив гвачирбуру
 икрамда Адаз.
- 31 Эвледри Адаз къуллугъ ийида,
 къведай несилриз суьгъбет ийида Агъадикай.
- 32 Хабар гуда хадайбуруз гуьгъуьнай,
 ихтилатда Адан гъахъ-михъивиликай
 ва Ада вуч авунатла, гъадакай.

Хъсан чубан

22 ¹ Давудан* мани.

- Ребби* зи Чубан я,
 са куьнихъни игътияжвал жедач зи.
- 2 Динжарзава зун Ада яйлахра къацу,
 тухузва зун Ада умун ятарал.
- 3 Зи уьмуьрни Ада хъийизва цийи.
 Гъахъвилин рекъай Ада тухузва зун
 Вичин тIварцIин хатурдай.
- 4 ФейитIани мичIи кIамуз,
 бедбахтвиликай жедач заз киче,
 вучиз лагъайтла Вун галазва захъ.
 Ви чумахъди, Ви кIекIецди хуьзва зун.

- 5 Зи душманрин вилик Вуна
 заз тлуън-хъун патал ахъайна суфра.
 На зи кылиз яна члем*,
 ацана зи жем.
- 6 Гъа икI жеда захъ галаз
 хийирни регъим,
 жеда захъ галаз
 зи уьмуърдин вири йикъара,
 зи уьмуърдин эхиримжи йикъалди
 зун Реббидин жеда КIвале*.

Аллагъдин КIвализ шадвилелди гъахъун

23 ¹ Давудан* мани.

- Чил ва чилел алай къван вири,
 дуънья ва ана авай къван вири
 Реббидинди* я.
- 2 Чил Ада эцигна гъуълерал,
 мягъкемарна авахъзавай ятарин винел.
- 3 Акъахдайди вуж я дагъдал Реббидин?
 Вуж я Адан пакханада къваздайди?
- 4 Нин гъилер ятIа михъи,
 Нин рикIик квачтIа рехне, – гъахътинди.
 Низ чизвачтIа табни гъилле вуч ятIа,
 ни къзвачтIа тапан кьинер, – гъахътинди.
- 5 Гъахътиндав агакъда Реббидилай хийир-дуъа*,
 агакъда гъахъ-михъивални
 Аллагъдилай,
 адаз куьмек Гудайдалай.
- 6 Несил я гъа ихътинди
 Ам жагъурзавайбурун,
 Ви чин жагъурзавайбурун,
 Якъубан* Аллагъ.

Макъамдин ара

- 7 Гегъеншдиз ахъа хъухъ, варар,
 ахъа хъухъ, дегъ-къадим ракIарар,
 баркалладин Пачагъдивай гъахъиз жеривал!

- 8 Вуж я Пачагь баркалладин?
Ребби я, мягъкемди ва къуват квайди,
Ребби, виклегьди женгера.
- 9 Гегъеншдиз ахъа хъухъ, варар,
ахъа хъухъ, дегъ-къадим ракларар,
баркалладин Пачагьдивай гъахъиз жеривал!
- 10 Вуж я Пачагь баркалладин?
Къуватрин Ребби,
Гъам я Пачагь баркалладин!

Макъамдин ара

Гъил къахчунин дуъа

24 ¹ Давудан* дуъа.

- Аллагъ зи, за дуъада
рикI Ви патав хкажзава.
- 2 Беябур тахъурай зун, зи Аллагъ,
за Вак кутазва умуд,
гъалибвилин шадвал тахъуй
душманриз зи.
- 3 Вак умуд квайбурукай садазни
регъуь жедач са чIавузни,
айибдик акатрай
себеб авачиз масадбуруз хиянатвал ийирбур.
- 4 Герен-герен, я Ребби*, заз къалур ая рекъер Ви,
чир ая заз хулер Ви.
- 5 Гъакъикъат Ви ая На заз насигъат,
чир ая заз, куъз лагъайтIа
Аллагъ язва Вун заз куъмекдай,
датIана Вак ква зи умуд.
- 6 Дад, я Ребби, рикIел хкваш,
Жуван регъим, муъгъуьббат,
куъз лагъайтIа ава абур
сифтедилай.
- 7 Жегъил чIаван зи гунагъар*,
зи гъалатIарни хкимир рикIел.
Жуван гъакъикъи муъгъуьббатдивди

зун риклел хкваш,
 куыз лагъайтла Вун
 хъсанди я, я Ребби.

- 8 Зи Ребби я хъсанди,
 гъахъдини я Ам,
 гъакI тирвиляй гунагъкараp
 твазва дуыз рекъе.
- 9 ИкI Ада муьтлуьгъбур гъахъ авайнихъ рекъе твазва,
 Вичин рекъер чирзава абуруз.
- 10 Муьгъуьббат я вири рекъер Реббидин,
 гъакъикъат я хуьзвайбуруз
 Адан пак* тир Икърарни*, шагъидвилерни.
- 11 На гъил къахчу зи гунагърилай, гзаф ятлани,
 Ви тIварцIин хатурдай, я Ребби.
- 12 Реббидикай кичледай инсан вуж я?
 Реббиди къалурда адаз гъи рехъ хкъядатIа.
- 13 Саламатвиле ада уьмуьр тухуда,
 чил амукъда адан эвледриз.
- 14 Тирбуруз кичле Реббидихъай талукъ я Адан меслят,
 Ада абуруз Вичин Икърар ахъайзава.
- 15 Татлуз ара зи вилер элкъвенва Реббидихъ,
 куыз лагъайтIа акъудзава Ада зи кIвачер чилинай.
- 16 Умундиз килиг заз, регъим гваз,
 куыз лагъайтIа текни я зун, азабдикни ква.
- 17 Уьмуьрда артух хъанва хажалатар рикIин зи,
 баладикай хилас* жез куьмек це.
- 18 Фелек килиг зи азабриз, зи азиятриз,
 гъил къахчу зи вири гунагърилайни.
- 19 Хиянаткар душманар, заз гъикъван гзаф аватIа, килиг,
 гъихътин къати нифретдалди абуруз зун такIан я!
- 20 Хъухъ заз куьмек, хуьх зи уьмуьр,
 хкуда зун айибдикай,
 куыз лагъайтIа
 далда хъанва заз Вакай.
- 21 Чуру са лишанни зак тахъуни ва дуьзвили хуьрай зун,
 куыз лагъайтIа за Вак умуд кутазва.

22 Я Аллагъ, хилас ая Израил*
вири бедбахтвилерикай!

Рехъ къалурунай Аллагъдиз дуъа

25 ¹ Давудан* дуъа.

- Я Ребби*, зун гъахъ ая, –
за рехне квачир уьмуър тухванай.
Реббидик за умуд кутунай,
татаб жедач зун.
- 2 Къил акъуд зай, я Ребби, синагъ ая зун,
чир ая зи рикіни акъул.
- 3 Ви муьгъуьббат датіана зи вилик ква,
Ви гъакъикъятдик кваз физва зун.
- 4 Тапан инсанрихъ галаз ацукъзавач зун,
фендигаррихъ галазни рекъе фидач зун,
- 5 такіан я заз небгетрин ківатіални,
гунагъкаррихъ* галазни зун ацукъдач.
- 6 Михъивилин лишан яз чуъхуьда за жуван гъилер,
къурбангандал* элкъведа Ви, я Ребби,
- 7 Ваз шукурдин мани лугъуз
ва ван алаз рахаз Ви вири аламатрикай.
- 8 Ребби, заз кіан хъана Вун авай Ківал*,
Ви баркалла авай чка.
- 9 Гунагъкаррихъ галаз телеф мийир зунни,
терг ийимир зи уьмуър ивидихъ къаних
тирбурухъ галаз,
- 10 чіуру крар гъиле авай,
эрчіи гъилер ришветривди аціанвай.
- 11 Амма уьмуър тухузва за рехнеяр квачиз,
азад ая зун, регъим ая.
- 12 Дуьм-дуьз чилел акъвазнава ківачер зи,
халкъ ківаті хъанвай чкада за Реббидин тарифзава.

Аллагъдал ихтибар авун

26 ¹ Давудан* дуъа.

- Ребби* – зи экв, зи куъмек –
никай кичле хъурай заз?
- Ребби – зи уьмуърдин къеле –
никай къурху хъурай заз?
- 2 Зал атайла небгетар,
зи як тлуьн патал,
зи душманар, мидяяр зи
къарагъайла зал, –
абур татаб жеда,
абур алукъда.
- 3 Къушунди зун элкъуърна къурай, –
зурзадач зи рикI;
заз акси яз къарагърай дяве, –
гъа члавузни хуьда за секинвал.
- 4 Тек са тлалабун ийида за Реббидиз,
са гъам за жагъурзава:
Реббидин КIвале* завай амукъиз
жедайвал хъуй зи уьмуърдин вири йикъара,
къенивилиз Реббидин
завай килигиз жедайвал хъурай,
Адан Ибадатханада жавабрихъ зун
къекъведайвал хъуй.
- 5 Бедбахтвилин юкъуз Ада гуда Вичин патав заз далда,
чуьнуьхда зун пердедик
Алачухдин Вичин Пак*,
хкажда зун рагал.
- 6 Гъа члавуз зи къил вине жеда
зун элкъуърна юкъва тунвай душманрилай,
Алачухдив Адан Пак
къурбандар* гуда за,
шаддиз гъарайиз,
мани лугъуз, макъам яда Реббидиз.

- 7 Ван ша, я Ребби, за эверайла,
регъим ая заз, жаваб це.
- 8 Зи рикле Ви гафарин ван ава:
«Зун жагъуриз алахъа!»
Я Ребби, зун къекъведа Вахъ.
- 9 Жуван чин закай ийимир чуьнуьх.
Хъиле гъатна, жуван лукI къулухъмир,
Вун я куьмек хъайиди заз.
Зун къулухъмир, гадармир зун, я Аллагъ,
зун Азад ийидаиди!
- 10 Гадаррай зун бубади, дидеди,
амма Реббиди зун ийида къабул.
- 11 Я Ребби, заз чира Ви рехъ,
твах зун дуьз рекъяй,
зи душманар лал хъун патал.
- 12 Зун зи душманрин гъиле вугумир,
куьз лагъайтIа заз акси яз рахазва
тапан шагъидар
ва хъел кваз къачузва нефес.
- 13 Амма зун чIалахъ я:
Реббиди гудай хъсанвал
заз чан алайбурун и чилел аквада.
- 14 Умуд кутур Реббидик,
мягъкем хъухъ,
рикIни жуван уьтквема,
умуд кутур Реббидик!

Куьмек гунай дуьа авун

27 ¹ Давудан* дуьа.

- Ребби*! За Ваз ийизва эвер, зи Раг.
ЭгечI мийир ван текъвезвайди хъиз.
Вун кисна хъайитIа,
зун ухшар жеда суруз аватдайбуруз.
- 2 Ван хъухъ зи дад-бидадрин,
за Ваз минет ийидайла куьмек це лугъуз,
Ви Паквилин Пак* чкадихъди
хкаждайла гъилер за.

- 3 Небетрихъ галаз зунни барбатмир,
 писвалзавайбурухъ галаз,
 масадбурув ислягдаказ рахазвайбурухъ галаз,
 амма рикле дакланвал авазвайбурухъ галаз.
- 4 Абурув чпин крарай къвезвай
 агакъра эвез, чпи авур писвилерай.
 Абурун гъилери авур крарин агакъра эвез,
 вуч лайих ятла, це абуруз гъам.
- 5 Реббидин крарив, Адан гъилери авур къванбурув
 эгечлайвиляй къайгъу авачиз,
 Ада абур, куьгъне дарамат хъиз,
 чукурда ва мад эциг хъийидач.
- 6 Шукур хъуй Ваз, я Ребби!
 Ван атана Адаз зи дад-бидадрин!
- 7 Ребби зи къуватни я,
 къалханни я зи,
 зи рикли умуд кутазва Адак.
 Куьмек гана Ада заз,
 зи рикли еке шадвал ийизва,
 шукурда Адаз за жуван манида.
- 8 Ребби Адан халкъдин къуват я,
 Адан гуьцлурдиз* хилас* хъун патал къеле я.
- 9 Куьмек це Жуван халкъдиз,
 хийир-дуьа* ая Жуван къадардиз,
 абурун Чубан хъухъ,
 хуьх абур даим яз!

Аллагъдин баркалладин тариф

28 ¹ Давудан* мани.

- Цавараллайбур, агакъара Реббидив* тариф,
 баркалладиз ва къудратдиз килигна Адан!
- 2 Агакъара шукурни Реббидин Тварцив,
 Реббидин паквилин* иервилиз икрам ая.
- 3 Реббидин ван ала ятарал,
 баркалладин Аллагъди гугрумарзава,
 гур ятарал гугрумзава Реббиди.

- 4 Реббидин ван къуватдив ацланва,
Реббидин ван зурба я.
- 5 Реббидин ванци ярхарзава муътквер тарар,
ярхарзава Реббиди Либандин муъткверар.
- 6 Ада цингав ийиз туна, данади хъиз, Либандив,
Гьерман дагъдив – чамар ийиз туна, жунгавди хъиз.
- 7 Реббидин ванци язава,
цайлапанди хъиз.
- 8 Реббидин ванци къарсурзава къурум,
къарсурзава Реббиди Къадеш къурум.
- 9 Реббидин ванци какурзава мегъуьн тарар¹,
тамни тазва къецил яз.
Адан Ибадатханада гъарайзава вирида:
«Шукур хъурай!»
- 10 Ядаландал ацукънавайди Ребби я,
Ребби ацукъда, Пачагъ хъиз, даим яз.
- 11 Реббиди Вичин халкъдиз къуват гузва,
хийир-дуьа* ийизва, саламатвал гуналди Реббиди.

Хилас авунай шукур авун

29 ¹ Давудан* мани. Аллагъдин Квал* паквиллиз* акъудунин мани.

- 2 Я Ребби*, за Вун виниз
хкажзава тарифдив,
На зун фурай акъудна лугъуз,
зи душманриз зал
гъалиб хъуник шадвал ганач лугъуз.
- 3 Я Ребби, Аллагъ зи,
за куьмекдиз эверна Ваз,
Вуна дири хъувуна зун.
- 4 Я Ребби! На зун
агъа дуьньядай акъудна,
хвена Вуна уьмуьр зи,
зун суруз аватдайла.

¹ 28:9 Чувуд члалал и царцихъ ихътин манани хъун мумкин я: «Реббидин ванци жейранрив рухуз тазва».

- 5 Мани лагъ Реббидиз, эй халкъ, Адаз вафа ийизвай,
Адан пак ТІварцілиз шукурар ая.
- 6 Адан хъел давам жеда легъзеда,
Адан регъим жеда вири уьмуърда.
Вири йифди къведа шел,
пакамахъ – шадвал.
- 7 Хушбахтвиле лугъузва за:
«Садрани зун татаб жедач».
- 8 Зун патал Вахъ мергъемет хъана, я Ребби,
мягъкемна зун, дагъ хъиз, вуна.
Амма анжах Вуна Жуван чуьнуьхна чин
велвелади зун къур чІавуз.
- 9 Я Ребби, за эверна Ваз,
регъима лугъуз дад-бидадна Агъадиз:
- 10 «Зи ажалдикай вуч хийир ава,
аватайла суруз зун?
Руквади шукур ийидани Ваз?
Хабар гудани Ви вафадикай?»
- 11 Я Ребби, ван ша, регъим ая заз!
Ребби! Заз куьмек хъухъ!»
- 12 На зи шел элкъуърна шадвилин къуьлуьниз,
шихин пекер алудна зи, алуқІна шадвилин партал,
- 13 зи рикІи Ваз мани лугъун паталди
ва кис тавун паталди.
Я Ребби, Аллагъ зи,
за шукурда Ваз даим яз!

Аллагъдин гъиликай далда къун

30 ¹ Манидаррин чІехидаз. Давудан* мани.

- 2 Я Ребби*, за жагъурзава Вакай далда,
заз садрани регъуь жервал ийимир!
Хас тирвал Ви гъахъвиз азад ая зун!
- 3 Яб акала захъ,
тади къачу хиласиз* зун.

- Хъухъ зун патал катдай чка, къеле хъухъ,
ана чуьнуьх жервал завай!
- 4 Вун зи къеле, зи раг я,
Жуван тIварцIин хатурдай
зун твах ва заз рехъ къалура!
- 5 Зал чинеба вегьенвай чилинай зун акъуда,
зун паталди кIеле Вун я хьи.
- 6 За Ви гъиле твазва зи чан,
На азадна зун, я Ребби, гъакъикъатдин Аллагъ.
- 7 Усал бутриз* гъуьрметдайбур
заз аквадай вилер авач,
за анжах Реббидик кутазва умуд.
- 8 За шадвалзава, хвешивалзава
Ви гъакъикъи муьгъуьббатдал,
куьз лагъайтIа Ваз зи дерт-гъам акуна
ва чир хъана зи хажалат.
- 9 На тунач зун душмандин гъиле,
Вуна зун генг чкадал акъудна.
- 10 Заз четинзава, я Ребби!
Регъим ая заз,
хажалатдик зайиф хъанва вилер зи,
зи рикIни жигер.
- 11 Хажалатда куьтягъ жезва уьмуьр зи,
сузада ава йисар зи.
Зи къуватар куьтягъ хъанва зи гунагъриз* килигна,
кIарабар зи къуранва.
- 12 Душманри зи намусдик хкуьрзава,
гъакI хъуьрезава къуншиярни.
Хъанва жуван дустаризни буьуь зун,
куьчеда низ акуртIа зун, катзава.
- 13 Алуднава абуру зун, къейиди хъиз, рикIелай,
ханвай къаб хъиз ава зун.
- 14 Буьгътендин ван къвезва заз гзафбурувай.
Виринрихъай кичIевал ава,
заз акси яз абур икърар* жедайла,
акъуддайла фенд зи уьмуьр къакъудун патал.

- 15 За лагъайтла, я Ребби, Вак кутазва умуд,
лугъузва: «Вун Аллагъ я зи!»
- 16 Ви гъилева йикъар зи, азада зун душманрикай
ва зи геле къекъезвайбурукай.
- 17 Ви чини нур гуз хъурай лукрал Ви,
Ви регъимдиз хас тирвал куьмек це заз.
- 18 Ваз эверна лугъуз, заз
регъуь тахъуй, я Ребби.
Небгетриз регъуь хъурай,
лал хъана, аватрай агъа дуьньядиз.
- 19 Абурун таб гвай сивер липл хъурай,
гъахъ-михъибурукай терсвилелди,
лавгъавал гваз,
такланвилелди рахазвай.
- 20 Вуч зурба я няметар Ви,
Вакай кичле тирбур патал На хуьзвай!
Аквадайвал инсанрин веледриз Вуна абур багъишзава
Вакай далда къаз кланзавайбуруз.
- 21 Фендерикай инсанрин Вуна абур чуьнуьхзава
пердедик ви мукъвавилин.
Вуна абур Жуван Къвале*
хуьзва къал гвай мецерикай.
- 22 Шукур хъуй Ваз, я Ребби,
аламатдин регъим заз къалурай
Зун авай члавуз
элкъуьрна къунвай шегъерда.
- 23 Велвелада за жуван ийизвай фикир:
«Яраб зун вавай къакъуднава жал?»
Амма ван хъана зи дад-бидаддин Ваз,
за ваз минет авурла.
- 24 Вафа гвай халкъ, клан хъухъ Ребби!
Вафа гвайбур хуьда Ада,
амма гъукъ гвайбурув
агакъарда ацлай эвез.
- 25 Мягъкем хъухъ, уьткъем ая риклер куь,
Вирибур, Реббидик кутазвай умуд!

Туба авун ва гъил къахчун

31 ¹ Давудан* шиир

Нин писвилерилай къахчунватла гъил,
Нин гунагъар* клеvнатла,
гъам бахтавар я!

2 Реббиди* нин хиве твазвачтла гунагъар,
нин руьгъда авачтла намердвал,
гъам бахтавар я!

3 Киснавай къван гагъда зун къурана зи кIарабар
зи гъар йикъан сузайрикди.

4 Йифиз, юкъуз датIана
зал заландиз куьрс хъанва Ви гъил;
зегъемдикди хъиз гатун,
зи къуватдай къур акъатна.

Макъамдин ара

5 Гъа чIавуз за Ваз зи гунагъ ахъайна,
жуван писвал чуьнуьхнач за.
За лагъана: «Ачухдаказ за жуван
тахсир хиве къазва вилик Реббидин», –
гъил къахчунна Вуна зи писвилелай, зи гунагъдилай.

Макъамдин ара

6 Гъавилай Ваз вафа тирда
бедбахтвилин юкъуз дуъа ийида,
зурба ятар алахъайла,
абур адав агакъдач.

7 Вун зи далда я,
хуьда Вуна зун бедбахтвиликай
ва азадвилин шад гъарайрин
юкъва твада зун.

Макъамдин ара

8 «Ваз насигъат гуда За,
ваз къалурда вун фидай рехъ.
Зун ви вил я, вун За тухуз жеда.

9 Къатир хъиз, балкIан хъиз ахмакъ жемир,
чпин къилиз ялдай хесет, чпин хамувал

- явашардай залпандивни кьенеррив,
жуваз муьтлуьгъ авун патал»
- 10 Небгетдиз гзаф ава дертни гъам,
амма Реббидик умуд кутурбур
къада Адан муьгъуьббатди элкъуьрна.
- 11 Шад хьухъ Реббидал,
хвеша хьухъ, гъахъ-михьибур!
Риклер михьибур, намус авайбур,
манияр лагъ вирида!

Халикьдин тариф авун

- 32** ¹ Гъараяр ая, гъахъ-михьибур, Реббидал*, шад яз.
Адан тарифун дуьз риклер авайбуруз кутугнава.
- 2 Кинур* ягъиз шукур ая Реббидиз,
Адаз цлуд сим алай арфа ягъ.
- 3 Адаз цийи мани лагъ,
магъирдаказ ягъ макъам, шадвилай ван хкажна.
- 4 ГъикI лагъайтIа Реббидин гаф дуьзди я,
Адан вири кIвалахар гъакъикъибур я.
- 5 Реббидиз кIанда гъахъ-михъивал ва адалат,
чил ацIанва муьгъуьббатдив Адан гъакъикъи.
- 6 Реббидин гафуну халкънава цавар,
Адан нефесди – халкънава гъетерин кьушун.
- 7 Гъуьлуьн ятар кIватIда Ада, къапара хъиз,
хуьда дерин-дерин чкайра.
- 8 КичIе хьурай
Реббидикай вири чилиз,
Адан вилик зурзаз хьурай
каинатда чан алай къван вирибур.
- 9 Куьз лагъайтIа хъана Ада лагъайвал,
Ада эмирна – гъам пайда хъана.
- 10 Маса халкъарин ниятар чукIурзава Реббиди,
тергзава Ада эллерин къастар.

- 11 Амма ниятар Реббидин амукьда датлана,
Адан риклин къастар фида несилрилай несилрал.
- 12 Гъи халкъ патал Ребби Аллагъ язватла,
гъам бахтавар я;
Ада Вичин ирс яз хкягъ авунвай
халкъ бахтавар я.
- 13 Цаварилай ава Ребби килигиз,
вири килфет инсанрин аквазва Адаз.
- 14 Килигзава тахтунилай Ам Вичин
вирибуруз, чилел алай къванбуруз.
- 15 Ам я халкъ авурди вири риклер абурун, –
абуру ийизвай вири крариз Ам дикъетдив килигзава.
- 16 Куъмек жедач пачагъдиз члехи къшундикай,
зурба къуватди хуьдач пагъливан.
- 17 Хилас хъун паталди
балкандикни кутаз жедач умудар,
хиласдач* ада вичин къуватдив.
- 18 Ингъе Ребби килигзава
кичледайбуруз Вичихъай,
кутунвайбуруз умуд Адан регъимдик,
- 19 хиласда лугъуз Ада чеб ажалдикай,
фу гуда лугъуз чпиз кашан вахтунда.
- 20 Кутазва чна Реббидик умуд,
Ам чаз куъмек, къалхан я.
- 21 Адалди чи риклер шад я,
куъз лагъайтла чна умуд кутазва
Адан пак* Тварцик.
- 22 Ребби, Ви муьгъуьббат чахъ галаз хъурай,
куъз лагъайтла чна Вак умуд кутазва.

Аллагъдин гъахъ-дувандин тариф

33 ¹ Давудан* дуьа ада Абумеликан вилик дилидан къасар
авур, Давуд адан патавай чукурай ва ам хъфей берездиз
талукъди я.

- 2 Аллагъдиз за шукурда гъар вахтунда,
Реббидин* тариф датлана ала зи мецел.
- 3 Бул дамахар ийиз жеда зи рикl Реббидал,
Умунбуруз ван хъурай, шад хъурай.
- 4 Вирида захъ галаз хкажа Тlвар Реббидин,
ша санал хкажин Тlвар Адан!
- 5 Гана жаваб Реббиди заз, жагъурзавайла за Ам,
зун зи вири кичевилерикай азадна Ада.
- 6 Гъейрат авай вилер Адахъ элкъуьрайда хвешивилй
нур гузва,
абурун чинра гъатдач регъуьвал.
- 7 Гъасятда Реббидиз ван хъана и кесибдин, ада минет авурла,
ва адаз куьмекна вири бедбахтвилера.
- 8 Даим тир Реббидикай кичле тирбурал
малаикди* Реббидин
къаравулвал ийизва,
абур хилас* ийизва.
- 9 Ерба-ер тlеам чира, килига, квез аквада,
гъикъван хъсанди язватlа Ребби!
Адак умуд кутазвайди бахтавар я!
- 10 Жемят, пак* тир, Адан,
Реббидикай кичле хъухъ,
Реббидикай кичледаз
са куьникайни дарвал авач.
- 11 Зайиф хъана каша гъатда асланар,
амма Реббидихъ къекъвез авайбур
са куьникайни дарвиле авач.
- 12 Инал ша, аялар, яб це заз,
за квез чирда Реббидикай кичле жез.
- 13 Къати шадвал уьмуьрдал ийиз кландайди ва
гзаф йикъар бахтавар яз акваз кландайди вуж я?
- 14 Къуна хуьдайди я вичин мез писвиликай,
вичин сив хуьдайди я тапарар квай ихтилатрикай.
- 15 Клевелай яргъаз хъухъ писвиликай, хъсанвал ая,
ислягъвал жагъура, яла гъадахъди.

- 16 Леке квачир гъахъ-михъибурал Реббидин вилер алазва,
Адан япар ахъа я абурун дуьаяр патал.
- 17 Мурдарвилер ийизвайбурукай, лагъайтла,
Реббидин чин чуру я,
абур рикел хуьдай лишанар
и чилел терг авун патал.
- 18 Ни эверзаватла, Реббидиз,
гъадан ван къевезва Адаз,
гъадаз куьмек ийизва
вири хажалатра.
- 19 Пара мукъва я Ребби ханвай риклериз,
хиласзава руьгъдалди барбатI хъанвайбур.
- 20 Риклин хажалатар гзаф ава гъахъ-михъидаз,
абурукай виридакай ам Реббиди хуьда.
- 21 Садни хадач адан кларабрикай,
абур вири хуьзва Реббиди.
- 22 Терг ийида гунагъкар* писвили,
кар атлуда душманриз гъахъ-михъидан.
- 23 Уьмуьр хуьзва Реббиди
Вичин лукларин,
Адавай далда кланибурун арадай
садазни кар атлудач.

Куьмек гунай дуьа

34 ¹ Давудан* дуьа.

- Ребби*! Ягъа
язавайбурун зун,
дяве ая
захъ галаз дяве ийизвайбурухъ галаз!
- 2 Яхъ къалханни кьеркъ,
ша зи куьмекдиз.
- 3 Хкаж ая зи геле къекъевезвайбурал
жидани нажах.
Лагъ заз:
«Куьмек Зун я ви!»

- 4 Регъуь хъуй чпиз, русвагъ хъурай
зун рекъиз кІанзавайбуруз.
Беябур хъана элкъуьрай къулухъ
заз акси яз чІуру фенд акъудзавайбур.
- 5 Нагъвар хъиз хъурай абур, гарун хуравай,
Реббидин малаикди* чукуррай абур.
- 6 Абурун рехъ хъуй мичІиди, цІуьдгъуьндайди,
Реббидин малаикди чукуррай абур.
- 7 Зал чил вегъейвиляй са себейни авачиз,
са себейни авачиз заз фур атІайвиляй.
- 8 Абурув хабарни авачиз агакърай къиникъ –
абуру эгъвей фуруз чеб аватай,
абуру вегъей чил чпел хъуй аруш.
- 9 Зун жеда шадвал ийиз Реббидал,
хвешивалда Адалай куьмек атунал.
- 10 Михъи рикІяй лугъуда за:
«Ребби! Ваз вуж ухшар я?
Вуна хуьзва
къуват авайбурукай зайифбур,
саиларни кесибар –
абур тарашзавайбурукай».
- 11 Къарагънава инсаф течир шагъидар заз акси яз,
заз течирдакай жузазва завай.
- 12 Хъсанвилин эвездай заз ийизва писвал,
закай етим ийизва.
- 13 За, абур тІазвайла, алукина шихер,
сив хуьз, за жув вегъена амандай.
Зи дуьа зи хийирдиз хъуй.
- 14 Дустунихъ ва я стхадихъ хъиз,
за дерт чІугуна.
За, гъам чІугваз, къил агъузна,
чІугвазвай хъиз хажалат дидедихъ.
- 15 Амма татаб жезвайла зун, шад жезвай абур,
абуру заз акси яз гаф-чІал садзавай.
Заз течидай алчахри
зун барбатІзавай галат тавуна,

- 16 небгетри акъваз тавуна,
ягъанатар ийизвай,
зал, сарар экъисиз, хъуьрезвай.
- 17 Агъа! Гъикъван килигда Вун и кардиз?
Абурун писвилерикай хиласа* зун,
хиласа зи уьмуьр
и асланрикай!
- 18 За шукурда Ваз чѐхи кѐватѐлда
къадар авачир къван халкъдин арада тарифда за Ви.
- 19 Зал гъалиб тахъурай
са себелни авачиз заз ийизвайбур душманвал.
Ягъанатдин хъвер ийиз, вилеринбур тавурай
са себелни авачиз зун такѐанбуру.
- 20 Хъсанвилехъ тухуникай рахазвач абур,
туькѐуьриз ава тапан тахсирар чилел алай
ислягъбуруз акси яз.
- 21 Сивер, гъешер хъиз, ахъайна, заз лугъузва:
«Эхъ, эхъ, вири акуна чаз чи вилералди!»
- 22 Ибур вири акуна Ваз, я Ребби,
чуькъ тавуна акъвазмир.
Закай яргъаз жемир, Агъа.
- 23 Хкаж хъухъ, къарагъ зун хуьн паталди,
зи гъахъ кар паталди, зи Аллагъ, Агъа.
- 24 Зун гъахъ ая,
Ребби, Аллагъ зи,
зал гъалибвал къачуз тамир.
- 25 Абуру чпин рикѐяй лугъун тавурай:
«Эхъ, вири гъакѐ я, чаз кѐан хъайивал!»
Лугъун тавурай:
«Чна ам туькъуьнна».
- 26 Зи бедбахтвилел шадвалзавайбур
беябурвиле, айибда гъатрай!
Зи винел акъалтайбур
абур квадарна, русвагъдик акатрай!
- 27 Зи гъахъвал кѐандайбуру
шадвилайни хвешивилай гъарай авурай!

Датлана лугъурай: «Ребби члехи я, Вичин лукІраз
хъсанвал хъана кланзавай!»

- 28 Зи меци Ви гъахъвеликай хабар гуз жеда,
гъар юкъуз Ви тарифда.

Инсандин небгетвал ва Аллагъдин регъим

35 ¹ Манидаррин члехидаз. Реббидин* лукІ Давудан* дуъа.

- 2 Небгетдив адан рикІин дериндай
рахазва гунагъ*:
«За идан вилера кичлвал твазвач,
идаз кичлѳе туш Аллагъдихъай».
- 3 Вичи вичин вилик ада ялтахвалзава,
жагъурзава лугъуз вичи вичин айиб
адаз нифрет авун патал.
- 4 Адан сивин гафар таб я, небгетвал я,
ада вич атланва камалдикайни дугъривиликай.
- 5 Ада вич ксанвай меселни
небгетвал туькІуьрзава фикирда.
Чуру рекъиз фенва ам,
писвал инкар ийизвач.
- 6 Ребби, Ви регъим цаварив къван я,
цавун циферив къван я Ви гъакъикъивал!
- 7 Ви гъахъвал, дагълар хъиз, къакъан я,
Ви адалат дерин я, гургус хъиз!
Инсанни гъайван Вуна хуъзва, я Ребби!
- 8 Вуч багъа тушни Ви регъим, я Аллагъ!
Ви луварин хъендик далда
къунва ажал галайбуру.
- 9 Абуру дем ийизва
Ви КІвалин* жумартвилерикай,
Ви шадвилерин вацІай абурув
Вуна хъваз тазва.
- 10 Куъз лагъайтІа Вав уьмуьрдин чешме гва,
Ви экуьникай чаз экв аквада.

- 11 Хъичин ая Ви регъим Вун чидайбурал,
Ви гъахъвал хъичина чеб рикелди михьи тирбурал.
- 12 Лавгъавилин кIвач тахъурай зал гъалч,
небгетрин гъили зун чукур тавурай.
- 13 Килиг, гъикI ярх хъанватIа небгетар,
аватнава абур агъуз, къахрагъиз жезвач.

Гъахъ-михъиданни небгетдин къисмет

36 ¹ Давудан* дуъа.

- Аку гъа, хъел къвемир пис ксарикай,
Пехил жемир къанунсузбурал;
- 2 Бес абур, векъ хъиз, къурадани фад,
къацу хъач хъиз, шуьткъуьда абур?
- 3 Вафа хуьз Реббидиз*, умуд кутур Адак,
хъсанвал ая, уьмуьр твах уьлкведа.
- 4 Реббидал шад хъухъ,
ви рикIин мурадар Ада къилиз акъудда.
- 5 Гвачиз гъараз, жуван рехъ ихтибар ая Реббидал,
Адак умуд кутур, Ада ам къилиз акъудда,
- 6 къалурда ви гъахъ-михъивал, экв хъиз,
ви адалатвал, нисинин рагъ хъиз.
- 7 Динжвал хуьх Реббидин вилик, умуд кутур Адак.
Небгетрин краа агалкъунар жезвайла,
абур чпин амалдар къастар
къилиз акъудзавайла, хъел къвемир.
- 8 Ерли хъел ийиз тахъурай, гадра гъазаб,
наразивал ийимир – бедбахтвилихъ гъида ада.
- 9 Писвалзавайбурун дувул хкатда.
Реббидик умуд кутазвайбуруз уьлкве гъатда.
- 10 Жаду небгетар амукъдач, са тIимил вахт алатайла,
къекъвез жеда абурухъ, амма абур жагъидач.
- 11 Кесибриз уьлкве гъатда,
аваданвиликай лезет хкудда.

- 12 Зиндикъ небгетди гъахъ-михъидаз фенд акъудзава,
адаз акси яз регъвезва сарар,
- 13 амма адал хъуърезва Агъа,
куъз лагъайтІа чизва, адан жазадин югъ алукъда.
- 14 КъецІиларзава небгетри турар,
абуру чІемерукар акъажзава,
ягъун патал кесибарни саилар,
тергун патал дуъз рекъяйтІуз физвайбур.
- 15 Амма турар абурун рикІериз сух жеда чпин,
абурун чІемерукар къатІ жеда.
- 16 Лап тІимилди хъсан я гъахъ-михъидав гвай
небгетрив гвай гзаф девлетдила.
- 17 Абурув гвай гъукумни къахчуда.
Мягъкемарда гъахъ-михъибур Реббиди.
- 18 Малум я Реббидиз йикъар леке квачирбурун,
абурун ирс даим яз амукъда.
- 19 Бедбахт чІавуз регъуъ жедач абуруз,
каш авай йикъара тух жеда абур.
- 20 Небгетарни терг жеда,
Реббидин душманар квахъда,
вагъши цуъквер хъиз,
гум хъиз, чкІида.
- 21 Пис небгетди, бурж къачуна, вахгузвач,
гъахъ-михъида жумартдаказ гузва куъмек.
- 22 Реббидалди бахтавар тирбуруз уълкве гъатда,
Ада лянет авурбур терг жеда.
- 23 Реббиди мягъкемарзава инсандин камар,
Адан рекъяй физвайла ам.
- 24 Алукъдач ам, хъайитІани вич татаб:
Реббиди адан гъил къада.
- 25 Са чІавуз зун жегъил тир, гила къуъзуъ хъанва зун,
амма заз акунач гадарнаваз гъахъ-михъиди,
адан аялрини фу тІалабиз акунач.

- 26 Гъамиша ам жумарт я,
буржуна вугузва хуш аваз,
жеда адан аяларни бахтавар.
- 27 Тухун паталди уьмуьр датлана,
яргъаз хьухь писвиликай, хъсанвал ая.
- 28 Реббидиз гъахъ дуван кџанда,
Вичиз вафа хуьзвайбур гадардач Ада.
Уьмуьр абурун жеда датлана саламатвиле,
небгетрин тухумдин хкатда дувул.
- 29 Гъахъ-михьибуруз уьлкве гъатда,
ана абур даим амукьда чан алаз.
- 30 Фасагъатдиз алахъзава камал гъахъ-михьидан сивелай,
адан меци лугъузва гъахъ.
- 31 Къанун* Аллагъдин рикџе ава адан,
татаб жедач кџвачер адан.
- 32 Хуьзва вилив небгетри гъахъ-михьиди чинеба,
алахъзава рекъиз ам.
- 33 Амма абурун гъиле твадач ам Реббиди,
дувандалди тахсирдик кутаз тадач ам.
- 34 Хьухь хуьз рехъ Реббидин,
умуд кутур Адак.
Ада вун хкажда, уьлкве гъатда ваз,
небгетрин дувул хкатунни аквада.
- 35 Цџай-хъел квай небгет акуна заз,
хкаж жезвай зурба тар хьиз.
- 36 Амма фена алатна ам, амукьнач ам;
къекъвена зун адахъ, амма жагъанач.
- 37 Ша, вил алаз хьухь рехне квачирдал,
килиг ая гъахъ-михьидаз,
куьз лагъайтџа кџандайбуруз ислягъвал
гележег ава.
- 38 Амма квахъда вири гунагъкарар*,
терг жеда небгетрин къверичџав.

- 39 Я Реббидилай гьахъбуруз куъмек.
Бедбахт ч'авуз Ам абурун далда я.
- 40 Реббиди абуруз куъмекзава, хиласзава*,
Ада абур азадзава небгетрикай,
хиласзава, гьикI лагъайтIа,
абуру далда къазва Адакай.

Азиятдик квайдан дуьа

37 ¹ Давудан* мани. РикIел хкиз тун.

- 2 Я Ребби*, хъилеваз ахмур мийир заз,
жаза гумир гъазабда аваз.
- 3 За сух хъана хъелер Ви,
Ви гъилни зал алазва заландиз.
- 4 Ви хъилекай
зи бедендик сагъ чка кумач.
Зи гунагъдикай*
сагъламвални амач зи кIарабра.
- 5 Зи гунагъар зи кьилел акъахнава,
абур, пар хъиз, залан я заз.
- 6 Зи хирери ни къачунва, ктIизва
зи ахмакъвиляй.
- 7 Зи юкъ какур хъанва, михъиз алгъанва,
вири югъди хажалатиз къекъвезва.
- 8 Зи бедендал ифин ала,
адак сагъ са чка кумач.
- 9 Зун гьалдай фенва, барбатI хъанва писдаказ,
рикIин азабдик гъарайзава за.
- 10 Ви вилик ква, Агъа, зи вири мурадар,
Вакай чуьнуьхнавач зи агъ чIугунар.
- 11 Эцязваа зи рикIи, зи къуватар квахънава,
хкахъзава лап эквни зи вилерин.
- 12 Зи азарриз килигна катзава закай
зи дустар, зун кIандайбур,
акъвазнава къуншиярни зи яргъа.
- 13 Зи чан къачуз кIанибуру туькIуързава заз желе,
Заз зидвализ кIанибур рахазва зи кьиникъикай,
яргъи югъди туькIуързава чIуру фендер.

- 14 Заз, лагъайтла, бишидаз хъиз, ван къвезвач,
за, лалда хъиз, ахъайзавач плузарар.
- 15 Закай хъанва ван текъвезвай хътинди,
сивяй жаваб гъат тийирди.
- 16 Я Ребби! Зи къве вил ала вал.
Вуна жаваб гуда, Агъа, зи Аллагъ!
- 17 За лагъана: «Абурув гъалиб жез тамир,
Тамир зи вилик къуру дамахиз,
жедайла зи кIвачер татаб».
- 18 Зун ярх хъуниз мукъва я,
зи тIални зи вилик ква датIана.
- 19 За хиве къазва гунагъар зи,
жува авур тахсирдикай хажалат ава.
- 20 Захъ галаз душманвал ийизвайбур мягъкем хъанва,
са тахсирни зак квачиз зун такIанбур гзаф хъанва.
- 21 Хъсанвилин эвездай заз писвал ийизвайбуру
душманвал ийизва захъ галаз
хъсанвилин гуьгъуьна авайвиляй зун.
- 22 Ребби! Зун гадармир!
Завай яргъаз къакъат мийир, Аллагъ зи!
- 23 Зи куьмекдиз тади ая,
я Агъа, зи Куьмек!

Уьмуьрдин ката-калтуг рикIеллаз хъун

38 ¹ Манидаррин чIехиди тир Ядутуназ. Давудан* мани.

- 2 За фикирна: «Зун килигиз жеда жуван рекъериз,
мез хуьда за гунагъдикай*;
залпанд гъалда сивелни
небгет кумай къван гагъ вилик зи».
- 3 Амма зун лал тирла, са куьтIни тийиз,
авай вири къакъатна киснавай зун,
зи хажалат къати жезвай.
- 4 КуькIвена зи рикI.
За гъеле фикирар ийизмаз, цIай къати хъана,
гъа чIавуз за лагъана мецелди жуван:

- 5 «Я Ребби*! Заз къалур ая ажал зи,
къадар лагъ зи йикъарин,
чир ая заз, гъикъван тади
квайди ятІа уьмуър зи.
- 6 Ингье, Вуна заз ганвай йикъар са кап къван.
Зи уьмуър Ви вилик гъич са затІни туш.
РикІивайни, гъар са уьмуър –
ката-калтуг я.
- 7 РикІивайни, гъар сад, хъен хъиз, къекъвезва:
гъарда гъаваян ката-калтуг ийизва,
кІватІава, ам низ гъатдатІа течиз.
- 8 Гила, Агъа, квел вил алаз жеда зун?
За тек са Вак умуд кутунва.
- 9 Зи тахсиркарвилерикай зун азад ая,
зи намусдив хкуъриз тамир дилибурув.
- 10 Зун кис хъанва, ахъайзавач сивни за,
вучиз лагъайтІа гъакІ авунва На.
- 11 Ягъунар Жуван къакъуда завай,
зун Ви гъилик рекъизва.
- 12 Гунагъдай На ахмур ийиз, гузва жаза;
На инсанрин хазинаяр терг ийизва, гъуьчІре хъиз.
РикІивайни, ажал галай
гъар сад челек-фелек я.

Макъамдин ара

Макъамдин ара

- 13 Ребби! Ван хъухъ зи дуъадин,
за гъарайдиз це яб,
зи накъвариз куьтІ тавуна акъвазмир.
Зун масанай атана ацукънавайди я Ви,
чара чилин кас я зун, зи вири бан-бубаяр хъиз.
- 14 Заз хъел аваз килигмир, за мадни хъвер авун патал,
зун техфенмаз, гъеле текъенмаз».

Шукурни тІалаб

39 ¹ Манидаррин чІехидаз. Давудан* мани.

- 2 Сабурдивди вилив хвенай за Ребби*,
Элкъвена Ам захъ, ван хъана зи гъарайдин.

- 3 Ахкъудна Ада зун кичІ кутадай гургусдай,
зурзазвай уьлендай.
Ада зи кІвачер эцигна рагал,
мягъкемна зи камар.
- 4 Ада цІйи мани гъана мецел зи;
тарифаррай Аллагъдин чи.
Гзафбуруз аквада ва кичІе жеда,
Реббидал чеб ихтибарда.
- 5 Реббидик вичин умуд кутазвай
кас бахтавар я,
элкъвен тийизвайди къама ялар авайбурухъ,
тапан аллагърин гуьгъуьнаваз физвайбурухъни.
- 6 Я Ребби, Аллагъ зи!
Гъикъван гзаф я Вуна авур къван аламатар,
чакай тир Ви ниятар;
гъич садни Вав гекъигиз жедач! –
за абурукай хабар гудай, ихтилат ийидай,
амма абурун къадар гзаф я.
- 7 КІан хъанач Ваз я къурбандар*, я савкъватар,
амма Вуна Зун паталди ахъайна япар,
тІалабнач я кунугар,
я къурбандар гунагъдай*.
- 8 Гъа чІавуз за лагъана: «Ингъе, зун атанва,
кхъенвайвал закай къаргъуда».
- 9 Зи Аллагъ, заз кІанзава ви къаст къилиз акъудиз,
Ви насигъатар зи рикІе ава.
- 10 Гзаф инсанар авай кІватІалда
хабар гана за Ви гъахъвиликай,
завай зи мез хуьз хъанач –
Ребби, и кар чизва Ваз.
- 11 Ви гъахъвал жуван рикІе чуьнуьхнач за,
Ви вафадикай, хиласвиликай* хабар гана за.
Ви регъимни гъакъикъат за чуьнуьхнач
гзаф халкъ авай кІватІалда.

- 12 Ви мергъеметдикай хкудмир зун, я Ребби,
Ви регъимди ва вафади
къаравулвал авурай зал датлана.
- 13 Мад къадар авачир къван балаяр алтлуш хъанва зал,
къадар авач абурун,
зун тлушуннава гунагъри зи,
зи вилерал циф акъулдзава,
зи къилеллай чларарилай гзаф я абур.
Зи рикI ажуз хъанва.
- 14 Я Ребби! Минет хъурай Ваз,
азад ая зун!
Тади ая зи куъмекдиз, я Ребби!
- 15 Зи чан къачуз кланзавай къван вирибур
русвагъ хъурай, регъуь хъурай абуруз.
Зи къиникъ кланзавай вирибур
элкъуьрай къулухъ русвагъ яз.
- 16 КичI акатрай русвагъ хъуникай
ягъанатдин хъвер ийиз заз лугъузвайбурук:
«Килиг! Килиг адаз!»
- 17 Хвеша хъурай, шад хъурай Валди
Вун жагъурзавай вирибур.
Вуна гудай хиласвал кландайбуру
датлана лугъурай:
«Ребби чехи я!»
- 18 Зун кесиб я, саил я,
зи къайгъу члугурай Агъади.
Вун куъмек я зи, хиласкар я зи,
зи Аллагъ, геж мийир!

Тазвайдан дуьа

40 ¹ Манидаррин чехидаз. Давудан* мани.

- 2 Кесибдикай фикир ийизвайди бахтавар я,
къеве гъатайла азадда ам Реббиди*.
- 3 Реббиди хуьда ам,
саламатдиз хуьда адан уьмуьрни,

- ам бахтавар жеда чилел,
твамир, Ребби, ам душманрин гъиле.
- 4 Пазвай члавуз ам мягъкем ийида Реббиди,
ам азардин къахрагъарда меселай.
- 5 За лагъана: «Ребби, регъим ая заз,
дири хъия зун, за Ви вилик гунагъна*».
- 6 Зи душманри хъел кваз лугъузва закай:
«Мус рекъида ам,
мус адан тварни квахъда?»
- 7 Са вуж зал къил члугваз атайтла,
ада таб лугъузва,
риклин къене туьклуързава буьгътенар,
ахпа экъечина абур виридаз ахъайзава.
- 8 Зи вири душманри
кушкушзава заз акси яз,
закай чуру фикирзава:
- 9 «Ажал галай азарди къунва ам,
алкланва ам, мад къахрагъиз хъжедач».
- 10 За вичел юкъ вегъенвай мукъва дустни,
Захъ галаз фу незвайди Заз акси хъана.
- 11 Я Ребби! Вуна заз регъим ая,
хкажа зун, за абурув агакъар хъийида эвез.
- 12 Заз чир жеда зун тирди Ваз играми,
зи душман зал гъалиб тахъайтла.
- 13 На зи пад къазва зал тахсир квачирвиляй,
На Жуван вилик даим яз эцигда зун.
- 14 Я Ребби, Израилдин* Аллагъ, шукур хъуй Ваз асиррилай
асирралди! Амин!* Амин!

አደስ ታህታይ ላላዎቻችንን፣
ደግገዎቻችንን ስላችኋለን።

፫ አደስ ደብዳቤ ስንገኝ ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ።

፬ አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ።

፭ አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ።

፮ አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ።

፯ አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ።

፰ አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ፣
እነዚህን አደስ ስላችኋለን ለሌሎች ላይ።

Гъурбатда авайдан дуъа

41 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Къарагъан миресрин шиир.

- 2 Маралди цихъ чѣугвадай хъиз,
зи рикIи Вахъ чѣугвазва, я Аллагъ.
- 3 Къаних я зи рикI
Аллагъдихъ,
чан алай Аллагъдихъ.
Мус атана акъвазда зун вилик Ви?
- 4 Юкъузни, йифизни
тѣуън хъанвай заз накъварикай,
лугъудайла заз:
«Гъинва ви Аллагъ?»»
- 5 Жуван рикIе авайди ичIириз,
хкида рикIел за,
гъикI фенайтIа зун
кIеретIдихъ галаз иман гвайбурун,
Аллагъдин КIвалихъди*
физвай сварагдин¹ кьиле акъвазна,
гъараяриз шадвиллинни тарифрин –
суварик квай гзаф къадар инсанрин юкъва.
- 6 Куъз вун пелеш хъанва, зи чан?
Вучиз ква вак гъалаб?
Умуд кутур Аллагъдик,
за мад Адаз шукурда,
заз Куъмек ийидайдаз,
Аллагъдиз зи.
- 7 Захъ авай чан пелеш хъанва,
гъавилай за Вун рикIел хкизва
Ярдан вацIун чилелай,
кукIушрилай Гъермандин – Мицар дагъдилай.
- 8 Эверзава цин гургусди гургусдиз
Ви чарчаррин ванцелди;
Ви вири къакъан лепеяр гъуълуън
фена зи винелай.

¹ 41:5 Свараг – шадвилелди санал физвай инсанрин кIеретI.

- 9 Югъди Реббиди* заз Вичин регъим ийизва,
ийфизни за Адаз манияр лугъузва,
абур зи уьмуърдин Аллагъдиз дуьа я.
- 10 Аллагъдиз, зи Рагаз, лугъун за:
«Куьз Вуна зун алудна рикъелей?
Куьз зун шехъиз, сиягъ хъанва,
жуван душманди хкуьрнаваз намусдик?»
- 11 Зи беденди азият члугвазва,
ажал гъидай хирекай хъиз,
гъар юкъуз лугъуз заз:
«Гъинва ви Аллагъ?»
- 12 Куьз вун пелеш хъанва, зи чан?
Вучиз ква вак гъалаба?
Умуд кутур Аллагъдик,
за мад Адаз шукурда,
заз Хилас ийидайдаз,
Аллагъдиз зи.

- 42** ¹ Я Аллагъ, зун гъахъ ая,
гъахъ тушир халкъдихъ галаз
за члугвазвай акъажунрик экечла.
Таб гвайбурукай, небгетрикай хиласа* зун.
- 2 Вун Аллагъ я, къеле я зи.
Вучиз На зун гадарна?
Куьз зун сиягъ хъанва шехъиз,
зи душманди хкуьрнаваз намусдик?
- 3 Ракъура Жуван эквни гъакъикъат,
абуру зун турай дуьз рекъе,
тухурай зун Ви пак* дагъдал,
Вун авай чкадал.
- 4 Къурбангандал* Аллагъдин къведа зун,
зи шадвилин, хвешивилин Аллагъдин патав,
кинур* ягъиз, за Ваз шукур ийида,
я Аллагъ, Аллагъ зи!
- 5 Куьз вун пелеш хъанва, зи чан?
Вучиз ква вак гъалаба?

Умуд кутур Аллагъдик,
 за мад Адаз шукурда,
 зун Хилас ийидайдаз,
 Аллагъдиз зи.

Далда хьун патал дуьа

43 ¹ Манидаррин чѳехидаз. Къарагъан миресрин шиир.

- 2 Я Аллагъ, ван атана япаралди чаз жуван,
 ихтилатна чаз бубайри чи
 абурун йикъара, а дегъ йикъара
 авунайтла Вуна вуч.
- 3 Жуван гъилив Вуна халкъар чукурна,
 ана чи бубаяр уьмуьр тухуз ацукъарна.
 Вуна халкъар барбатна,
 чи бубайрин гъиле туна чилер а.
- 4 Бубайри уьлкве къачунач турунив чпин,
 я къуват туш абуруз а гъалибвал гайиди,
 Ви эрчи гъил я, Ви къуват я, Ви чинин экв я,
 куьз лагъайтла Ваз абур клан хъана.
- 5 Вун, Аллагъ, зи Пачагъ я,
 Якъубан* эвледриз гъалибвилер савкъват яз це.
- 6 Чна Вахъ галаз душманар ярхарзава,
 Ви тѳварцин хатурдай чи мидяйриз клур гузва.
- 7 Зун чѳалахъ туш зи чѳемерукдин,
 зи турунини гудач заз хиласвал*.
- 8 Душманрикай чун хуьзва Вуна,
 чун такланбур абурдай вегъизва.
- 9 Чна гъар юкъуз тарифзава Аллагъдин,
 чна Ви тѳварциз шукур ийида датлана.
- Макъамдин ара*
- 10 Амма гила гадарнава Вуна чун, айиб авуна,
 къушунар галаз мад экъечѳзамач дяведиз.
- 11 Душманрин вилик чав
 Вуна къулухъ катиз туна,
 чун такланбуру
 тарашзава чун.

- 12 Чун, хпер хъиз, тӀуьн паталди вугана,
чукӀурна чун халкъарин арада.
- 13 На Жуван халкъ маса гана ужуздай,
маса гуникай хийир къачун тавуна.
- 14 На къуншийриз маса гана беябурна чун,
чун элкъуьрна къунвай вирибур патал
элкъуьрна чун машгъулатдиз,
ягъанатдиз вегъена.
- 15 Вуна маса халкъар патал
чун хъуьруьнриз вегъена,
тайифаяр къил галтадиз туна Вуна.
- 16 Гъар юкъуз зи русвагъвал зи вилик ква,
чиниз регъуь жезва зи
- 17 чакай чӀуру ихтилатар ийизвайбурукай,
чаз экъуьгъзавайбурукай,
къисас ийиз кӀанзавай душмандикай.
- 18 Ибур вири чи къилел атана,
чна Вун рикӀелай алудначтӀани,
Ви Икърар* ганачтӀани чна маса.
- 19 Къулухъ хъанач рикӀер чи,
Ви рекъелай алатнач чи камарни.
- 20 На барбатӀна чун магъарада чакъалрин,
чал ажалдин хъен вегъена.
- 21 АлуднайтӀа чна чи Аллагъдин тӀвар рикӀелай,
гъилер хкажнайтӀа маса аллагъдихъ,
22 и кӀвалах райж ийидачирни Аллагъди,
рикӀин вири сирерикай хабар тирда?
- 23 Ви паталай гъар юкъуз чун рекъизва,
къасабханадиз гъалзавай хпериз хъиз килигзава чаз.
- 24 Агъа, уях хъухъ! Вучиз вун ксанва?
Къарагъ, инкар мийир чун даим яз.
- 25 Вучиз На чин чуьнуьхзава,
чи бедбахтвал,
чун хурук кутунар
алуд ийиз рикӀелай?

- 26 Чун руквадиз элкъвенва,
чи беденар игис хъанва чилерив.
27 Къарагъ, чаз куъмек це,
хиласа чун регъимдив Жуван!

Пачагъдин мехъериз талукъ мани

44 ¹ Манидаррин члехидаз: «Цин цуьквер» манидин макъам ягъиз. Къарагъан миресрин шиир. Мехъерин мани.

- 2 РикI верцIи гафарив ацIузва,
туькIуьрзава и мани за пачагъдиз.
Зи чIал устад катибдин къелем хъиз я.
- 3 Пачагъ, вун вири инсанрилай иер я,
алахъзава ви сивелай гъайбат квай гафар.
Аллагъди гъавилай даим яз
нуьсрет ганва ваз.
- 4 Къуват авайди, тур юкъва тур,
алуки жувал гъуьрметни гъайбат.
- 5 Гъайбатдив ацIана
дапурагдаллаз алад гъалибвал къачуз
гъакъикъатдин, гъахъунин,
умунвилин хатурдай.
Ви эрчIи гъили къалуррай
чIехи крар къургъ галай.
- 6 Пачагъдин душманрин рикIера
сух хъурай ви хци хъелер;
Ви кIвачерик ярх хъурай халкъар.
- 7 Я Аллагъ! Даим я Ви тахт,
Ви пачагъвилин лаш – лаш я гъахъ-дувандин.
- 8 Ваз гъахъ-михъивал* клан хъана,
такIан хъана Къанун* чIурун.
Гъавилай, я Аллагъ, ви Аллагъди вавай
гуьцIна гзаф чIем* шадвилин
ви юлдашривай гуьцIайдалай.
- 9 Ви парталрикай атир галай
набататрин ни къевезва.
Тавханайра, чIагурнавай магъидив,
сим алай алатрин авазри шадарзава вун.

- 10 Ви тавханадин ханумрин арада
рушар ава пачагърин.
Ви эрчи гъилихъай
пачагъ-ханум акъвазнава
ичи къизил алаз вичел Уфирдин.
- 11 Яб акала, руш, фагъума, ч'алаз килиг,
жуван халкъни бубадин к'вал алуд рик'елай.
- 12 Пачагъдиз к'лан хъайила ви иервили,
икрама адаз, ам ви агъа я.
- 13 Тирвияр къведа
ваз савкъватар гваз,
халкъдикай тир девлет авайбур
къекъвез жеда ви регъимдихъ.
- 14 И тавханайра пачагъдин руш, свас ава,
адан партал ч'агурнава къизилдив.
- 15 Жуъреба-жуъре рангарин парталар алаз
пачагъдин патав тухузва ам,
адан гуъгъуънаваз пачагъдин патав
рушар тухузва, адан дуст рушар.
- 16 Абур шаддиз ва хвешадаказ тухузва,
абур гъахъзава тавханадиз пачагъдин.
- 17 Пачагъ, ви бан-бубайрин чка
къада ви рухвайри;
вири уълкве тирвал вуна абур
регъберар яз эцигда.
- 18 Ийида за ви т'вар рик'е
амукъдайвал эвледрин,
гъавилай халкъари
ваз шукурарда даим яз.

Чи Аллагъ къуват авай къеле я

45 ¹ Манидаррин ч'ехидаз: «Рушар» макъам патал.
Къарагъан миресрин мани.

- 2 Аллагъ чаз далда я, къуват я,
четин йикъара куъмекдар я халисан.

- 3 Гъавилай чаз кичле жедач,
зурзурай чил,
аватрай дагълар гъуьлуьн гургусдиз.
4 Ван авурай
гъуьлуьн ятари, каф акъалтиз,
абурун лепейрик зурзурай дагълар.

Макъамдин ара

- 5 Вацарин селлери шадарзава Аллагъдин шегъер,
виридалай Виневайди жезвай пак* Квал*.
6 И шегъерин юкъни-юкъва Аллагъ ала,
зурзадач шегъер,
Аллагъди адаз куьмек гуда
экуьнин кълияй.
7 Кичела къал къачузва вири халкъари,
пачагълугъар чкъизва,
къалур ийизва Ада вичин ван,
ва църазва чил.

- 8 Галазва чахъ Къуватрин Ребби,
Якъубан* Аллагъ къеле язва чи.

Макъамдин ара

- 9 Ша, килиг Реббидин крариз,
Ада гъихътин барбативилер авунватла чилерал.
10 Чилин атла къилерив агакъдай къван чкайра
Ада дявеяр акъвазарзава,
чмемерукарни жидаяр хазва,
кузва дапурагар.
11 Ада лугъузва: «Акъваза, чир хъухъ
Аллагъ Зун тирди;
халкъарин арада Зун хкажда,
хкажда чилин винел Зун».

- 12 Галазва чахъ Къуватрин Ребби,
Якъубан Аллагъ къеле язва чи.

Макъамдин ара

Аллагъ вири халкъарин винел пачагъ я

46 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Къарагъан миресрин мани.

- 2 Капар ягъа, вири халкъар,
эвер ая Аллагъдиз
шадвилин гъарайдив.
- 3 Вуч къургъар гвайди я
виридалай Виневайди, Ребби*,
чѣхи Пачагъ вири чилел!
- 4 Ада халкъар чаз муьтлуьгъ авуна,
гадарна тайифаяр чи кѣвачерик.
- 5 Ада чаз ирс хкъяна –
Адаз гзаф кѣан хъайи
Якъубан* сейливал.

Макъамдин ара

- 6 Аллагъ хкаж хъана
гъарайдикди шадвилин,
Ребби хкаж хъана
ванерикди крчар язавай.
- 7 Тариф ая Аллагъдин, манияр лагъ,
чи Пачагъдин тариф ая, манияр лагъ!
- 8 Аллагъ вири чилерин Пачагъ я;
Адаз мани лагъ тарифдин.
- 9 Аллагъ пачагъ я халкъарин винел,
ацукънава Вичин пак* тахтуна Аллагъ.
- 10 Кѣватѣ жезва регъберар халкъарин
Ибрагъиман* Аллагъдин халкъ галаз,
куьз лагъайтѣа чилерин пачагъар
Аллагъдиз талукъ я.
Ам абурал хкаж хъанва.

Сигъан – Аллагъдин шегъер я

47 ¹ Къарагъан миресрин мани.

- 2 Чѣхи я Ребби*
чи Аллагъдин шегъерда,
Адан пак* Дагъдал
лайих я Ам гъар жуьредин тарифдиз.

- 3 Къакъан я ам, иер я –
     вири чилин хвешивал тир Сигъан* дагъ,
 шегъер чѐхи Пачагъдин,
     гуърчег я ам кеферпатан къерехра.
- 4 Къелейра адан
     Аллагъ сейли я далда хъиз.
- 5 КІватІ хъана пачагъар,
     санал фена дяведиз,
 6 амма къах хъана, Ярусалим акурла,
     велвела акатна, катна къулухъ.
- 7 Ана зурзун акатна абурук,
     азият хъана аял хазвай папаз къван.
- 8 Вуна абур барбатІна,
     рагъ экъечІдай патан гару
 кукІвардайвал гъуълераллай гимияр Таршишдин.
- 9 Чаз вуч ван хъанатІа,
     гъам акунни авуна
 Къуватрин Реббидин шегъерда,
     шегъерда чи Аллагъдин;
 Аллагъди хуъзва ам
     чукІур тавуна, даим яз.
- Макъамдин ара*
- 10 Аллагъ! Чна Ви Ибадатханада
     Ви регъимдикай фикир авуна.
- 11 Аллагъ, гъикІ Ви тІвар
     чилин пиперив агакъзаватІа,
 гъакІ агакъзава тарифни Ви.
     АцІанва Ви эрчІи гъил гъахъунив.
- 12 Сигъан дагъдал шадвал ийизва,
     хвешивалзава Ягъудатдин* хуърери
     Ви гъахъ дувандал.
- 13 Чарх ягъ Сигъан дагъдал, элкъуьгъ адал,
     гъисаба адан минараяр,
- 14 фикир це адан Келелейриз,
     килиг адан имаратдиз,
 къведай несилдиз авун патал ихтилат.

- 15 Куъз лагъайтла и Аллагъ
 чи Аллагъ я датлана;
 Адакай чаз регъбер жеда асирра.

Пулунихъ далу акалун кIамашвал я

48 ¹ Манидаррин чIехидаз. Къарагъан миресрин мани.

- 2 Яб це идаз, вири халкъар,
 яб акала, чилел уьмуър тухузвай вирибур,
 3 адетдинбур, эсил-несил авайбур,
 девлет авайбур, кесиббур.
 4 Зи сивяй акъатзава камалдин гафар,
 зи рикIин хиялри акъаз тада гъавурда.
 5 Яб акалда за келимадихъ дерин тир,
 кинур* ягъиз, жуван мискIал ахъайда:
- 6 куькай кичIе хъурай заз чулав йикъара,
 зал пис тапархъанар алтIуш хъанвайла? –
 7 чпин хазинайрик умуд кутунвайбурукай,
 чпин чIехи девлетдалди дамах ийизвайбурукай?
 8 Ришвет гана садалайни стха къахчуз алакьдач,
 я тахъайтIа адан уьмуърдихъ гъакъи гуз
 жедач Аллагъдиз:
 9 уьмуърдихъ гудай къимет чIехиди я,
 ахътин къимет авайди туш,
 10 ам амукъдани уьмуър тухуз датлана?
 Сур такуна амукъдани?
 11 Ваъ, гъар садаз аквазва:
 камал авайбур рекъизва,
 рекъизва санал ахмакъни авам,
 масадбуруз туна чпин девлетар.
 12 Сурарикай абурун
 кIвал жеда абуруз асиррилай асирра,
 несилрилай несилралди уьмуър тухудай чка жеда
 чпин гъурметдай чилериз чпин тIварарни
 гайвиляй абуру.
- 13 Инсан амукъдач гъурметда,
 ам ухшар я телеф жедай гъайвандиз.

- 14 Гъахътинди я къадар-къисмет жувак умуд кутазвайдан,
 гуьгъуьналлаз абурун крар вири
 дуьз яз гъисабзавайбурун
 пайни гъа гъам я.

Макъамдин ара

- 15 Хпер хъиз, абур гъазурнава агъа дуьньядиз,
 чубанвалда абуруз ажалди.
 Экуьнахъ абурал агъавалда михъибуру,
 абурун къуватар цѣрада,
 сурукай абуруз кѣвал жеда.

- 16 Амма зун Аллагъди
 агъа дуьньядин гъукумдикай хкудда,
 зун Вичин патав къабулда Ада.

Макъамдин ара

- 17 Кичѣ жемир, инсандиз девлет жедайла,
 адан кѣвале берекат бул жедайла.
 18 Рекъидайла, ада затѣни вичихъ галаз тухудач,
 адан девлет фидач адан гуьгъуьнаваз.
 19 Ада вич уьмуьрда бахт авайди яз гъисабрай –
 агалкъунар авайбурун тарифарда инсанри, –
 20 садрани мад экв тахквадай
 вичин бубайрин килфетдихъ ам агалтда.
 21 Гъуьрмет авай, амма камал авачир инсан
 ухшар я телеф жедай гъайвандиз.

Дуьздаказ ибадат авун

49 ¹ Асафан мани.

- Аллагърин Аллагъ, я Ребби*,
 лугъузва ва эвер гузва халкъариз чилин
 рагъ экъечѣдай патахъай
 рагъ акѣидай патаз къван.
 2 Лап гзаф иер Сигъандай*
 къалурзава Аллагъди Вичин экв.
 3 Къведа чи Аллагъ, кисна акъваздач.
 Адан вилик цѣай ква туькъуьндай,
 къати тѣурфан къваларивай гва Адан.

- 4 Цаваризни чилериз Ада къакъанрай
эвер гузва Вичин халкъдин дуван авуниз:
- 5 «Къватла Зи патав Захъ имандал алайбур,
экечлайбур Захъ галаз Икърардик*
Къурбанддин патав».
- 6 Адан гъахъвиликай хабар гузва цавари,
вучиз лагъайтла и дуванбег – Аллагъ я.
- 7 «Яб це, Зи халкъ, Зун рахада.
Исраил*! За ийида
ваз акси яз шагъидвал,
Зун – Аллагъ, Аллагъ я ви:
- 8 За къурбандрай* ахмурзавач ваз,
ви кунугар датлана Зи вилик ква.
- 9 Герек авач заз я жунгав ви парахрай,
я къунар ви цуррай,
- 10 гъикI лагъайтла, тама авай ничхирар
вири Зибура я,
агъзур дагъдавай
маларни галаз.
- 11 Дагъларавай вири къушар,
чуъллера вуч аватлани вири Заз чизва.
- 12 Тиртла Заз гишин, За ваз лугъудачир,
гъикI лагъайтла, алемни
ана авай къван вири Зиди я.
- 13 За як незвани къван жунгаврин
ва я иви хъвазвани къван къунарин?
- 14 Къурбанд ая Аллагъдиз шукурар, вядер жуван
виридалай Виневайдан вилик къилиз акъуда.
- 15 Гъа чавуз заз эвера дар юкъуз,
За хилас* ийида вун, вунани Зи тарифда».
- 16 Амма небгетдиз
Аллагъди лагъана:
«Вуч лагъана рахада вун къайдайрикай Зи,
ихтилатда Икърардикай Зи?
- 17 Ваз зи насигъат аквадай вилер авач,
вуна Зи эмирар кваз къазвач.

Макъамдин ара

- 18 Угъри акурла, адахъ галаз сад жезва вун,
явабурухъ галаз вуна дуствал ийизва.
- 19 Жуван сивив чуру гафар лугъуз тазва на,
таб хразва меци ви.
- 20 На датлана стхадик кутазва тахсир,
адал буьгътен вегъизва.
- 21 Вуна акI ийизвай, Зунни киснавай,
на кьетI авуна Зунни вун хъиз я лугъуз.
Амма За акъудда дуьздал вун,
ви тахсирар чин чинал лугъуда.
- 22 И кар кьатIутI,
Аллагъ рикIелей алудзавайбур,
тахъайтIа За тергда куьн,
жедач квез мад маса хиласкар.
- 23 Заз шукур къурбанд* ийизвайда
гъурметзава Заз.
Дуьз рекъай физвайдаз
къалурда За хиласвал Аллагъдин».

Гунагърилай гъил къахчунин тIалаб

50 ¹ Манидаррин чIехидаз. Давудан* мани. ² Давуд Бат-Шевадихъ галаз хъайидалай гуьгъуьниз, адан патав Натлан пайгъамбар атай чIавуз.

- 3 Я Аллагъ, заз регъим ая
Жуван чIехи регъимдалди,
Жуван рикI кунивди
завай хъайи хатаяр фидайвал ая рикIелей.
- 4 Чуьхуьз зун вири тахсиррикай,
михьи ая гунагъдикай*.
- 5 Куьз лагъайтIа
завай хъайи хатаяр
за дериндай кьатIузва,
зи гунагъни датлана зи вилик ква.
- 6 Тек са Ви вилик за авуна гунагъ,
чуру карна за Ви вилик.
Адалат гва Вав къарарда Ви,
Ви дуванни рехне кутаз жерди туш.

- 7 Ингье гунагькар яз ханва зун,
зи дидедик акатна зун гунагь кваз.
- 8 Ингье Ваз кланзава дузвал хъана зи рикле,
ятла зи рикл ацлур Ви камалдив.
- 9 Исуп набататдив заз стлалар ягъ,
михьи жеда зун,
чуьхуьх зун, жеда зун
живедилайни лацу.
- 10 Шадвилини хвешивилин ван къведайвал ая заз,
На куклварай зи кларабар шад хьурай.
- 11 Зи гунагьрихъай чин элкьуьра са патахъ,
зи батлвал риклелай фидайвал ая.
- 12 Я Аллагь! Тур зи хура михьи рикл,
цлийи хъия заз гьахъ тир руьгь.
- 13 Жуван чинивай зун къакъуд мийир,
Жуван Пак* Руьгь къакъудмир завай.
- 14 Вуна куьмек авунин
шадвал гахце зав,
гъайбат авай руьгьдалди
куьмек ая заз.
- 15 Небгетриз чирда за рекьер Ви,
гунагькара элкьведа Вахъ.
- 16 Я Аллагь!
Хуьх зун иви экъичуникай,
Зун хилас* хьунин Аллагь,
зи меци Ви гьахъвилини тариф ийида!
- 17 Агъа, зи плузарар ахъая,
зи меци Ви тариф ийирвал.
- 18 Къурбандар Ваз герек туш, за гудай абур,
кунугарни кланзавач Ваз.
- 19 Аллагьдиз къурбанд* я ханвай руьгь.
Вуна ханвай ва хажалат квай рикл
инкардач, Аллагь.
- 20 Сигъандин* цлар хкажна цлийи къилелай,
Ярусалимдиз хъсанвал ая майилдивди Жуван.

- 21 Гъа чӕвуз На къабулда
 лазим тир къурбандар,
 санлай кудайбур, кунугар,
 гъа чӕвуз гъида жунгаварни
 къурбангандал* Ви.

Аллагъдин дуван ва регъим

51 ¹ Манидаррин чӕхидаз. Давудан* шиир. ² Эдами Дуэга
 Шаулаз: «Давуд Ахимеликан кӕвале ава» лагъай чӕвуз.

- 3 Чуру кардал вуч дамахар ийизва на, къуват авайди?
 Аллагъдин регъим даимди я!
 4 Ви меци зиян ийизва,
 хци авунвай уӕлгуӕч хъиз я ам, фендигар.
 5 Хъсандалай гзаф кӕанда ваз пис кар,
 таб гзаф кӕан я гъахъ гафунилай.

Макъамдин ара

- 6 Тергдай гафар кӕанда ваз,
 фендигар мез!
 7 Амма вун тергда даим яз
 Аллагъди;
 Ада, къуна, чукурда вун ви чардахдикай;
 чан алайбурун чилӕй ви дувул акъудда.

Макъамдин ара

- 8 Гъахъ-михъибуруз кичӕ жада, акурла,
 хъуьреда вал, лугъуда:
 9 «Ингъе инсан, Аллагъдикай
 вичиз далда такъурди,
 вичин хазинайрихъ агъуна,
 масадбур тергиз мягъкем хъайиди».
 10 Аллагъдин Кӕвале* къацудаказ экъечӕнавай
 зейтун тарциз зун ухшар я,
 Аллагъдин муьгъуьббатдихъ
 за иман ийизва мидаим яз.
 11 Вуна авурдай
 за шукурарда датӕана Ваз,

Ваз вафа хуъзвайбурун вилик зун
вил алаз жеда Тварцел Ви,
куъз лагъайтІа иер я Ам.

Небгетрин кІамашвал

52 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Мугъам ягъиз. Давудан* шиир.

- ² КІамашри чпин рикІяй лугъзва:
«Аллагъ авач».
Абур рекъяй акъатнава,
мурдар я абурун крар.
Садни авач са хъсанвал ийирди.
- ³ Килигзава цавай Аллагъ инсанриз,
акун патал аватІа
гъавурда аваз кар ийизвайбур,
Аллагъ жагъурзавайбур.
- ⁴ Вирида чин кьулухънава
Аллагъдикай,
вири, сад хъиз, ява хъанва,
хъсанвал ийирди авач,
гъич садни авач.
- ⁵ Небгетриз яраб акьул къведач жал,
зи халкъ, фу хъиз, незвайбуруз,
Аллагъдиз минет тийизвайбуруз?
- ⁶ Са куъникайни кичІе тежер чкада
ана абурук акатда кичІ,
Аллагъди кІарабар
чукІурда ви душманрин,
жеда абур беябур,
куъз лагъайтІа Аллагъди
инкарна абур.
- ⁷ ХупІ туширни хиласвал*
Сигъандилай* Израилдиз* атанайтІа!
Вичин халкъ кІвачел
ахкъалдарай чІавуз Аллагъди
шад жеда Якъубан* эвледар,
шад жеда Израил!

Куьмекдин паталай дуьа

53 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Симер алай алатар патал.
Давудан* шиир. ² Зифвийри атана Шаулаз: «Давуд чи
патав чуьнуьх хьанва» лагьай члавуз.

3 Аллагь! Жуван тІварцІелди куьмек це заз,
Жуван кьуватдив гьахь хьия зун!

4 Аллагь! Ван хьухь зи дуьадин,
яб це зи мецин гафариз!

Макьамдин ара

5 Къарагънава чарабур заз акси яз,
инсаф авачирбуруз зи чан къачуз кІанзава –
Аллагьдикай
фикир тийизвайбуруз.

6 Ингье Аллагь куьмек я заз,
Агъади зун мягькемзава.

7 Ада зи душманрив
писвилин эвез ахгакъарда,
Ви гьакъикъивилин хатурдай
телефда абур.

8 За хушуналди
гьида Ваз кьурбанд*.
Я Ребби*! За Ви тІварцІиз шукурда,
вучиз лагьайтІа ам хьсанди я.

9 Вучиз лагьайтІа вуна хвена зун
вири бедбахтвилерикай,
зун чѣхи гьалибвилив
килигнай зи душманриз.

Дустунин маса гун

54 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Симер алай алатар патал.
Давудан* шиир.

2 Аллагь! Ван хьухь зи дуьадин,
зи минетдикай чуьнуьх жемир,

3 ван хьухь, жаваб це!
Фикирри атІузва аман зи,
теспача хьанва зун

4 душманрин ванцикай,
небгетри дарвиле туникай.
Абуру зал бедбахтвал гъана,
хъиле гъатна, душманвал ийизва захъ галаз.

5 Атланва зи риклин аман;
Вегъенва зал ажалдин къургъари.
6 Кичевили, зурзуни зун дарвиле тунва,
къурхуди къунва зун.
7 За лагъана: «Сада заз лифрен лувар ганайтла!
Фидай зун лув гана, жагъидай динжвал;
8 ингъе яргъаз катдай зун,
къурумда уьмуьр тухудай.

Макъамдин ара

9 За тади къачудай жагъуриз са катдай чка
тлурфандикай, чимелдикай яргъара».

10 Ая абур теспача, я Агъа,
чара ая абурун члалар,
вучиз лагъайтла, заз аквазвайвал,
гъабурувай я шегъердавай зулуматни къалмакъал.

11 Йифиз-юкъуз къекъевезва
абур вири патарихъай цлар тирвал шегъердин,
ам ацланва пис крарив, бедбахтвилив.

12 Завал ава адан къене,
хиянатни зулумат куьчейрай
хъфизвач адан.

13 Хкуьрнайтла душманди зи намусдик,
эхдай за.
Душманди зи вилик къуру дамах авунайтла,
жедай завай далда къаз.

14 Амма ам вун я эхир,
заз барабарди,
зи дуст, зи клеви дуст.

15 Вахъ галаз чна риклин суьгъбет авунай,
члехи клеретдихъ галаз
Аллагъдин Кивализни* фенай.

- 16 Атурай ажал зи душманрин;
 абур чан аламаз аватрай
 агъа дуъньядиз –
 чпин квалера, риклера авай
 писвилиз килигна.
- 17 За лагъайтла, минетда Аллагъдиз;
 Реббиди* заз куъмекда.
- 18 Няниз, экуън береда ва нисиниз
 за шикаят ийизва, гъарайзава,
 Адаз зи ван къведа.
- 19 Зун сагъ-саламат яз хуъда душманрикай,
 гъикъван абур гзаф хъайитлани.
- 20 Даим яз ацукънавай тахтуна
 Аллагъдиз зи ван жеда,
 абур Ада русвагъда,
 куъз лагъайтла абуруз
 дегиш жез кланзавач,
 Аллагъдикай кичле туш.
- Макъамдин ара*
- 21 Зи дустуни дустарал гъил хкажна,
 ада члурна хъайи икърар*.
- 22 Адан рахун члемедилай* хъуътуъл я,
 амма рикле дяве ава,
 адан гафар зейтундин члеминилай назик я,
 амма абур къакъарай акъуднавай гапур я.
- 23 Ихтибар ая жуван пар Реббидал,
 мягкемарда Ада вун,
 са члавузни тадач Ада
 къуватдай физ гъахъ-михъидав.
- 24 Вуна, Аллагъ, вегъида абур
 сурун фуруз;
 ивикъичдизни тапархъандиз
 чпиз ганвай йикъарин
 са пай къванни аквадач.
 За, лагъайтла, Вак умуд кутазва.

Аллагъдик умуд кутун

55 ¹ Манидаррин чехидаз. «Яргъал мегъуьн тамавай лиф» манидин макъам ягъиз. Давудан* шиир. Вич филиштгий ри Гатда къур члавуз.

- 2 Аллагъ! Регъим ая заз,
къуз лагъайтла инсанри зун хурук кутунва,
зал гъужумиз, дарда твазва гъар юкъуз.
- 3 Гъар юкъуз зун душманри кутазва хурук,
завди дяве ийизвайбур гзаф я.
Я виридалай Къакъанди,
- 4 Заз киче тирла,
за Вак умуд кутазва.
- 5 Аллагъ, за Ви гафунин ийизва тариф,
за Вак умуд кутазва.
Квач зак кичевал,
инсандивай
вуч ийиз жеда заз?
- 6 Зи гафар душманри гъар юкъуз
чуру патахъ элкъуьрзава,
заз писвал ийиз кланз
фенд туьклуьрзава.
- 7 Чуру икърар* кутлунзава, чинебавал хуьз,
зун рекъиз кланз, залай вилер алудзавач.
- 8 Абурув тахсирдай гудай жазадикай катиз тамир,
Аллагъ, Жуван хъилеваз ярх ая халкъар!
- 9 Чизва Ваз зи теспачавиликай,
Жуван къапуниз клватла зи накъвар, –
Ви къаргъуда тушни абур авайди?
- 10 Зи душманар элкъведа къулухъди,
къумек це лугъуз за авурла минет.
Гъа икI заз жезва чир
Аллагъди зи пад къазвайди.
- 11 Аллагъ, за Ви гафунин тариф ийизва:
тарифзава, Ребби*, за Ви гафунин.

- 12 Аллагъдик за умуд кутазва.
Квач зак кичевал, –
вуч ийиз жеда заз инсандивай?
- 13 Аллагъ, за гуда Ваз вяд авурди,
за гъида Ваз шукурдин кърбандар* члехи.
- 14 На ажалдикай хиласна* зун,
зи квачерив татаб жез вуганач,
зун Ви вилик къркъръун патал
чан алайбурун экуьна.

Куьмек кланз ийидай дуьа

56 ¹ Манидаррин члехидаз. «Телеф мийир» манидин макъам ягъиз. Давудан* шиир. Давуд Шаулакай катна магъарада чурнуьх хъайи члавуз.

- 2 Аллагъ, регъим ая заз, регъима,
за Вакай далда жагързава!
Алатдалди бедбахтвал
чурнуьх жеда зун хъендик Ви луварин.
- 3 За эверзава виридалай Виневайдаз, Аллагъдиз,
заз талукъ Вичин къраст килиз акърудзавай Аллагъдиз.
- 4 Цаварилай Ада жаваб гуда заз,
заз куьмек ийида,
жаза гуз хурук зун кутунвайбуруз;

Макъамдин ара

Аллагъди къралурда
Вичин регъимни гъркъркъривал.

- 5 Зал асланар алтлушнава,
вагъши гърйванрин юкьва ярх хъанва зун,
жидаярни хъелер хътин сухвар авай
инсанрин юкьва,
мецер турар тир хци авунвай.
- 6 Цаварилайни вине хърурай Вун,
я Аллагъ,
вири чилерал хърй баркалла Ви!

- 7 Абуру зи кІвачер патал чил вегьенва,
дердиникди элчуьх хьанва кІвачер зи.
Абуру фур эгъуьнна рекъел зи,
амма аниз аватна чеб.
- 8 Аллагъ, клеви я зи рикІ, зи рикІ клеви я.
Мани лугъуда, тариф ийида.
- 9 Зи руьгъ, ават ахварай,
арфани кинур*, ахварай ават!
За экуьнин яр авудда ахварай.
- 10 Агъа, за Ваз шукурда халкъарин юкъва,
тайифайрин арада Вакай мани лугъуда,
- 11 куьз лагъайтІа регъим Ви
цаварив къван агакъда,
Ви гъахъ агакъда цавун циферив къван.
- 12 Цаварилайни вине хьурай Вун,
я Аллагъ,
вири чилерал хьуй баркалла Ви!

Макъамдин ара

Аллагъди гъахъ дувандин къайгъу чІугун

57 ¹ Манидаррин чІехидаз. «Телеф мийир» манидин макъам ягъиз. Давудан* шиир.

- 2 Гъахъбур яни куь рахунар, гъакимар?
Инсанрин арада гъахъ-дуван ийизвани?
- 3 Ваъ, куьне дуьз тушир фендер ийизва,
зулуматар ийизва чилел куь гъилери.
- 4 Руфунамаз дидедин небгет тирбур
хаинрин юкъвава,
хайи йикъалай алатнава рекъелай,
тапарар ийиз.
- 5 Абурун агъу гъуьлягъриндаз ухшар я.
Ухшар я зегъердиз биши гъуьлягъдин,
вичин япар экъисзавай,
- 6 ван текъвезвай ицитІчидин,
гъихътин устад ятІани ам.

- КукIвара абурун сухвар, я Аллагъ,
 кIирер акъуд, я Ребби*, асланрин!
 8 Квахърай абур, къур акъатай яд хъиз,
 хайи хъелер хъиз ялнавай чIемерукда,
 9 цIурурай бенбецI хъиз гъер хкатзавай,
 рагъ такурай, чан алачиз хайибуруз хъиз.
 10 Гъеле куь къажгъанар чими тавунмаз
 кузвай къакъвада –
 кIантIа хъуй ам къацуди, кIантIа къуруди –
 небгетар тухуда гару!
- 11 Гъахъ-михъибуруз хвеша жада, акурла къисас,
 чпин кIвачер чуьхвейла небгетрин ивидай.
 12 Гъа чIавуз лугъуда:
 «РикIивайни, гъахъ-михъибуруз савкъват ава.
 РикIивайни, Аллагъ ава чилел дуван ийизвай».

Душманрин юкъва ийидай дуьа

58 ¹ Манидаррин чIехидаз. «Телеф мийир» манидин макъам ягъиз. Давудан* шиир. Шаула Давуд рекъин патал адан кIвалел вил алаз хъун патал ракъурай чIавуз.

- 2 Душманрикай хиласа* зун, зи Аллагъ!
 хуьх зун зи аксиниз къарагънавайбурукай.
 3 Хкуда зун небгетрин гъиликай,
 ивидихъ къанихбурукай хилас ая.
- 4 Ингъе абуру чинеба рехъ атIузва,
 зун рекъин патал.
 Залумар заз акси яз икърар* жезва,
 амма и кар абуру
 завай хъайи хатадиз ва я гунагъдиз*
 килигна ийизвач, я Ребби*.
- 5 За писвал авунач, амма абур кIватI жезва,
 гъазурвилер аквазва;
 зи куьмекдиз ша,
 килиг зи бедбахтвилиз!

6 Ребби, Къуватрин Аллагъ, Исраилдин* Аллагъ,
къарагъ, жаза це халкъариз,
фендигар хаинриз инсафмир!

Макъамдин ара

7 Хтурай абур няниз элкъвена,
кицџери хъиз къув ягърай,
шегъер тирвал чарх ягърай.

8 Ингъе, экъуьчзава лянетар,
турар ала абурун сиверал,
фикир ийиз: «Ван жеда низ?»

9 Вун абурал хъуьреда, я Ребби,
Вире халкъар вегъида хъуьруьнриз.

10 Я Аллагъ, къуват зи,
за Вак умуд кутазва!
Я Аллагъ, Вун къеле я зи!

11 Вичин даиман регъимдив къурвал,
зи Аллагъ зи патав къведа.
Аллагъди зав гъалибвилелди
зи душманриз килигиз тада.

12 Рекъимир абур, тахъайтла и тарс
алудда рикџелай зи халкъди.
Жуван къудратдив чуклџра абур, ярхара,
Агъа, чи къалхан!

13 Абурун сиверин гунагърай,
пџузаррилай алатзавай гафарай
къурай абур чпин лавгъавал сеbeb яз.
Абурун лянетрай ва тапаррай

14 терг ая абур хъел аваз,
терг ая мад таххъун патал.
Гъакџ чир жеда чилин лап а къиле къван
Аллагъ пачагъ тирди, Якъубрин* пачагъ.

Макъамдин ара

15 Хтурай абур няниз элкъвена,
кицџери хъиз къув ягърай,
шегъер тирвал чарх ягърай.

16 Къекъуьрай пџуьн жагъуриз,
тух тахъана, цџугъ ийиз.

- 17 За, лагъайтIа, Ви къуватдикай мани лугъуда,
гъар пакамахъ Ви регъимдин тарифда,
вучиз лагъайтIа Вун зи къеле я,
бедбахт юкъуз далда я.
- 18 Ваз, зи Къуват, за тарифдин мани лугъуда,
Ваз, я Аллагъ, къеле зи,
Заз регъим ийизвай Аллагъ!

Четин чIавуз ийидай дуьа

59 ¹⁻² Манидаррин чIехидаз. «Цин цуькведи шагъидвалзава» манидин макъам ягъиз. Давудан* шиир. Давуда Арам-Нагъарайимдин кефердин рагъэкъечIдай пата Суьриядихъ галаз ва Цувадин пачагъдихъ галаз дяве ийизвайла, ва Йуафа, хтана, Къелен дерада цIикъвед агъзур эдами барбатIай чIавуз.

- 3 Вуна чун гадарна, я Аллагъ, барбатIна чун.
Ваз хъел авай – эвелан хътинбур хъия чун!
- 4 Вуна чил зурзурна, гудна ам;
адан хирер сагъ хъия – ам хъуткъун жезва.
- 5 На Жуван халкъдиз ракъурна четин вахтар;
гана вуна чаз чехир, ада яна чун.
- 6 Амма Вакай кичIедайбур паталди
Вуна пайдах хкажна,
абур адав кIватI хъана,
чеб чIемерукдай ягъиз тежервал.

Макъамдин ара

- 7 Хилас хъурай Ви рикI алайбур,
хуьх чун жуван эрчIи гъиливди,
жаваб це чаз.
- 8 Аллагъди гаф гана
Вичин пакханада:
«Шадвал ийиз, Шехем шегъер пайда За,
Сукат дере алцумда За.
- 9 Зиди я Гилеад, Зиди я Манаше,
Ифраим Зи кIукI я ракъун,
Ягъудат* пачагъвилин лаш я Зи.
- 10 Магъаб Зун патал
лат я кIвачер чуьхуьдай.

За вегъида Жуван чекме Эдамдал;
филиштийрин чилел
гъалибвилелди гъарайда клевиз».

- 11 Мягъкенавай шегърдиз зун ни гъидай?
Ни гъидай зун Эдамдал кван?
12 Ам Вун тушни, я Аллагъ, гадарайди чун?
Чи къушунрихъ галаз экъечІ тийизвайдини Вун тушни?
13 Чаз куъмек це женгина душмандихъ галаз,
вучиз лагъайтІа инсанрин куъмек
тапанди я.
14 Аллагъдихъ галаз чун
гъалиб жеда дяведа.
Ярхда Ада душманар чи.

Далда гун паталай дуъа

60 ¹ Манидаррин чІехидаз. Симер алай алатар патал.
Давудан* дуъа.

- 2 Я Аллагъ! Зи шелдин ван ша!
Яб це зи дуъадиз!
3 Минетзава за Ваз чилин кърехдила,
ава зи рикІ пелешвиле,
завай акъах тежер рагал
хкажна зун,
4 гъикІ лагъайтІа Вун заз далда я,
мягъкем къеле я душманрин хура.
5 Даим уьмуър тухурай за алачухда Ви,
Ви луварин хъендикай за далда къунва.

Макъамдин ара

- 6 Я Аллагъ, Ваз ван хъанай вядер зи,
Ви тІварцікай кичебурун ирс ганай заз Вуна.
7 Пачагъдин уьмуърдин йикъарал кІукІ гъваш,
Яргъи ая адан йисар несилдила несилдал.
8 Ацукърай ам даим вилик Аллагъдин,
хух ам Жуван регъимдив
ва гъакъикъатдив.
9 Гъа икІ, датІана тарифдин мани
лугъуда за тІварціин Ви,

йикъа-йикъа вядер жуван
акъудда къилиз.

Аллагъди гудай далдадиз ихтибар авун

61 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Ядутун патал. Давудан* мани.

- 2 Анжах са Аллагъдивай
заз секинвал жагъизва,
Гъадав гва зи куъмек.
- 3 Са Гъам я зи раг, зи куъмек я,
зи къеле я Ам – кѣвиз ян гудач за.
- 4 Гъикъван куъне гъужумарда гъа са касдал,
вирида санал чукӀурда ам,
алгъанвай цал хъиз,
галтад жезвай жугъун хъиз?
- 5 Анжах гъикӀ ам гъуърмет авай чкадила алуудатӀа,
ийизва фикир, шадвалзава тапунал.
Хийир-дуъа* ийизва сивелди,
амма рикӀяй лянетзава.

Макъамдин ара

- 6 Тек са Аллагъдик
секин хъухъ, зи рикӀ,
Гъадав гва зи умуд.
- 7 Анжах Гъам я зи раг, зи куъмек,
зи къеле я Ам, татаб жедач зун.
Аллагъдив
зи куъмек, Зи баркалла гва.
Аллагъ зи къуватдин раг,
зи далда я.
- 9 Адак умуд кутур, халкъ,
гъар са вахтунда;
Адан вилик жуван рикӀ ичӀира,
вучиз лагъайтӀа Аллагъ я чаз катдай чка.

Макъамдин ара

- 10 Къиникъ галайбур анжах челек-фелек я,
инсанар анжах таб я са;
эциг терездал – абурун хел хкаж жеда,
вири санал нефесдила къезил я.

- 11 Тарашнавайдак кутамир умуд,
чуьнуьхнавайдал дамахмир кьуру.
Мад артух хьуй девлет,
амма агудмир риклер адав.
- 12 Аллагьди садра лагъана,
къведра я заз икI ван хъайиди:
Аллагьдив къуват гва,
13 Вав, Агъа, регъим гва.
Вуна гъардаз гузва эвез авур крарин.

Аллагьдихъ къаних хьун

62 ¹ Ягъудатдин* кьурумда Давуда* лагъай мани.

- 2 Аллагь, вун зи Аллагь я!
За Вун жагъурзава.
Къаних хъанва зи рикI Вахъ,
гъалдай физва беден зи Ваз минетиз,
кьуру хъанвай, бегьер тегъир,
яд авачир чилерал.
- 3 Зун Ваз килигна пакханада,
заз акуна Ви къуватни ви баркалла.
- 4 Зи меци Ви тарифда,
Ви регъим уьмуьрдилай хъсан тирвиляй.
- 5 Зал чан аламай къван гагъда зал тарифда за Ви,
гъилер цавуз хкажда Ви хатурдай.
- 6 Зи рикI няметрив ацланвайди хъиз,
шаддаказ Ви тарифзава сиви зи,
- 7 жуван месел гъидай чавуз риклел Вун,
йифен сятда Вакай фикир ийирла;
- 8 вучиз лагъайтIа зи куьмек я Вун,
Ви луварин хъендик хвеша жеда заз.
- 9 Зи чан игис жезва Вав,
эрчи гъилив Вуна кьунва зун.
- 10 Зи чан къачуз кландайбур
агъа дуьньядиз аватда.

- 11 Абур туруник ярх жеда,
 абурукай чакълариз кван жеда.
- 12 Аллагьдал пачагьди
 члехи шадвал ийизва;
 Аллагьдал кьин къазвай къван вирибурун
 тариф ийида,
 тапархъанар лал жеда.

Далда кланз ийидай дуьа

63 ¹ Манидаррин члехидаз. Давудан* мани.

- 2 Аллагь, зи ван ша, зи шикаятдин ван;
 хуьх зи уьмуьр кьурхуйрикай душманрин.
- 3 Небгетрин фендерикай клева зун,
 кьиргъиндикай абурун,
 4 хци авунвай чпин мез, тур хьиз,
 лишандихъ элкьуьрнавай гафар чпин,
 ажал галай хьелер хьиз.
- 5 Абуру чинеба чуьнуьх хьанвай чкадай
 са тахсирни квачирди садлагъана язава,
 гьич кичлени тахъана.
- 6 Мягькем жезва абур чпин къастарал,
 рахазва чеб чпихъ галаз
 чпин чилер вегъиникай чинеба:
 «Абур низ аквада?»
- 7 Абуру, къекъвез, адалат авачир чка
 жагьур ийизва, лугьузва:
 «Чна лап иер туькьуьрнава фенд!»
 Инсанди гьихьтин фенд ийизватла,
 садазни чизвач.
- 8 Амма абур Аллагьди яда хьелерив,
 абурал хирер жеда хабарни авачиз.
- 9 Абур ярхарда чпин мецери,
 абурун гьал акурбуруз хаф яда.

- 10 Вири инсанриз кичле жеда,
 рахада абур крарикай Аллагъдин;
 и кар Гъада авурдан
 гъавурда гъатда.
- 11 Гъахъ-михъибур Реббидал* шад хъурай,
 Адакай далда жагъуррай,
 риклер михъибуру вирида
 тарифрай Адан!

Аллагъдин хъсанвилериз шукур авун

64 ¹ Манидаррин чѐхидаз. Давудан* мани.

- 2 Сигъандал* Ви тариф авун кутугзава Ваз, я Аллагъ,
 чна жуван вядер кылиз акъудзава вилик Ви.
- 3 Эй, дуьадин Ван къвезвайди,
 вири инсанар Ви патав къведа.
- 4 Зи гунагъри* кутазвайла кланик зун,
 чи чѐру крарилай гъил къахчузва На.
- 5 Бахтавар я На хкъягъайбур, мукъув авурбур
 абур уьмуьр тухун патал Ви гъенера.
 Тух жеда чун няметралди Кѐвалин* Ви,
 Ви пак* Ибадатханадин.
- 6 Вуна чѐхи краралди жаваб гуда чаз,
 я Аллагъ, чи Куьмекдар,
 Умуд тирди чилин вири пиплерин
 ва лап яргъал гъуьлерин.
- 7 Вуна дагълар эцигна къуватдив Жуван,
 къудратдин чѐул юкъваваз.
- 8 На гъуьлерин къал секинарзава,
 абурун лепейрин гугрумни
 халкъарин велвела.
- 9 Уьмуьр тухузвайбуруз чилин а кыле
 кичле жеда Ви керемат-ишарайрикай.
 Ярарни хурушумар
 ацѐурда шадвили манийрив Вуна.

- 10 Чилин къайгъу члугваз Вуна,
 адан къанихвал иликъарзава,
 булдиз адаз бегъерар багъишиз.
 Аллагъдин селлер цивди ацланва,
 гун паталди халкъдиз техил,
 куъз лагъайтла Вуна гъакI
 туькIуърнава ник.
- 11 Вуна адан цанин хулер
 ацурзава цив, абурун мурцар
 сад хъиз ийизва, хъуьтуьлариз марфадив,
 адан цIирериз рухсат гуз.
- 12 Вуна Жуван жумартвилив
 йис акъалтIар ийизва,
 Ви фургъунар бегъерривди ацланва.
- 13 Къурум векъи цIийи хъийизва,
 кIунтIари, чIул хъиз, шадвал алуькIнава.
- 14 Чуьллер къунва суьруьйри,
 алуькIнава дерейри техилар.
 Къуд пата шадвиляй манияр лугъузва.

Тарифдинни шукурдин мани

65 ¹ Манидаррин чIехидаз. Мани.

- Шадвиляй гъарая Аллагъдиз,
 вири чил!
- 2 Адан тIварцIиз мани лагъ,
 ая Адан тарифар.
- 3 Лагъ Аллагъдиз:
 «Вуч чIехи я крар Ви!
 Ва зурба я,
 Ви вилик душманри,
 ялтахвал ийизва.
- 4 Вири чили Ваз икрамзава,
 тарифдин манияр лугъузва
 Вазни ви тIварцIиз».
- 5 Ша, килиг крариз Аллагъдин,
 вуч зурба я Адан крар
 ажал галайбурун арада!

Макъамдин ара

- 6 Гьуъл кьураматдиз элкьуърна Ада,
халкъ кьурудаказ экъечІна вацІай,
ана чун Адал гзаф шад хъана.
- 7 Ада Вичин кьуватдалди агъавалзава, даим яз,
алуд тийиз вилер халкъарилай,
муьтІуър тежербур къарагъ тавун паталди
Адаз акси яз.

Макъамдин ара

- 8 Халкъар, ван алаз чи Аллагъдин тариф ая,
тарифдин манияр лагъ Адаз.
- 9 Уьмуър хвена Ада чаз,
чав татаб жез вуганач.
- 10 Я Аллагъ, На синагъна чун,
михъна, гимиш хъиз.
- 11 Вуна къазаматда туна чун,
чи далудал залан пар эцигна.
- 12 Дапурагрин хиве авай ксарив
чун чархарик кутаз туна.
Чун цІузни циз аватна,
амма Вуна акъудна чун абадвилихъ.
- 13 Кунугар гваз къведа зун Ви КІвализ*,
жуван вири вядер къилиз акъудда;
- 14 бедбахтвиле авайла зун,
зи меци гайи,
зи меци лагъай вядер къилиз акъудда.
- 15 За хкажна эцигда Ваз
жумарт кунугар –
къурбандин* гьерер кузвай гумар хкажда.
Ваз къурбанд яз гъида за жунгаварни къунар.

Макъамдин ара

- 16 Ша, яб це,
Аллагъдикай кичІебур.
Ада зун паталди вучнатІа,
суьгъбетда за.
- 17 Зи меци Адаз минетнай,
рахунрив жуван тарифнай Адан.
- 18 Гунагъ* хуьз хъанайтІа рикІе за,
Агъади заз яб гудачир.

- 19 Амма Аллагъдиз
рикIивайни ван хъана зи,
зи дад-бидаддиз яб гана.
- 20 Шукур хъурай Ваз, Аллагъ,
тавурди зи дуъа инкар,
зун Вичин регъимдикай
магърум тавурди!

Вири халкъари Аллагъдин тарифун лазим я

66 ¹ Манидаррин чIехидаз. Симер алай алатар патал. Мани.

- 2 Чахъ галаз хъухъ Вун регъим гваз, Аллагъ,
рухсат це чаз,
нур авай Ви чиналди экуъ ая чун,

Макъамдин ара

- 3 чилиз чир хъун паталди рекъер Ви,
Вири халкъар хилас* авун са Вав гва.

- 4 Я Аллагъ! Ваз шукуррай халкъари!
Вири халкъари шукуррай Ваз!
- 5 Хвешивал авурай вири тайифайрини,
шадвилляй манияр лугъурай,
куъз лагъайтIа На абурун гъахъ-дуван ийизва,
чилин тайифайриз рехъ къалурзава.

Макъамдин ара

- 6 Я Аллагъ! Ваз шукуррай халкъари!
Вири халкъари шукуррай Ваз!

- 7 Чили бегъер гъурай,
Аллагъди чаз рухсат гурай, Аллагъди чи.
- 8 Аллагъди чаз рухсат гурай,
Адакай чилин вири пипIерал къван
инсанриз кичIе яз хъурай.

Аллагъдин гъалибвал

67 ¹ Манидаррин чIехидаз. Давудан* мани.

- 2 Къарагърай Аллагъ,
чукIуррай Адан душманар,

- катрай Адан виликай
Ам такландайбур!
- 3 Гум чкИдайвал чукIура абур!
ЦIрадайвал цIукай мум
Аллагъдин виликай квахърай небгетар!
- 4 Гъахъ-михъибуру шадвалрай,
шад хъурай Аллагъдин вилик,
хвешивал авурай шадвиле!
- 5 Манияр лагъ Аллагъдиз!
Тарифдин манияр лагъ Адан тIварцIиз!
Цифераллаз къекъвезвайдан тарифар ая!
Адан тIвар Ребби* я!
Адан вилик шадвал ая!
- 6 Етимрин буба тир, хендедайрин арха тир
Аллагъ Вичин пак* КIвале* ава.
- 7 Ялгъузбуруз Аллагъди КIвал гузва,
абадвилехъ инсанар акъудзава къазаматрай,
амма муътIуьгъ тахъайбуру
уьмуьр тухузва къуру чилерал.
- 8 Я Аллагъ, Вун фидайла
Жуван халкъдин виликай,
къекъведай чIавуз къурумда,
- 9 чил зурзанай,
гъатта цаварин кIанни хкатнай
Синайдин Аллагъдин вилик,
Исраилдин* Аллагъдин вилик!
- 10 Аллагъ, Вуна къурнай къати марф
чилел Ви.
Ам яван хъанвайла,
ам Вуна тухарна.
- 11 Ана Ви халкъ уьмуьр тухуз ацукъна.
Аллагъ, Жуван дугъривилив
Вун кесибдаз куьмекар гуз хъана.
- 12 Агъади эмирна,
гзаф къадар папар

Макъамдин ара

дугъри хабар гваз дуьньяда къекъвена,
чӀехи къушун хъиз.

13 «Душманрин къушунрин пачагъар катда, катда,
Исраилдин папари
пайда гъиле гъатай къван.

14 Хпер авай парахда хъайитӀани къаткиз куьн,
гимишдини къизилди къада куьн,
лифрен луварал абурун рангар алайвал».

15 Вири Алакьдайда
чукӀурайла пачагъар чилел и,
Цалман дагъдал жив къвадай саягъда.

16 Аллагъдин дагъ я Башандин дагъ!
КукӀушрин дагъ я Башандин дагъ!

17 КукӀушрин дагълар, вучиз куьн
килигзава Сигъан* дагъдиз пехилдиз?
Аллагъдиз кӀан хъана адал уьмуьр тухуз,
эхь, Ребби датӀана жеда адал уьмуьр тухуз!

18 Дапурагар Аллагъдихъ
ава цӀуд агъзурар, агъзур агъзурар.
Агъа атана Синай дагъдилай
Вичин пакханадиз.

19 Хкаж хъана Вун къакъандиз,
гуьгуььнал алаз тухуз есирар,
инсанривай къачуна савкъватар,
гъатта муьтӀуьгъ туширбурувайни.
Ребби Аллагъ, иниз атана Вун
ина уьмуьр тухун паталди.

20 Гъар юкъуз шукур хъурай Ваз, Агъа:
чи пар Вуна тухузва.
Аллагъди чаз куьмек гузва.

Макъамдин ара

21 Аллагъ чун патал
хиласдай* Аллагъ я,
Ажалдикай хиласвал
гва Агъадив, Реббидив.

22 Аллагъди кукӀварда
къилер Вичин душманрин,

- члар алай кьил, вичин тахсирра
сейр ийиз къекъезвай.
- 23 Агъади лагъана:
«Башандай душманар вахгуда за,
ахкъудда гъуьлуьн дегънедай,
24 вуна, Израил,
кIвачер чухуьн паталди ивидай,
кицIери чпин мецер чухуьрвал
ивидай куь душманрин».
- 25 Абуруз Вун къведайвал акуна, Аллагъ,
зи Аллагъ, зи Пачагъ къведайвал пакханадиз.
- 26 ЭкъечIна манияр лугъурбур кьилеваз,
гуьгъуьнал алай ядайбур симер алай алатар,
юкьва рушар авай, тафтар язавай.
- 27 Межлисда тарифа Аллагъдин,
Реббидин тарифа, Израилдин уьмуьрдин чешмедин.
- 28 Гъа тайифади, Бунъяминан гъвечи тайифади,
ам идара ийизва,
ахпа гзаф гъакимри Ягъудатдин*,
гъакIни гъакимри
Забулундинни Нифталидин.
- 29 Я Аллагъ,
Жуван Къуватдиз эмир це,
чи куьмекдиз ракъурай а Къуватдиз,
я Аллагъ.
- 30 Ярусалимда авай Ви Ибадатханадин хатурдай
гъида пачагъри савкъватар Ваз.
- 31 Чуьнуьх хъанвай нацIара
вагъши гъайван явашара,
арада авай зайиф данайрин
къуват авай яцар явашара.
Секинара абур, Ваз
гъун паталди чпин гимиш,
чукIур ая дявеяр кIанзавай халкъар.
- 32 Мисридай къведа илчияр,
Кушди вичин гъилер хкажзава Аллагъдихъ.

33 Чилин пачагълугъар,
 манияр лагъ Аллагъдиз!
 Агъадиз тарифдин мани лагъ,

Макъамдин ара

34 къекъвезвайдаз лап сифте къиляй
 цаварин цавара.
 Ада ван хкажзава, Ам клеви ванцелди рахазва.
 35 Хиве яхъ Аллагъдихъ къуват галайди!
 Зурбавал я Адан Исраилдал алайди,
 Адан къудрат цавун цифера ава.
 36 Вичин пакханадай
 кичевал кутазва Аллагъди,
 Исраилдин Аллагъди,
 халкъдиз гузвай къудратни къуватар.

Шукур хъуй Ваз, я Аллагъ!

Вичин геле къекъвезвай касдин дуъа

68 ¹ Манидаррин члехидаз. «Цин цуък» манидин макъам ягъиз. Давудан* дуъа.

2 Куъмек це заз, я Аллагъ,
 зи гардандив къван агакънава яд.
 3 Дерин лиледа акланва зун, даях авач.
 Гъахъна цин дегънейриз, селдин кланик акатна зун.
 4 Гъарайдай къван галатна зун,
 зи туьтуьнай акъатна къур,
 шехъна жуван члурна вилер –
 умуд кутур вилер жуван Аллагъдик.
 5 Са себебни авачиз зун такланбур
 зи къилеллай чларарилай гзаф хъанва.
 Мягъкем хъанва душманар,
 гъахъ галачиз къекъвезвайбур геле зи,
 жува къакъуд тавурди за вахгун лазим я.
 6 Аллагъ, чида Ваз ахмакъвал зи,
 зи тахсирар жедач Вакай чуьнуьхиз.
 7 Заз килигна регъуь тахъурай
 Вак умуд кутунвайбуруз,

- я Агъа, я Къуватрин Ребби*!
Заз килигна беябур тахъурай
къекъезвайбур Вахъ, Исраилдин* Аллагъдихъ.
- 8 Куъз лагъайтла Ви хатурдай эхда за ахмурар,
алчук хъанва зи чинал русвагъвал.
- 9 Жуван стхайризни зун негънавай кас хъанва;
чаради хъанва зи дидедин рухвайриз.
- 10 Куъз лагъайтла Ви КІвалихъ* члугвазвай гъайради
незва зун къеняй.
Вакай чурукла рахазвайбурун
алчах гафар, зи намусдик хкуърдай, аватнава зал.
- 11 Сив хуъдай члавуз жуван чандихъ шехъайла зун,
и кардай заз ахмурнай.
- 12 За жувал ших алуклайла,
абурун сиве къиса хъана гъатна зун.
- 13 Ацукънавай варарив закай суъгъбет ийизва,
хъивегъдайбуру закай мани лугъзува.
- 14 Ребби! Вуна хийир патал майилзавай берета
зи дубаяр Вахъди я.
Жуван члехи регъимдалди жаваб це зи дад-бидаддиз
хиласвилев*, я Аллагъ.
- 15 Акъуда зун улендай,
зав цик акатиз вугумир,
хилас жез це заз душманрикай зи,
цин дегънейрикай!
- 16 Зун цин селлерик акат тавурай,
дегънеди зун туъкъуън тавурай,
фуру зи винелай сив агал тавурай!
- 17 Ребби, заз жаваб це! Ви регъим заз хуш я!
Жуван члехи регъим гваз захъди элкъуъра.
- 18 Ви лукіракай Жуван чин чуънуъхмир,
куъз лагъайтла зал бедбахтвилер уьцленва.
Тади ая, жаваб це заз!
- 19 Зи мукъув ша, хилас ая зун,
зи душманрикай азад ая зун!
- 20 Ваз чизва, заз гъикі нифрет ийизватла,
чизва Ваз зи айибни, зи русвагъвал,
Ви вилик ква зи вири душманар.

- 21 Русвагъвили ханва зи рикI, барбатI хъанва зун.
 Вилив хвенай за, дердиникай хабар къада лагъана,
 амма хъанач,
 вилив хвенай за теселли гудайбур,
 амма жагъанач гъабурни.
- 22 Суфра кутуна гана заз хуърек,
 заз къаних хъанвайла, сирке гана.
- 23 Абурун суварин суфраяр
 абурун вилик железиз элкъуьй,
 аваданвал абурун дустариз чартмадиз элкъуьй.
- 24 Абурун вилерал мичI акъалтрай,
 зурзурай абурун беденар акъваз тавуна!
- 25 Жуван хъел ичIир ая абурал,
 Ви хъилен цIу къада абур!
- 26 ИчIи хъурай абурун кIвалер,
 абурун алачухра чан алай касни тамукърай!
- 27 Куьз лагъайтIа абур геле къекъвезва
 На ягъайбурун,
 азабрикай рахазва
 Вуна ярхар авурбурун.
- 28 Абурун вири гунагърай*
 жерме ая,
 абуруз чеб гъахъардай делилар
 жагъун тавурай.
- 29 Уьмуьрдин ктабда абурулай цIар чIугурай,
 гъахъ-михъибурухъ галаз ана кхьин тавурай.
- 30 Зун лагъайтIа тIалдик ква, азиятдик ква.
 Ви куьмекди, Аллагъ, зун хкажрай!
- 31 Аллагъдин ТIварцIин
 тарифда за манида,
 хкажда ам разивилелди, хатур къаз.
- 32 Реббидиз хуш жеда и кар
 яцралай,
 кикерни крчар алай
 жегьил жунгавдилаини.

- 33 Зулумдик квайбуруз акурла шад жеда.
Къекъвезвайбур Аллагъдихъ,
чан атурай риклерал куь!
- 34 Вучиз лагъайтла муьгътежвиле авайбурун
ван къвезва Реббидиз,
Ада вичин луклар кваз такьуна тазвач.
- 35 Адан тарифрай цаварини чилери,
гъуьлерини ана авай къван вирибур!
- 36 Вучиз лагъайтла Аллагъди азад ийида Сигъан*,
Ягъудатдин* шегъерар эхцигда.
Жеда анра уьмуьр тухуз,
агъавалда абурал
- 37 Адан лукларин эвледри,
абуруз а чил ирс жеда,
Адан твар кландайбур
жеда анра уьмуьр тухуз.

Куьмек кланз ийидай дуьа

69 ¹ Манидаррин чѐхидаз. Давудан* дуьа. Риклел хуьн яз.

- 2 Аллагъ, азад ая зун!
Тади ая зи куьмекдиз, я Ребби*!
- 3 Зи чан къачуз кланзавай къван вирибур
русвагъ хъурай, регъуь хъурай абуруз.
Зи къиникъ кланзавай вирибур
элкъуьрай къулухъ русвагъ яз.
- 4 Квахъна фий чеб русвагъ хъуникай
ягъанатдин хъвер ийиз заз лугъузвайбурук:
«Килиг! Килиг адаз!»
заз лугъузвайбур: «Килиг! Килиг адаз!»
- 5 Хвеша хъурай, шад хъурай Валди
Вун жагъурзавай вирибур.
Вуна гудай хиласвал* кландайбуру
датлана лугъурай: «Аллагъ чѐхи я!»
- 6 Зун кесиб я, саил я.
Тади ая патав зи, я Аллагъ!

Вун куьмек я зи, хиласкар я зи!
Геж мийир, я Ребби!

Къуьзуь къилихъ куьмек кІанз Аллагъдиз ийидай дуьа

- 70** ¹ Я Ребби*, за жагъурзава Вакай далда,
заз садрани регъуь жервал ийимир!
- ² Хас тирвал Ви гъахъвиллиз азад ая зун!
Яб акала захъ, хилас* ая зун!
- ³ Хъухъ зун хуьдай раг,
даим заз чуьнуьх жедай чка хъухъ,
Жуван куьмек алакъара,
Ана жеда зун саламатвиле Вуна эмирай чІавуз заз.
Вун зи къеле, зи раг я!
- ⁴ Зи Аллагъ, зун хилас ая небгетдин гъиликай,
гъиликай гъахъ гвачирдан, дарвал гузвайдан!
- ⁵ Вучиз лагъайтІа, Агъа, Вун зи умуд я,
Ребби, Ваз ихтибарнай за лап жегъил чІавалай.
- ⁶ Хайидалай инихъ за Вакай даях къаз хъанай,
На акъудна зун руфунай дидедин.
Ваз я тариф зи датІана.
- ⁷ Гзафбуру зун хъуьруьнриз вегъидай,
амма Вакай заз катдай чка хъанва мягъкем.
- ⁸ Сагъ са юкъуз зи сив Ви тарифрив,
Ви иервилив ацІанва.
- ⁹ Къуьзуь къилихъ зун гадармир,
зи къуват къурайла, къакъатмир завай!
- ¹⁰ Куьз лагъайтІа зи душманри
заз акси яз фенд ийизва,
зи чан къачуз кІанзавайбур
меслят жезва чеб чпин арада
- ¹¹ ва лугъузва: «Къакъатнава адавай Аллагъ.
Геле къекъуьгъ адан, яхъ ам,
садни авач ам хилас ийидай!»
- ¹² Я Аллагъ, завай къакъатмир яргъаз!
Тади ая зи куьмекдиз, Аллагъ зи!

- 13 Регъуь хъуй чпиз,
квахърай зи мидяяр!
Алчуд хъурай айибни русвагъвал
заз писвал жагъур ийизвайбурал!
- 14 Амма за датлана Вак умуд кутазва,
артухзава Ви вири тарифар.
- 15 Ви гъахъвеликай рахазва зи сив,
яргъи югъди рахазва Вав гвай куьмекдикай,
заз абурун къадар чидач.
- 16 Зун атана рахада Ви крарикай зурба тир,
Агъа, Ребби,
рахада зун Ви гъахъвеликай,
вич анжах са Вахъ авай.
- 17 Аллагъ, Вуна
заз лап жегъил члаварилай чир авуна, –
къенин члавалди за суьгъбетда Ви
аламатрикай.
- 18 Аллагъ, гъа саягъда
къакъатмир завай
зун къуьзуь жедалди,
рехи жедалди,
акъван члавалди хъи,
за Ви гъилин къуватрикай,
Ви къудратдикай суьгъбет тавунмаз
и несилриз ва къвезмай вири несилриз.
- 19 Ви гъахъвал, я Аллагъ,
агакънава цаварив,
Ви крар зурба я.
Я Аллагъ, вуж ухшар я Ваз?
- 20 Тални бедбахтвал На заз гзаф къалурна,
амма зун датлана уьмуьрдихъди хкана,
дагъаррай чилин ахкъудна зун мад.
- 21 Вуна хкажна зун, гана мадни теселли.
- 22 Арфа гъилеваз за шукур ийида
гъакъикъивилин Ваз, Аллагъ зи!

Кинур* кьуна за мани лугьуда
Ваз, Пакди* Израилдин*!

23 Зи сив шад жезва, Ваз мани лугьудайла,
шад жезва зун, Вуна азад авунвай.

24 Яргъи югъди рахада зунни
Ви гьахъвиликай.

Айибдик акатда, агъуз аватда
заз писвал авунихъ къекъвейди.

Пачагъдин паталай дуьа

71 ¹ Сулейманан мани.

Я Аллагъ!

Багъиш ая пачагъдиз

Жуван гьахъвал,

Жуван михъивал багъиша пачагъдин хъиз.

2 Пачагъди Ви инсанриз гьахъ тирвал гурай,
азиятдик квайбуруз – адалат тирвал.

3 Дагълари саламатвал гъурай инсанриз,
кӀунтӀари гъурай гьахъ-михъивилин майваяр.

4 Хуьрай Ада халкъдикай тир чӀугвазвайбур азият,
муьгъгеж тирдан рухваяр

куьмек гурай,

дарвал гузвайди барбатӀ авурай.

5 Адаз кичӀе хуьрай Вакай рагъни варз амай къван,
несилрилай несилралди.

6 Ам эвичӀрай, векъ янавай чуьлдадал марф хъиз,
стӀалар хъиз, чил дигизвай.

7 Адан йикъара

гьахъ-михъи касди цуьк ахъайрай,

саламатвал куьтягъ жедач,

квахъ тавунмаз варз.

8 Гьуьлелай гьуьлел къван агъавал ийида ада,
Эфрат вацӀалай чилин а кьилел къван.

9 Кьурумдин инсанри

адан вилик мет чилиз яда,

адан душманар чилин руквариз

мез гуз жеда.

- 10 Таршишдин ва атІайрин пачагъри
харж гъида адаз,
Шебадинни Себадин пачагъри
савкъватар гъида.
- 11 Вири пачагъри икрамда адаз;
вири халкъари къуллугъда адаз.
- 12 Вучиз лагъайтІа Ада куьмекда минетзавай муьгътеждаз,
басхасдик квайдазни куьмек авачир.
- 13 Регъим ийида кесибдазни зайифдаз,
хиласда* муьгътежбурун руьгъерни.
- 14 Хилас ийида абур
фендигарвал, зулуматар авайла,
Адаз абурун багъа жеда ивини.
- 15 Сагъ хъуй пачагъ,
гурай адаз Шебадин къизил,
акъваз тийиз дуъа авурай гъакъиндай адан,
гъар юкъуз адаз хийир-дуъа* гъиз.
- 16 Вири чилел ризкъи булдиз хъурай,
кІунтІарин къилел гару юзуррай техилар,
хъуй адан булвал
ухшарди Либандин аваданвилиз,
шегъерра гзаф хъурай инсанар,
чилел векъер хъиз.
- 17 Даим хъурай адан тІвар,
рагъ амай къван чІавара,
адавай рухсат къачуда
чилини вири халкъари,
абуру адаз бахтавар лугъуда.
- 18 Шукур хъурай Аллагъдиз, Реббидиз*,
Исраилдин* Аллагъдиз,
аламатар къалурзавай Сад тирдаз!
- 19 ДатІана шукур хъурай
Адан тІварціиз гъайбат гвай,
Адан баркалладив вири чил ацІурай!
Амин!* Амин!
- 20 Ишаян хва Давудан* дуъаяр куътягъ хъана.

Гъахъ гъалиб хъун

72 ¹ Асафан мани.

ХупІ хъсанвал ийизвачни Аллагъди
Исраилдизни* рикІер михъибуруз!

- 2 За, лагъайтІа,
жизви татаб хъун кумазни кІвачер зи,
жизви цІуьдгъуьн хъун кумазни камар зи,
- 3 пехилвална лавгъабурал,
небгетрин саламатвал акуна.
- 4 Вучиз лагъайтІа абуруз авач рекъидалди азабар,
сагъламвилив ва къуватрив ацІанва.
- 5 Заланвеликай адетдин йикъарин
азад я абур,
абурулай бедбахтвилер инсанрин
алатна физва,
- 6 гъавиляй дамах яха хъиз я абурун гарданда,
зулумкарвал партал хъиз алукинава абурал.
- 7 Абурун вилерал пи акъалтнава,
абурун къуру такабурвилиз сергъятар авач.
- 8 Абурун гафар ягъанатдивни
хъилев ацІанва,
аваз чпин лавгъавиле,
къургъар гузва зулуматдив.
- 9 Чпин сивер ахъайзава акси яз цавариз,
абурун мез чилин и патай а патаз къекъвезва.
- 10 Гъавиляй гъабурухъ элкъвезва Адан халкъ,
ада яд хъвазва ацІай фейжандай абурун.
- 11 Лугъузва: «ГъикІ чир жеда Аллагъдиз?
Авани чирвал виридалай Виневайдахъ?»
- 12 Ингъе небгетар ихътинбур я:
абуру датІана
уьмуьр тухузва са къайгъуни авачиз,
артухариз девлетар.

- 13 ГьакI хьайила за гъавая михьна жал жуван рикI,
михьивиле чуьхвена жал гьилер зи,
14 за азият чIугуна гьар юкъуз,
гьар пакамахъ заз жазани гана.
- 15 ЛагъанайтIа за: «За гьакI лугьуда»,
за Ви халкъдин аялар маса гун жедай.
16 Идан гъавурда алахъайла акъаз зун,
и кIвалах заз четин яз аквазвай
17 гьахьдалди зун пакханадиз Аллагьдин,
акъадалди гъавурда небгетрин къисметдин.
- 18 Эхь, Вуна абур эцигна чIидгъем рекъерал,
гъана абур михьиз барбатI хьунихъ.
19 Садлагъана терг хъана абур,
телеф хъана, хаф яна хьиз!
20 Акур ахвар хьиз, квахьдай уях хьайила,
гьакI Ваз, Агъа, къарагъна, небгетар аквазвай
вилер авач.
- 21 Зи рикI туькьуьл дердинив ацIайла,
чанди азаб чIугвазвайла,
22 зун ахмакъ тир, гьатзавачир гъавурда,
гъайван хьиз тир зун Ви вилик.
- 23 Амма зун датIана Вахъ гала:
Вуна къунва зи эрчIи гъил.
24 Вуна Жуван меслятдив заз
рехъ къалурзава,
ахпа зун тухузва
Вуна Жув алай баркалладив къван.
25 Вуж ава цава, Валай гъейри захъ?
Валай гъейри затIни кIандач заз чилел.
26 Гьалдай фейитIани зи беден, зи рикI,
Аллагъ зи рикIин арха я, даим яз зи ирс я.
27 Гьа икI телеф жеда Вавай чеб къакъудзавайбур,
тергзава Вуна гьар сад Ваз вафа техвейди.

- 28 Амма зун патал бахт я мукъва хъун
 Аллагъдиз,
 Агъадикай, Реббидикай*
 за жуваз далда къун,
 За хабар гун паталди Адан вири крарикай.

ЧкІанвай ибадатханадихъ шел

73 ¹ Асафан шиир.

- Я Аллагъ, вучиз Вуна
 чун инкарна даим яз?
 Вучиз Ви хъел Ви яйлахрин хперал
 алахъна кузва?
- 2 Дегъ заманрилай Вуна хкягъайбур рикІел хкваш,
 Ви ирсинин тайифа,
 Вуна азад хъувурбур
 рикІел хкваш,
 Вун вичел хъайи Сигъан* дагъ рикІел хкваш.
- 3 Виш йисарилай инихъди авай харапайрихъ,
 пакханадиз душманди
 гъайи вири чкІайвилихъ
 элкъуър ая камар Ви.
- 4 Душмандин къал-къиж гъатна Ви КІвалин* цлара,
 Ви чка ацІана пайдахривди абурун.
- 5 Гуя тамун яцІа
 абурун нажахри ийизвай ванер,
- 6 затІни амачиз чукІур авуна
 нехишар алай цлар
 яргъи тум галай
 ва сив гирде нажахрив абурун.
- 7 Цуув вугана ви пакхана чукІурна,
 Ви ТІварцІин КІвал къацІурна.
- 8 Фикирна чпин рикІяй:
 «Чна абур тергда михъиз»,
 Аллагъдиз икрамдай чкаяр
 вири кана.

- 9 Ишараяр аквазмач чи вилериз,
пайгъамбарар амач мад,
идан эхир мус жедатла
чидай садни амач чи арада.
- 10 Я Аллагъ, бес гъикъван яргъалди
рахшанддин хъвер ийида душманди,
мидяди Ви тIварцIик
даиман хкуъриз жедани?
- 11 Вучиз Вуна гъил къахчузва къулухъди,
жуван эрчи гъил?
Ракъура ам абурал, ягъ абур.
- 12 Аллагъ! Эвел заманрилай Пачагъ зи!
Вуна гана чилериз куъмек.
- 13 Вуна Жуван къуватдив пай авунва гъуъл,
Вуна гъуълуън пилийрин къилер кукIварна.
- 14 Вуна кукIварна къилер аждагъандин,
тIуън паталди вугана ам къурумдин ничхиррив.
- 15 Вуна чилай акъудна чешмени булах,
ацIай вацIарай Вуна къур акъудна.
- 16 Вибур я югъни йиф,
рагъни варз – кар я Ви гъилерин.
- 17 Вуна чилиз часпарар эцигна,
халкъ авуна гадни къуъд.
- 18 РикIел хкваш, я Ребби*,
душмандин рахшанд квай хъуъруънар
ва Ви тIварцIик хкуързавай ахмакъ халкъ.
- 19 Ви тIапIасдин чан ничхиррив вугумир,
Ви язухрин уъмуърар
алуд мийир са чIавузни рикIелай.
- 20 Килиг Жуван Икъардиз*,
куъз лагъайтIа ацIанва чил
мичIивилив, зулуматдив.
- 21 Зулумдик квайди русвагъ хъана тахтурай,
саилдини, муъгътеждани
Ви тIварцIин тариф авурай.

- 22 Къарагъ, Аллагъ, хуъх Жуван кар,
рикел хкваш
ахмакъда Вак яргъи югъди
хкуърнатла гъикI.
- 23 Жуван душманрин гъараяр,
Ви мидяйри акъваз тийиз
акъудзавай къал
алуд мийир рикелай.

Аллагъ дуванбег я

74 ¹ Манидаррин чехидаз. «Телеф мийир» манидин макъам ягъиз. Асафан мани.

- 2 Чна Ваз шукур ийизва, я Аллагъ,
шукур ийизва,
Ви тIвар лап мукъув гва.
Ви аламатрикай хабар гузва инсанри.
- 3 Вуна лагъана: «Къалурнавай вахтунда
За гъахъ гваз дуван ийида.
- 4 Чил ва анал уьмуър тухузвай инсанар
алаш-булашдик туькъуьнзавайла,
За адан бине къуна акъвазарна».
- 5 За лагъана кyuру дамах гвайбуруз:
«Лавгъадаказ тухумир»,
небгетриз лагъана: «Гадара гъуькь.
- 6 Къил тик къамир, лавгъадаказ рахамир».
- 7 Вучиз лагъайтIа я рагъэкъечIдай,
я акIидай патахъ,
я кyuрумда
садани инсан хкажзавач.
- 8 Аллагъ я Дуванбег:
сад хкажзава, агъуззава муькъуьди.
- 9 Адан гъиле фейжан ава тIям квай
каф алай чехир авай,
Ада гъадай ичIирзава.
Гъатта адан кIане амай амуькъаярни
хъвада чилел небгетри, шуткyрна.

Макъамдин ара

- 10 Хабар гуда за даим,
манидалди тарифда Якъубан* Аллагъдин.
- 11 «Небгетрин виридан
крчар куъруъ ийида за,
хкажда За гъахъ-михъибур».

Аллагъдин гъалибвал

75 ¹ Манидаррин чѣхидаз. Симер алай алатар патал. Асафан мани.

- 2 Ягъудатда* машгъур я Аллагъ.
Исраилда* Адан тѣвар зурба я.
- 3 Салимда Адан кѣвал авай,
Ала Ам Сигъандал*.
- 4 Чѣмерукдин хъелер ана Ада кукѣварна,
къалханни тур, женгинин яракъ.
- 5 Экуънал Вуна рапрап гузва,
гъуърч авай дагъларилайни гзаф
гъайбат гва Вав.
- 6 Мягъкем рикѣр авайбурукай
гъуърч хъана,
фена ахвариз эхиримжи.
Вичин гъил хкажиз алакъдай
сад къванни авач аскеррин арада.
- 7 Ви ахмурдикди, Якъубан* Аллагъ,
дапурагни, балкѣлани къах хъанва.
- 8 Вун къурху гвайди я. Хъел атайла Ваз
Ви вилик нивай акъвазиз жеда?
- 9 Вуна дувандин гафар лагъана цаварилай,
къалабулук кваз чил юзан тийиз акъвазна
- 10 Аллагъ дуван ийиз къарагъай чѣвуз
чилеллай вири умунбуруз куъмек гун паталди.

Макъамдин ара

Макъамдин ара

- 11 Инсанрин хъел элкъведа Ви тарифдиз,
амукъайбурун хъел Вуна иликъарда.
- 12 Реббидиз*, куъ Аллагъдиз, вядер це,
абур къилиз акъуда.

Ам элкъурна къунвайбуру вирибуру
Къургъ гвайдаз савкъватар гъваш.

- 13 Хада Ада регъберрин руьгъ:
чили пачагъар патал кичІ я Ам.

Чара атІай чІавуз гудай теселли

76 ¹ Манидаррин чІехидаз. Ядутун патал. Асафан мани.

- 2 Куьмек це лугъуз минетзава за Аллагъдиз;
минетзава за Аллагъдиз, Адав зи ван агакъда.
3 Хажалатдин юкъуз жуван
зун къекъвена Агъадихъ,
йифди жуван гъил яргъи авуна, агъуз тийиз.
За къил къакъудзава теселлидикай.

- 4 Аллагъ рикІел хкана за суза ийиз,
фикирарна за, зи руьгъ гъалдай фенвай хьи.

Макъамдин ара

- 5 Вуна вилер зав агализ туначир;
зак акъван къалабулук акатнавай хьи,
завай рахаз жезвачир.
6 Йикъарикай алатай фикирзава за,
дегъ замандин йисарикай.
7 Йифиз жуван манияр рикІел хкана,
жуван рикІихъ галаз суьгъбет авуна,
зи руьгъдини жувавай жузуна.
8 Агъади даим яз гадарнавани,
Адахъ мад регъим жедачни къван?
9 Квахънавани къван даим яз Адан муьгъуьббат,
несилдилай несилдалди яз атІанвани Адан гаф?
10 Аллагъди регъим алуднавани рикІелай?
Вичин рикІ кун кІевнавани хъилевди?

Макъамдин ара

- 11 За лагъана: «Гуж хъанва заз –
виридалай Виневайдан эрчІи гъил
виликдай хътинди яз амач».

- 12 Реббидин* крар алуддач за рикІелай;
эхъ, рикІел хуьда за аламатар Ви къадим.

- 13 Фикирзава за Ви вири крарикай,
Вуна халкъ авурдакай хияларда за.
- 14 Аллагъ, Ви рехъ пакди* я!
Чи Аллагъ хъиз, гъи аллагъ чѣхи я?
- 15 Вун Аллагъ я аламатар ийизвай,
халкъарин арада На Ви къуват къалурна.
- 16 Жуван гъилив азадна На Жуван халкъ –
Якъубанни* Юсуфан* эвледар.

Макъамдин ара

- 17 Вун ятариз акуна, я Аллагъ,
вун акуна, ятариз кичѣ хъана,
цин гургусрикни акатна юзун.
- 18 Цавун цифери ичѣирна ятар,
къукърумар авуна цаву,
лув гана Ви цун хъелери.
- 19 Кичѣ кутазвай
Ви къукърумри цавар хаз,
цайлапанри алем экуъ авуна:
Чилер зурзас, юзас авай.
- 20 Ви рехъ гъулева,
дерин ятара ава Ви жигъир,
Ви къадамар малум туш.
- 21 Суъруъ хъиз, На Жуван
халкъ тухвана гъиливди
Мусадинни* Гъарунан*.

Къуватрин Аллагъ

77 ¹ Асафан шиир.

- Яб акала, зи халкъ, насигъатдихъ,
ван ша зи мецин гафарин.
- 2 Зун рахада
дегъ замандин мискѣлралди,
- 3 чаз чидай ва ван хъайи,
чи бан-бубайри чаз ахъаяй ихтилатар лугъуда.
- 4 Чнани абур аялрикай чуънуъхдач;
къведай несилдиз суъгъбет ийида
баркалладикай Реббидин*,

Адан къуватдикай,
Ада авур къван аламатрикай.

- 5 Ада Якъубаз* шагъидвал туна,
Исраилдиз* Къанун* гана,
ам чпин аялрин гъиле тун
эмирна чи бан-бубайриз,
- 6 къведай несилриз Къанун* чир хъун паталди;
гъатта гъеле таханвай аялрини кваз,
гъабуруни, чпин вахт алукуайла,
вугуда ам чпин аялрив;
- 7 абуру Аллагъдиз ихтибарун паталди,
Адан крар рикелай алуд тавун паталди,
Адан эмирар хуън паталди,
- 8 абур ухшар тежервал чпин бан-бубайриз –
къилиз ялдай, гъулгъула гвай несилдиз,
рикI гъакъикъи тушир,
Аллагъдиз руьгъдалди вафа техуър несилдиз.
- 9 Ифраимдин рухваяр,
чпин яракъ хъелер тир,
дяведин юкъуз катна къулухъди.
- 10 Аллагъдихъ галаз
икърар* хвенач абуру,
къил къакъудна Къанундал* амалуникай.
- 11 Алудна рикелай Адан крарни
Ада къалурай аламатар абуруз.
- 12 Мисрида абурун бубайрин вилик
Ада авунай аламатар,
Цагъан шегъердин патарив.
- 13 Ада гъуъл къве падна,
абур анай тухвана,
ятар цал хъиз акъвазарна.
- 14 Юкъуз абур цифердалди тухвана,
йифизни – цIун экуъналди.
- 15 Къван къве падна къурумда,
абурув дериндавай ятарикай хъваз туна.
- 16 Рагай Ада акъудна селлер,
авахъна ятар, вацIар хъиз.

- 17 Амма абуру Адаз акси яз
гунагъар* авун давамарзавай,
виридалай Виневайдаз акси яз
гъулгъула твазвай къурумда.
- 18 Чпин риклера
Аллагъ синагъ ийизвай,
чпин риклиз кIандай тIуьн це лугъуз.
- 19 Аллагъдилай шикаятни авунай:
«Аллагъдилай къурумда
тIуьн гъазуриз алакьдани?»
- 20 Эхъ, Ада къван яна, адай ятар авахъна,
селлер авахъна.
Алакьдани Адалай фуни гуз?
Вичин халкъдиз якни гуз алакьдани?»
- 21 Ван хъана Реббидиз,
гъазаб акатна:
Якъубан цIай гадар хъана,
Исраилдал хъелни куькIвена.
- 22 Куьз лагъайтIа Аллагъдиз
ийизвачир абуру ихтибар,
Ада гудай куьмекдик
кутуначир абуру умудар.
- 23 Ада эмирна вине авай цифериз,
ахъайна цаварин варар,
- 24 марф хъиз, къурна абурал мангъу,
гана абуруз цавун техил.
- 25 Малаикрин* фу тIуьна инсанри;
Ада абуруз булдалди тIуьн ракъурна.
- 26 Ада къарагъарна рагъ экъечIдай патан гар,
Вичин къуватдив гьална къиблепатан гар.
- 27 Абурал як, руг хъиз, кIвахна,
гъуьлуьн къум хъиз, кIвахна къушар;
- 28 акатайвал гадарна кундал,
абурун алачухрин патарив.
- 29 Абуру тIуьна, тежер къван тух хъана,
куьз лагъайтIа кIан хъайиди абуруз булдаказ гана.
- 30 Амма абурун нефс ацIун тавунмаз,
тIуьрди гъеле сиве амаз,

- 31 Аллагъдин хъел абурал аватна,
 абурукай лап мягъкембур телефна,
 ярхарна Исраилдин рухваря жегъил.
- 32 Идазни килиг тавуна,
 давамзавай абуру гунагъар авун,
 Адан аламатрин члалахъ жезвачир.
- 33 Ада абурун уьмуьр ичиди авуна,
 абурун йисар къурхудалди ацлурна.
- 34 Ада чеб барбатлайла, гъа члавуз
 абур Адахъ къекъвез хъана,
 рикI гваз абур Адахъ элкъвез хъана.
- 35 Аллагъ чпин далда тирди рикел хкана,
 виридалай вине авай Аллагъ
 чпин Хиласкар тирди рикел хкана.
- 36 Ятлани абуру Адан вилик ялтахвал ийизвай
 абурун мецери клуьгъуьдаказ табзавай Адаз,
- 37 вучиз лагъайтла абурун риклер
 Адан вилик гъахъ тушир,
 абуру Адан Икъардиз вафа хуьзвачир.
- 38 Амма Ада, масадахъ рикI кудайди яз,
 абурун гунагърилай
 гъил къахчузвай,
 ийизвачир абур терг.
 Ада гзаф гъилера Вичин хъел алудна,
 туьнт авунач Вичин гъзаб.
- 39 Адан рикел аламай, абур гъаклан як тирди,
 абур гар тирди элкъвена техкъвер
- 40 Гъикъван Адав гъулгъула авунай къурумда,
 Адан зегъле тухванай кас алачир чилерал!
- 41 Мад ва мад абуру Аллагъ синагъ ийизвай,
 Исраилдин Пакди* русвагъ ийизвай.
- 42 Абурун рикел аламачир я гъилер Адан,
 я югъни чеб Ада душмандикай хиласай*,
- 43 керемат-ишараяр къалурай вахт Мисрида,
 аламатар – Цагъандин патарив.
- 44 Элкъуьрна абурун вацларни булахар ивидиз,
 абурай хъваз тежедайвал.

- 45 Абур тїуьн паталди бувунар ракъурна,
хъипер ракъурна абур тергун паталди.
- 46 Ада бегъер чїигъичїигърив вугана,
абурун зегъметар цицлерив вугана.
- 47 Ада харцив гатаз туна ципицлар,
муркїадив гатана тутар.
- 48 Абурун малар харцик кутуна,
абурун суьруьярни нехирар цїайлапанрив вугана.
- 49 Вичин хъилен ялав къурна Ада абурал,
наразивал, гъазаб ва бедбахтвал,
ракъурна абурал жаза гвай малаикрин клеретї.
- 50 Гъазурна Ада вичин хъилез рехъ,
абурун чанар чара авунач ажалдикай;
тегъуьндин гъиле туна Ада уьмуьр абурун.
- 51 Мисрида телефна виридан сифте хъайи ругулар,
Хаман кївалера аладай сифтегъан ругулар.
- 52 Вичин халкъ, хпер хъиз, тухвана Ада,
тухвана абур, суьруь хъиз, къурумдай.
- 53 Хата галачиз тухвана, кичїе тушир абуруз,
абурун душманар акатна гъуьлуьк.
- 54 Пак чилерал гъана абур,
Вичин эрчїи гъиливди къачур Дагъдал.
- 55 Абурун виликай чукурна халкъар,
гъабурун чилер ирс яз пайна абуруз,
Исраилдин тайифаяр ацукъарна чардахра.
- 56 Амма абуру гъулгъула тваз,
синагъ ийизвай
Виридалай вине авай Аллагъ,
Адан шагїидвилер хуьзвачир.
- 57 Абур рекъяй акъатзавай,
хаинвалзавай, чпин бубайри хъиз,
кьулухъ элкъевезвай,
чїуру чїемерук хъиз.
- 58 Ам пашманар ийизвай
хкажнавай пак чкайралди,
Адан гъайра къизгъинар ийизвай
абурун бутралди*.

- 59 Аллагъдиз ван хъана, хъел атана,
клевелай инкар авуна Исраил.
- 60 Шиладавай туна квал –
инсанрин юкьва эцигай чардах.
- 61 Вичин къуват есирвиле вугана,
туна Вичин баркалла душманрин гъиле.
- 62 Вичин халкъ туна турунин хура,
хъел атана Вичин ирсиникай.
- 63 Цу къуна абурун жегъилар,
абурун рушари лагъанач
некягъдин манияр.
- 64 Абурун хахамар* ярх хъана туруник,
шехъначир абурун хендедаяр.
- 65 Уях хъана, ахварикай хъиз, Агъа,
чехирдикай уях хъайи зурба инсан хъиз.
- 66 Вичин душманар далудихъай телефна,
даим яз абурдай вегъена.
- 67 Юсуфан* чардах инкарна Ада,
Ифраиман тайифа авунач хкягъ.
- 68 Ягъудан тайифа хкъана,
Адан рикI алай Сигъан* дагъ.
- 69 Цав хъиз, къакъан пакхана эцигна Вичин,
Чил хъиз, мягъкем авуна даим яз.
- 70 Вичин лукI Давуд* хкъана,
хперин парахрай къачуна.
- 71 Нек гузвай хперивай къачуна,
гъана ам хуън патал Вичин халкъ,
Якъубан, яни Исраилдин халкъ, Вичин ирс.
- 72 Хвена абур Давуда михъи рикелди,
тухвана абур камал гвай гъилив.

Дяведин вахтунда Аллагъдин халкъдин дуъа

78 ¹ Асафан мани.

Я Аллагъ! Ви ирс къуна
чара халкъари,
чиркин авуна Ви пак* Ибадатхана,
Ярусалим харапайриз элкъурна.

- 2 Абуру Ви лукларин мейитар
цавун къушари тлуън патал гана,
Ваз вафа хуъзвайбурун беденар гана
чилини ничхирриз.
- 3 Абуру Ви инсанрин иви,
яд хъиз, экъична
Ярусалимдин вири патарихъ,
абур кучукдай садни авачир.
- 4 Чи къуншийриз чун хъуъруънар хъана,
чун элкъуърна къунвайбуру
чаз ахмурзава, ягъанатар ийизва.
- 5 Ви хъел даим яз давам жедани, я Ребби*?
Куда гъикъван яргъалди ви гъайра, цай хъиз?
- 6 Жуван хъел экъича Вун течизвай халкъарал,
Ви твар такъазвай пачагълугърални,
7 куъз лагъайтла абуру Якъубан* эвледар тергна,
авуна чил адан ичи.
- 8 Чи бан-бубайрин гунагъар* твамир чи хиве,
тадидаказ Жуван регъим къалура,
куъз лагъайтла чи чара атланва.
- 9 Чаз куъмек це, я Аллагъ,
чун Хилас ийидайди,
Ви Тварцинин баркалладин хатурдай.
Куъмек це чаз,
гъил къахчу чи гунагърилай
Ви Тварцинин хатурдай.
- 10 Вуч патал халкъариз лугъуда:
«Гъинва Аллагъ абурун?»
Чир хъурай халкъарин арада
чи вилериз акурай къисас
экъичай ивидай лукларин Ви.
- 11 Цугъдин ван ша дустагъда авайбурун,
къуват квай гъилив хуъх чпиз къиникъ
къисметнавайбур.
- 12 Я Агъа, Ваз авур хкуърун
иридра вахце къуншийрив чи!

- 13 Чна, Ви халкъди, Ви яйлахдин хпери,
датлана Ваз шукурар ийида,
Ви баркалладикай хабарар гуда
несилдай несилдиз.

Авадан хъхъун паталди дуъа

79 ¹ Манидаррин чѐхидаз. «Цин цуъкведи шагъидвалзава»
макъам патал. Асафан мани.

- 2 Чи ван ша, чубан Израилдин*,
Ваз, Юсуф* Тухузвайдаз, суъруь хъиз, гьална.
Херупрал* Ацукънавайди,
царцар це!
- 3 Ифраимдин, Бунъяминдин ва Манашедин вилик
Жуван къуват уях ая,
ша, куъмек це чаз!
- 4 Я Аллагъ! КІвачел хкаж хъия чун,
нур гурай чини Ви,
хъун патал чаз куъмек!
- 5 Я Ребби*, Къуватрин Аллагъ,
Жуван халкъдин дуъайрикай
гъикъван яргъалди хъел къвез жеда Ваз?
- 6 Накъвар квай фу гана чаз Вуна,
накъвар хъваз туна чав тухдалди;
- 7 къуншияр къалмакъал хъунин
сеbeb чакай авуна,
чи душманар хъуърезва чал.
- 8 Къуватрин Аллагъ, кІвачел хкаж хъия чун,
нур гурай чини Ви,
хъун патал чаз куъмек!
- 9 На Мисридай ципицїдин чѐре хкана,
халкъар чукурна, кутуна ам,
- 10 ам паталди чка миxъна.
Къуна адан дувулри чил,
ада чил ацїрна.

- 11 Адан хъенди клевна дагълар,
адан хилери клевна зурба муъткверар.
- 12 Ада вичин хилер гъуълел къван вегъена,
адан цуърцер Ферат вацлув агакъна.
- 13 Вучиз хана Вуна адан жугъунар,
патавай алатна физвайбурувай
адан майваяр атлуз жедайвал?
- 14 Тамун къабанди эгъуьнзава адан пун,
вагъши гъайванрини незва ам.
- 15 Я Аллагъ Къуватрин, хъша чи патав!
Вил вегъ цавай, килиг чаз!
И ципицдин аявал ая,
- 16 гъа цайиди эрчи гъилив Вуна Жуван,
Жув паталди Вуна члехи авур цуърц.
- 17 Ви ципицI къатI хъанва, цлу канва;
Ви хъилекди телеф жезва Ви халкъни.
- 18 Ви гъил алаз хъуй
Ви эрчи гъилихъай галайбурал,
На Жув паталди къуват гайи
хцел инсандин.
- 19 Чун Вавай къакъатдач,
хкваш чун уьмуьрдихъ,
чна Ви тIвар къаз эверда.
- 20 Я Ребби, Къуватрин Аллагъ!
КIвачел хкаж хъия чун,
Ви чини нур гурай,
хъун патал чаз куьмек!

Суварин шадвилин мани

80 ¹ Манидаррин члехидаз. Гитит ягъиз. Асафан мани.

- 2 Манияр лагъ шадвилелди
чи мягъкем къеледиз,
Аллагъдиз,
клевидаказ лагъ Якъубан* Аллагъдиз!

- 3 Ван авурай авазди!
 Тафтар ягъа,
 ширин сесер авай арфадинни кинурдин*
 симерик кягъа!
- 4 Цийи вацран сувариз карч ягъа,
 чи суварин югъ тир ацлай вацразни.
- 5 ГьикI лагъайтIа ам Исраил* патал къайда жеда,
 Якъубан Аллагъдин тагъкимар жеда.
- 6 И къайда Ада Юсуфан* эвледар паталди
 шагъидвал яз тестикънай,
 хъфей чIавуз ам Мисридин чилелай.
 А чилел заз чин тийир чIалан ван атанай:
- 7 «За алудна залан пар къуънерилай адан,
 адан гъилер зимбилрикай азадна.
- 8 Бедбахтвиле авайла, эвернай Заз Вуна,
 За куъмек чакай ваз,
 тIурфандин циферай ганай За жаваб ваз,
 Мерибадин ятарив вун синагънай.
- 9 Яб це, Зи халкъ, За ваз тагъким ийизва!
 Я Исраил, вуна Заз яб ганайтIа!
- 10 Тахъурай вахъ маса аллагъ,
 икрам мийир яд чилин аллагъдиз.
- 11 Им Зун я, Ребби*, Аллагъ ви,
 акъудайди вун Мисридин чилерай.
 Ахъая ви сив, за ам ацIурда!
- 12 Амма Зи халкъдиз ван атанач Зи,
 муьтIуьгъ хъанач Исраил Заз,
- 13 гъавилай За туна абур гъукумда
 чпин терс рикIерин,
 мумкинвал гана фидай чпин рекъерай.
- 14 Агъ, Зи халкъди Заз яб гуз хъанайтIа,
 Исраилни зи рекъерай фенайтIа!
- 15 За абурун душманар фад явашдай,
 За Жуван гъил абур дарда твазвайбурун
 аксиниз ракъурдай.

Макъамдин ара

- 16 Ребби такланбуру
 абурун вилик
 лукВилелди кьил агъуздай,
 абурун вахт даим яз давам жедай.
- 17 За абурув лап хъсан къуъл нез тадай,
 абур тух ийидай виртЕдив,
 акъуднавай раган къеняй».

Аллагъ виридалайни виневай Дуванбег я

81 ¹ Асафан мани.

Аллагъ кьилел акъвазнава чЕхи кВатІалдин,
 аллагърин юкьва дуван ийизва:

- 2 «Гъикъван яргъалди куъне дуван ийида
 гъахъ галачиз,
 артух майил небгетриз къалуриз жеда?

Макъамдин ара

- 3 Зайифдини етим хуъх,
 зулумдик квайдазни кесибдаз
 адалат къалура.
- 4 Хиласа кесибдини муъгътежди,
 азад ая абур небгетрикай.
- 5 Куъ чирвал затІни туш,
 са куънинни акъазвач куън гъавурда.
 Куън къекъвезва мичІивиле.
 Чилин пунар чкадилай юзанва!
- 6 За лагъана: „Куън аллагъар я,
 куън вири аялар я виридалай Виневайдан“.
- 7 Амма, вири инсанар хъиз, рекъида куън,
 гъакимар хъиз ярх жеда куън».
- 8 Къарагъ, Аллагъ,
 чилин дуван ая, вучиз лагъайтІа
 вири халкъар ирс я Ви.

Душманрин аксина Аллагъдивай куьмек тІалабун

82 ¹ Асафан мани.

- ² Я Аллагъ, кис жемир тІун,
чуйькъ тавуна акъвазмир!
Секинвиле жемир тІун, я Аллагъ!
- ³ Килиг Ви душманри къалзава,
Вун такІанбуру кьил хкажнава.
- ⁴ Ви халкъдиз акси яз
фенд туькІуьрнава,
гаф-чІал сад авуна,
акси яз Вуна хуьзвайбуруз.
- ⁵ Лагъанай: «Ша, тергин абур
халкъарин арада,
Исраилдин* тІвар мад рикІел
хкун тавун паталди».
- ⁶ Сад хъанвай тешкилат
рикІер сад яз къабулна,
Ваз акси яз
гаф-чІал сад авуна.
- ⁷ Эдамдин хуьрер, исмаилияр,
Магъабни Гъагридин тухум,
- ⁸ Гебал, Аман вилаятар,
Амалехъан тухумни,
филиштияр, Тирдин эгълияр галаз,
- ⁹ гъатта Ашурни
абурухъ галаз сад хъана,
Лутан эвледрин къуватар артухна.
- ¹⁰⁻¹¹ Я Аллагъ, абурузни гъам ая, вуч авунатІа
чил патал къуквадиз элкъуьруналди
Эн-Дар хуьруьв терг авур
Мидияндиз, Сисерадиз,
Къишан вацІал Ябиндиз.
- ¹²⁻¹³ «Ша гъилик кутан
Аллагъдин чил – Исраил», –
лугъуз хъайи

Макъамдин ара

абурун регъберриз Аребазни Зеебаз авурди ая,
 абурун гъакимриз Зебагъазни Цалмуназ авурди ая.

- 14 Зи Аллагъ! Хъурай абур
 жинжи-гарун хура руг хъиз,
 гару тухузвай нагъвар хъиз хъурай.
- 15 Цу там тукъуьн ийидайвал,
 алугардайвал ялавди дагълар,
- 16 гъа саягъда хурук кутур
 абур Жуван турфанривди,
 жуван жинжи-гарувди
 велвела тур абурун арада,
- 17 абурун чинрал гъалч ая айиб,
 абуру Ви тварциз эверун паталди, Ребби*!
- 18 Регъуь хъурай, велвела кваз хъурай даим,
 ягъ квадарна терг хъурай,
- 19 чир хъурай тирди Вун
 Ребби твар алайди,
 анжах са Вун я
 виридалай Виневайди и чилел!

**Аллагъдин Квалел шадвал авун
 (Зиярат ийизвайла лугъудай мани)**

83 ¹ Манидаррин чехидаз. Гитит ягъиз. Къарагъан
 миресрин мани.

- 2 Вуч иер я Вуна уьмуьр тухузвай чка,
 Я Ребби* Къуватрин!
- 3 Реббидин Квалин* гъенера жез кланз,
 зи чан гъелек хъанва хъи;
 риклини беденди мани лугъузва
 уьмуьр гудай Аллагъдиз.
- 4 Нуькрени кваз жагъурзава вичиз квал,
 чубарукди – муг вичиз,
 чпин шарагар ахъаюн патал
 Ви къурбангандив*,
 я Ребби Къуватрин,
 Пачагъ зи, Аллагъ зи!

5 Бахтавар я Ви ківале уьмуьр тухузвайбур,
абуру Ви тарифарда акъваз тавуна.

Макъамдин ара

6 Вичин къуват Валди тир
кас бахтавар я,

рикѣ зияратдал фин мурад авайди.

7 Физ-физ Мелгъемдин тарарин дередай,

абуру ана ачухзава чешмеяр,

анаг рухсатдив къаз тазва хъуьтлуьн марфади.

8 Абуру мад ва мад мягъкем жезва,

акъатзава Аллагъдин вилик Сигъандал*.

9 Я Ребби, Къуватрин Аллагъ,

ван ша зи дуьадин!

Яб це заз, Якъубан* Аллагъ!

Макъамдин ара

10 Килиг чаз, Аллагъ, къалхан чи!

Жуван гуьцлуьрдин чиниз килиг!

11 Ви гъенел

хъайи са югъ

адалай къеце хъайи агъзур йикъалай

хъсан я.

Аллагъдин Ківалин гуьрцелдив хъун хъсан я

небгетрин чардахра уьмуьр тухурдалай.

12 Куьз лагъайтла Аллагъ, Ребби

рагъ я чи, къалхан я,

баркаллани берекат

савкъватар я Реббидин.

Рехне квачиз къекъвезвайбур

магърумдач Ада хъсанвиликай.

13 Я Ребби Къуватрин,

Вак умуд кутазвай кас бахтавар я.

Аллагъдин халкъ патал ислягъвал тлалабун

84 ¹ Манидаррин члехидаз. Къарагъан миресрин мани.

2 Я Ребби*! Вуна Жуван чилиз

регъим къалурна,

Вуна хкана Якъубан* эвледар есирдай.

- 3 Вуна гъил къахчуна
 Жуван халкъдин чѳуру крарилай,
 кѳевна адан гунагъар* вири.
- 4 Вуна Ви гъазаб къерехдиз авуна,
 иликъарна Жуван хъел цѳай квай.
- 5 Хкваш чун, Аллагъ,
 чун Хилас ийидаиди,
 чакай Ваз авай хъел гадара.
- 6 Ваз даим хъел къвез жедани
 давамриз хъел несилдилаи несилдалди?
- 7 Чал чан хкидачни къван
 Вуна цѳийи къилелай,
 Ви халкъ Валди шад хъун патал?
- 8 Ребби! Чаз къалура Ви регъим,
 Вав гвай хиласвал* це чаз.
- 9 Аллагъди, Реббиди
 вуч лугъудатѳа яб гуз жеда завай,
 гъикѳ лагъайтѳа Вичин халкъдиз,
 Вичиз вафа хуъзвайбуруз,
 гаѳ гузва Ада саламатвал жеда лугъуз,
 абур мад гъилера ахмакъ тахъурай.
- 10 Рикѳивайни, Адав гвай хиласвал
 Адахъай кичѳедаз мукъва я.
 Мукъвара Адан баркалла
 къведа уълкведиз чи.
- 11 Гъалтда сад-садал регъимни гъакъикъят,
 гъахъвилини саламатвили
 сада-садаз теменар гуда.
- 12 Хкаж жеда вафа чилелай,
 цаварилай гъахъвал килигда агъуз.
- 13 Реббиди рикѳивай гуда чаз хушбахтвал,
 чи уълкведини чаз гуда бегъер.
- 14 Гъахъвал физва Адан вилик кваз,
 Адан кѳвачер патал гъазурзава рехъ.

Макъамдин ара

Куьмек кланз ийидай дуьа

85 ¹ Давудан* дуьа.

Ребби*! Захъ яб акала, жаваб це,
зун кесиб я, саил я.

2 Хуьх зи уьмуьр,
зун Ваз вафа хуьзвайди тирвиляй,
зи Аллагъ я Вун, Ви лукIраз куьмек це,
кутазвайди Вак умуд.

3 Агъа, заз регъим ая,
яргъи югъди за Ваз минет ийизва.

4 Жуван лукIраз шадвал це,
зун рикIелди, зи Агъа,
хкаж жезва патав Ви.

5 Агъа, Вун хъсанди я,
гъил къахчуз гъазурди я,
Ваз минетзавай вирибур патал
регъим Ви девлет я.

6 Ребби, ван ша зи дуьадин;
яб це зи дад-бидаддиз.

7 Бедбахтвилини юкъуз за Ваз минетзава,
вучиз лагъайтIа Вуна жаваб гуда заз.

8 Авач, Агъа, Вун хътинди аллагърин юкъва,
Ви хътин крарни авач.

9 Вуна гъайи арадал вири халкъари
атана Ваз, Агъа, икрам ийида,
Ви тIварцIин тариф ийида.

10 Куьз лагъайтIа чIехи я Вун,
аламатар ийизва,
авай са Аллагъ я Вун!

11 Ребби! Заз Ви рехъ чир ая,
Ви гъакъикъат гваз къекъвез жеда зун.
Михъиз Ваз ганвай рикI це заз Вуна,
Ви тIварцIин вилик кичIе жедайвал.

- 12 Агъа, зи Аллагъ,
за шукурда Ваз
зи вири рикелди,
Ви тIварцIиз алхишда даим яз.
- 13 Куъз лагъайтIа чIехиди я
захъди авай регъим Ви;
агъа дуъньядин деринрикай
Вуна хилас* авуна зи чан.
- 14 Аллагъ! Гъукъ гвайбур къарагънава зал,
зи чан къачуз кIанзава алчахрин кIеретIдиз –
Вун рикелай алуднавай инсанриз!
- 15 Амма, Агъа, Вун
регъимни мергъемер авай Аллагъ я,
сабур авайди,
муъгъуьббатдив, вафадив ацIанвайди.
- 16 Элкъуьгъ захъ, регъим ая,
Жуван лукIраз къуват це,
Ви къаравушдин хIиз куьмек це.
- 17 Вун захъ галаз хъсан тирдан керемат-ишара це заз,
зун такIанбуруз акурай,
регъуь хъурай,
куъз лагъайтIа Вуна, Ребби,
куьмек гана заз,
теселли гана.

Сигъан – Халкъдин диде

- 86** ¹ Къарагъан миресрин мани.
- 2 Ярусалимдин пун ала пак* дагъларал.
Исраилдин* вири хуърерилайни гзаф
Реббидиз* кIанда Сигъандин варар*.
- 3 Вакай баркалла алай хабар ава,
Аллагъдин шегъер.
- 4 Реббиди лагъана:
«Зун чидайбурун арада ава
Мисрини Бабил*.

Макъамдин ара

Филиштинин, Тирдин, Кушдин
халкъарин гъакъиндай лугъуда:

„Ибурни Сигъанда
хайи хътинбуру я“.

5 Сигъандикай лугъуда:

„Гъар сад гъа ина
хайи хътинди жеда,
Виридалай Виневайда Вичи мягкемда анаг“».

6 Халкъарин сиягъ къадай береда

Реббиди кхъида
флан кас ана хана лагъана.

Макъамдин ара

7 Мани лугъузвайбуру,

къуълер ийизвайбуру лугъуда:
«Чи вири чешмеяр Ва ава».

Вири къакъатайла ийидай дуъа

87 ¹ Къарагъан миресрин мани. Манидаррин чӀехидаз.
«Бедбахтвиле азаб чӀугун» манидин макъам ягъиз.
Эзрагъи Гъеманан шиир.

2 Я Ребби*, Аллагъ зи хиласвилин*,
юкъуз-йифиз за Ваз эвер авунай.

3 Агакърай зи дуъа Вав,
яб акала зи минетдихъ.

4 АцӀанва зи рикӀ азабрив,
агъа дуъньядин сиве къерехдал ала зи уьмуър.

5 Суруз физвайбуру хътинди яз гъисабзава зун,
элкъвенва зун къуват авачир инсандиз.

6 Гадарнава къейибурун юкъваз зун –
Вуна мад рикӀел хкин тийизвай,
Ви гъилихъай къакъуднавай
яна къенвайбуру хъиз я суравай.

7 Вуна суруз вегъена зун,
туна дерин мичӀивиле.

8 Ви хъел ала зал заландиз.
Жуван вири лепейралди
яна Вуна зун.

Макъамдин ара

- 9 Вуна закай зи дустар яргъа авуна,
закай таклан затI авуна.
Къазаматнава зун, экъечIиз жезвач.
- 10 Дердиникди зи вилерин аман атланва.
Ребби, гъар юкъуз минетнай за Ваз,
жуван гъилер Вахъди яргъи авуна.
- 11 Къейибурун арада
къалурдатIа яраб Вуна аламатар?
КъахрагъдатIа къейибур Ваз шукуриз?
- 12 Ви регъимдикай яраб сура лугъудатIа,
Ви вафадикай
лугъудатIа пачагълугъда ажалдин?
- 13 Ви аламатар малум жедатIа мичIивиле,
рикIелай фенвай чилел
Ви гъахъвални малум жедатIа?
- 14 Амма, Ребби, Вавай куъмек тIалабзава за,
пакамахъ фад за Ваз дуъа ийизва.
- 15 Вучиз Вуна, я Ребби, зун инкар ийизва?
Вучиз закай Вуна Жуван чин чуьнуьхзава?
- 16 Жегъил чIавалай за азият чIугвазва,
ажалдиз мукъва я,
Ви къургъари гъанва зун
чара атIунал.
- 17 Ви гъазаб фена винелай зи,
Ви къурхуйри зун авунва барбатI.
- 18 Яргъи югъди абуру зун
ци хъиз къунва элкъуьрна,
зун сагъдаказ туькъуьниз.
- 19 Вуна завай яргъа авунва кIанибурни дустар зи,
мичIивал я зи кIеви дуст.

Макъамдин ара

Аллагъдинни Давудан* икърар

88 ¹ Эзрагъи Этанан шиир.

- 2 За датIана регъимдикай Реббидин*
мани лугъуда!

- Жуван мецив за вири несилриз
 Вахъ далу акализ хьуникай хабарар гуда.
- 3 Куъз лагъайтла за лугъузва: «Ви регъимди
 даим яз бине кутунва,
 Вахъ далу акализ хьун цавар хьиз мягкем я».
- 4 Вуна лугъузвай:
 «Кутлунна За икърар*
 Жува хкъягъ авурбурухъ галаз санал,
 Зи лукI Давудахъ галаз.
 За Давудаз къин къуна:
 даим яз ви тухум мягкемда,
 несилдилай несилдалди жеда ви тахтни».
- Макъамдин ара*
- 6 Тарифзава цавари аламатрин Ви,
 пакбурун* кIватIалда, Ребби,
 тариф ийизва Вахъ далу акализ хьунин.
- 7 Цаварал вуж гекъиг жеда Реббидихъ галаз?
 Цаварал алайбурукай
 вуж Реббидиз ухшар жеда?
- 8 Аллагъди кичI кутазва пакбурун кIватIалдик,
 къваларив гвайбур паталдини Ам
 къургъ гвайди я.
- 9 Я Ребби, къуватрин Аллагъ,
 Къуватдай Вав агакъда вуж?
 Вахъ къуват ава,
 Ви вафади вун элкъуърна къунва.
- 10 Вуна гъуьлуьн гъазабдал агъавалзава:
 къарагъайла лепеяр, Вуна абур муьтIуьгъзава.
- 11 Гъалиб хъана Вун Рагъабал,
 Вуна Жуван душманар мягкем гъилив чукIурна.
- 12 Цавар вибур я, чилни Види я,
 Вуна алем ва анавай къван вири арадал гъана.
- 13 Кеферни къибле Вуна халкъ авуна;
 Табар дагъдини Гъерман дагъди
 шадвалзава Ви тIварцIел.
- 14 Ви гъил мягкемди, къуват квайди я,
 Ви эрчи гъил хкажнава.

- 15 Адалатни гъахъ дуван
Ви тахтунин бине я,
регъимни гъакъикъят ква Ви вилик.
- 16 Ви тариф авунин шад гъарай чизвай
халкъ бахтавар я,
Ви чинин нурдик
къекъведа абур, я Ребби.
- 17 Ви тварцѣин хатурдай яргъи югъди шад жеда абур,
аваз Ви гъахъвиле хкаж жеда,
- 18 гъикІ лагъайтІа Вун абурун къуватрин баркалла я,
чи къудрат Ви ихтиярдалди я.
- 19 Ребби чи арха я,
Исраилдин* Пакди Пачагъ я чи.
- 20 Са мус ятІани Ви керематда
Ваз вафа хуъзвайбуруз Вуна лагъанай:
«За аскердиз къумек гана,
халкъдикай хкъгъайди хкажна.
- 21 Заз жагъана Зи лукІ Давуд,
За адавай гуъцІна пак чІем*.
- 22 Гъадахъ галаз жеда Зи гъил,
гуда адаз къуватар За.
- 23 Душманривай кланик кутаз жедач ам,
небгетдини дарда твадач ам.
- 24 Адан вилик адан душманар барбатІда За,
ам такІанбур ярхарда.
- 25 Вафани регъим Зи
адахъ галаз жеда,
Зи тварцѣелай адан къуват артух жеда.
- 26 Адан чапла гъил За гъуълел эцигна,
адан эрчІи гъил вацІарал эцигна.
- 27 Заз эверда: „Вун Буба я зи, Аллагъ я зи,
мягъкем раг зи хиласвилин*“.
- 28 Адакай сифтегъанди ийида,
чили пачагърилай вине авайди.
- 29 Жуван регъим ам паталди хуъда даим яз,
Зи икърарни адахъ галаз жеда клеvidи.

- 30 Адан тухум даим жеда,
цавун йикъар хъиз жеда адан тахт.
- 31 Адан эвледри алудайтла риклелай Къанун* Зи,
Зи тагъкимрал амал ийиз тахъайтла,
32 За къалурай къайдаяр члурайтла,
Зи эмирар хуъз тахъайтла,
33 гъа члавуз жаза гуда лашунив
абурун небгетвилерай,
ягъунар къада абурун гунагърай*.
34 Ам Жуван регъимдикай
магърумдач михъиз,
Захъ далу акализ хъуникай
хкуддач ам.
35 Жуван икърар За члурдач,
За гайи гафни члур ийидач.
36 Садра За къин къунай Жуван паквилел,
Давудаз таб ийизвач за а къинелди.
37 Адан тухум даим яз жеда,
жеда адан тахт, Зи вилик рагъ хъиз.
38 Ам, варз хъиз, гъакъикъи шагъид хъиз,
даим яз цаварал тестикъна жеда».

Макъамдин ара

- 39 Амма гила Вуна инкарна,
къулухъди эцяна,
хъел атана Жуван гуъцлурдикай*.
40 Вуна Жуван лукIрахъ галаз кутлунай
икърар инкарна,
адан таж гадарна чилел,
41 адан цлар хана кукIварна,
адан къелеяр вири харапIайриз элкъуърна.
42 Патавай физвай вирибуру чуънуъхзавай адавай,
ам вичин къуншийри хъуъруърниз вегъенва.
43 Вуна адан мидяйрин эрчIи гъил хкажнава.
Шадарнава адан вири душманар,
44 Вуна адан турунин кIвенкIв патахъна,
куъмекнач адаз дяведа.
45 Хъендик кутуна адан царцIар,
адан тахтни чилел ярх авуна.

- 46 Вуна адан жегьилвилин
йикъар тIимил авуна,
кутуна ам айибдик.
- 47 Гьикъван яргъалди, Ребби,
чуьнуьх хъана жеда Вун,
хъел, цIай хъиз, куз жедани?
- 48 РикIел хкваш гьикI зи уьмуьр
фад алатна физватIа.
Тек са легъзе паталди
На инсанар халкънавани?
- 49 Уьмуьр тухвай гьи касдиз акунач кьиникъ?
Ада хилас авунани вич
агъа дуьньядин гьиликай?
- 50 Гьинава, Агъа, виликан регъим Ви?
Давудаз кьин къунай Вуна
Вахъ далу акализ жедайвал.
- 51 РикIел хуьх, Агъа, ахмур Жуван лукIарин,
тир чеб гзаф халкъарикай, –
гъам за жуван къене хуьзва,
- 52 гьикI Ви душманар
пис рахазватIа, я Ребби,
гьикI ийизватIа абуру русвагъ
гелер Ви гуьцIуьрдин.
- 53 Шукур хьуй Ваз, я Ребби,
даим яз!

Макъамдин ара

Макъамдин ара

Амин!* Амин!

Аллагъ даим я – инсандихъ кьиникъ гала

89 ¹ Аллагъдин инсан тир Мусадин* дуьа.

- 2 Агъа, Вун чи далда я
несилдилаь несилдалди!
- 3 Дагълар арадал къведалди,
Буна чилни алем халкъ ийидалди,
даимвилелай даимвилелди къван
Аллагъ Вун я.
- 4 Инсан вуна руг хъунал хкизва,
лугъузва адаз: «Элкъуьгъ руквадиз, инсандин рухваяр».
- 5 Вун патал агъзур йис, накъан югъ хъиз я,
акуна-такуна алатай.
- 6 Акъалтнавай ци хъиз абур тухузва,
абур ахвар хъиз физва алатна,
абур векъ хъиз я, экъечзавай экуьнахъ.
Пакаман къилияй цуькзава ада,
къацу жезва ам,
нянихъ шуьткъвена къуразва ам.
- 7 Чун квахъзава Ви хъилекди,
Ви гъзабдик кутазва велвела.
- 8 Чна авур чѳуру крар Жуван вилик эцигна Вуна
чи чинебан гунагъарни* Жуван чинин нурдин
вилик эцигна.
- 9 Ви хъилек кваз алатзава йикъар чи,
акъалтларзава чна чи йикъар са цѳугъ хъиз.
- 10 Чаз жезвай йикъар – пудкъанни цѳуд йис,
къуват квайбурун йисарин къадар къудкъад йис жезва,
виридалай хъсан бере абурун
ава зегъметда ва хажалатда,
вучиз лагъайтла фад алатзава,
чнани лув хгуда.
- 11 Низ чир хъана Ви хъилен къуват?
Ви вилик гъикъван чѳехи ятла кичевал,
гъакъван чѳехиди я Ви гъзабни.

- 12 Чаз чи йикъар гъисаб ийиз чир ая,
кIватIун патал чна камал рикIера.
- 13 Ребби*, хъша элкъвена!
Гъикъван яргъалди давам хъурай икI?
Язух ша Ви лукIарин.
- 14 Жуван регъимдив ацIура
чун гъар пакамахъ,
ша шад жен чун, шад ийин йикъар чи!
- 15 Вуна чун ягъай йикъарай чун шад ая,
чал писвал ацалтай йисарай.
- 16 Жуван кар къалура лукIариз Жуван,
абурун аялризни Жуван гъуърмет.
- 17 Агъади, чи Аллагъди,
чин гуз хъурай чаз!
Мягъкема чи гъилерин кар,
чи гъилерин карни мягъкем ая.

Аллагъдин къаюмвилик хъун

- 90** ¹ Виридалай Виневайдан къаюмвилик уьмуър
тухузвайди
Вири Алакъдайдан хъендик ква.
- 2 За лугъуда Реббидиз*:
«Вун зи далда, къеле я,
зун Вичихъ агъанвай Аллагъ зи».
- 3 Азад ийида Ада гъуърчехъандин чилиникай,
ажал гъидай тIегъуьндикай.
- 4 Ада Вичин цIакулралди кIевда вун,
Адан луварин далдадик
жеда вун.
Адан гъакъикъат къалхан ва жугъун я ваз.
- 5 КичIе жедач я йифен къурхуйрикайни,
я юкъуз лув гузвай хъелекайни,
- 6 я мичIе къекъвезвай тIегъуьндикайни,
я азардикай, чан къачудай нисин береда.
- 7 Агъзур рекъида,
ви патав ярх жеда

цїуд агъзур ви эрчи къвалавай,
амма вав агатдач.

8 Аквада жуван вилералди
небгетриз хъувур кыисас.

9 «Ребби Зи умуд я».

Виридалай Виневайди на хкяна далда яз.

10 Вав писвал агатдач,
азарни ви кївалив агатдач.

11 Вучиз лагъайтїа Вичин малаикриз*
вун хуьн эмирда ви вири рекъера.

12 Абуру вун гъилераллаз тухуда,
ви кївачер къванцихъ галкїун тавун паталди.

13 Асландал, гъуэлягъдал кївач илисда,
кїур гуда вуна жегъил асландиз ва гъуэлягъдиз.

14 Реббиди лугъузва: «Рикїивай Зун кїанзавайвиляй
хуьда ам,

Зи тївар чирвиляй
хуьда ам.

15 Жаваб гуда За адан эвердиз:
бедбахтвиле адахъ галаз санал жеда,
азадда ам, машгъурда,

16 тухарда яргъи уьмуьрдалди ам,
За къалурда адаз хиласвал*».

Аллагъдиз шукур авуни шадвал гъун

91 ¹ Киш йикъан сувар къейд авунин мани.

2 Им шадвал я – шукур авун Реббидиз*,
тариф авун тїварціин Ви, Виридалай виневайди,

3 экуьнахъ Ви регъимдикай ван алаз лугъун,
нянихъни Вахъ далу акализ хъуникай лугъун,

4 цїуд сим алай алат ягъиз
ва аваз гвай кинур* ягъиз.

5 Вучиз лагъайтїа, я Ребби,
краралди Вуна Жуван шад авуна зун,

- Ви гъилерин крарал за шадвилелди
ийизва чѣхи хвешивал.
- 6 Ребби, вуч зурба я крар Ви,
вуч дерин я фикирар Ви!
- 7 Ахмакъдаз чизвач,
акъазвач авамни абурун гъавурда.
- 8 Веќъ хъиз, екъечІнавайтІани небгетар,
жезватІани авадан небгетар,
абур квахъда даим яз.
- 9 Хкажнава Вун, Ребби, даим яз.
- 10 Ингъе, рекъида Ви душманар, Ребби,
ингъе, гила мад рекъида,
небгетар вирибур чукІурда.
- 11 Вуна заз къуват гана чІурун жунгавдиз авай къван,
таза чѣм* гуыцІна завай зейтундин, Живанди авуна.
- 12 Зи вилериз акуна магълубвал зи душманрин,
зи япариз ван хъана абур ярх жедайвал,
заз акси яз къарагъайбур.
- 13 Гъахъ-михъида цуък ахъайзава,
хурмадин тарци хъиз,
хкаж жезва, муътквер хъиз Либандин.
- 14 Реббидин КІвале* цанвайбуру
чи Аллагъдин гъенера цуък ахъайда.
- 15 Къуъзуъ чІавузни жеда абур миже кваз,
таза яз, майва гъиз,
- 16 Я Ребби,
Зи Хиласвилин къеле,
дуъз тирдакай
хабар гун паталди.

Даим пачагъ

- 92** ¹ Реббиди* пачагъвал ийизва.
Ганва Адаз чѣхивал;
чІул хъиз ава къуват
Реббидин юкъва,
алем эцигна тайинарнава,
ада ян гун мумкин туш.

- 2 Дегъ замандилай Ви тахт тестикъ авунва.
Даим я Вун.
- 3 Хкаж жезва ядаланар, я Ребби,
ядаланри хкажзава чпин ван,
ядаланри хкажзава чпин лепеяр.
- 4 Къакъан цавара уьмуър тухузвай
Реббидин къуват гзаф я.
Вири ятарин къалдилай Адан къуват гзаф я,
гъульуьн зурба лепейрилай гзаф я къуват Адан.
- 5 Ви шагъидвилер гзаф гъакъикъибур я.
Ви КІвализ*, Ребби,
хас я паквал* датІана.

Вири дуьньядин Дуванбег

- 93** ¹ Я Ребби*, къисасдин Аллагъ,
къисасдин Аллагъ, къалур ая Жув!
- 2 Хкаж хъухъ, дуьньядин Дуванбег,
къама ял авайбурув агакъара
эвез чпин крарин.
- 3 Ребби, гъикъван мад,
гъикъван мад жеда
небгетар шадвал ийиз?
- 4 Абуру чпин терс рахунар ийизва.
Вири небгетри дамахарзава.
- 5 Я Ребби, абуру Ви халкъ кукІварзава,
Ви ирс зулумдик кутазва.
- 6 Хендедаяр, масанай атана ацукънавайбур телефзава,
рекъизва етимар.
- 7 Лугъузва: «Реббидиз аквадач,
дикъет гузвач Якъубан* Аллагъди».
- 8 Тербет хъухъ, инсанар кІамаш,
мус акъул къведа квез, ахмакъар?
- 9 Япар халкъ авурдаз къведачни ван?
Вилер халкъайдаз аквадачни?

- 10 Ам халкъаризни инсанриз несигыат
Гузвади ва абурун Муаллим я,
Адавай квез ахмур ийиз жедачни?
- 11 Инсаниятдин фикирар
анжах челек-фелек тир члал Реббидиз чизва.
- 12 Ребби, а кас бахтавар я
Вуна вичиз рехъ къалурзавай,
вичиз Вуна Жуван Къанун* чирзавай,
- 13 адаз пашман йикъарикай
архайинвал гун патал,
небгетди адаз фур гъеле эгъуьн тавунмаз.
- 14 Куьз лагъайтла Реббиди
Вичин халкъ гадардач,
Вичин ирсиникай къил къакъуддач.
- 15 Амма адалатни гъахъ-дуван чкадал хкведа,
риклер михъибуру амалда адал.
- 16 Зи паталай вуж къарагъда
пис ксариз акси яз?
Небгетриз акси яз вуж экъечда?
- 17 Заз куьмек гузвайди
туширтли Ребби,
зи чан гъатдай лалвиле.
- 18 За лагъайла: «Ян гузва зи кIвачи»,
Ви регъимди заз куьмекна Ребби.
- 19 Зи хифетрин арада
Ви теселлиди шадзава зи рикI.
- 20 Къайдайриз акси яз
чуру фенд ийизвай
инсанар тергзавайбурун тахт
жедани къван Ваз мукъва?
- 21 Абур кIватI жезва элкъвена
гъахъ-михъидал,
гунагъ* квачир ивидик адан
кутазва тахсир.
- 22 Амма Ребби арха я зи,
зи Аллагъ раг я,
виче далда жагъизвай заз.

- 23 Чпин пис крар чпихъ элкъурда,
чпин небгетвиле телефда абур,
телефда абур Реббиди,
Аллагъди чи.

Тариф авунихъ ва члалаз килигунихъ эверун

- 94** ¹ Ша, мани лугъун Реббидиз*,
тариф хкажин чи хиласвилин* къаядин.
- 2 Шукур ийиз ша фин Адан вилик чун,
манийралди ийин Адан тарифар.
- 3 Куъз лагъайтла Ребби члехи Аллагъ я,
вири аллагърал члехи Пачагъ я.
- 4 Чилин деринар,
гъилева Адан,
дагъларин куклушар
Гъаданбур я.
- 5 Гъаданбур я гъуълерни,
Ада абур халкъ авуна эхир,
Аллагъдин гъилери
арадал гъана къурадатни.
- 6 Ша, тарифин, икрамин,
метлер чилиз ягъин,
эхъ, Реббидин вилик,
чи Халикъдин вилик!
- 7 Ам чи Аллагъ я,
чун Адан халкъ я, хуъзвай Ада,
вилик квай хпер я Адан.
Къе Адан ван хъанайтла квез:
- 8 «Терс ийимир риклер куъ, Мерибада хъиз
къурумда Масада авай юкъуз.
- 9 Ана Зун куъ бубайри синагъ авунай,
чирнай Зун, аквазвайтлани крар Зи.
- 10 Яхщур йисуз Заз таклан хъана а несил.
За лагъана: „И халкъдин риклер
алатзава рекъелай,
чизвач абуруз рекъер Зи“.
- 11 Гъавилай За къин къуна, Зун Зи хъиле авайла:
„Абур гъахъдач, – лагъана, – секинвилез Зи“».

Вири дуьньядин Халикъ

- 95** ¹ Реббидиз* лагь цийи мани,
вири чил, Реббидиз мани лагь.
- ² Мани лагь Реббидиз,
тариф ая Адан тIварцIин,
Адав гвай хиласвиликай*
йикъа-йикъа хабар це.
- ³ Адан баркалладикай
хабар це халкъарин арада,
Адан аламатрикай –
вири инсанрин арада.
- ⁴ Вучиз лагъайтIа Ребби чIехи я,
лайихни я зурба тарифдиз,
ва Ам вири аллагърилай гзаф
кутадайди я кичIевал.
- ⁵ Вири халкъарин аллагъар бутар* я,
амма Ребби цаварин Халикъ я.
- ⁶ Баркаллани зурбавал Адан вилик ква,
къуватни гъайбат ава Адан пакханада.
- ⁷ Халкъарин тухумар, агакъара Реббидив тариф,
баркалладиз ва къудратдиз килигна Адан!
- ⁸ Адан тIварцIин баркалладив къур эвез
агакъра Реббидив,
савкъватар твах, алад Адан гъенерал.
- ⁹ Адан паквилин* иервиле икрам ая Реббидиз.
Адан вилик зурзурай вири чил.
- ¹⁰ Лагь халкъарин арада:
Реббиди пачагъвал ийизва!
Алем мягъкем я, ян гудач ада.
Гъахъ гваз халкъарин дуван ийида Ада.
- ¹¹ Цавари хвешивал авурай,
чилини чIехи шадвал авурай,
гъуьлуь къал авурай
ва ана авай къван вирида.

- 12 Чуьлди шадвал авурай ва адал алай къван вирида,
хвешивалрай тамаравай тарари вири
- 13 Реббидин вилик, куьз лагъайтIа къвезва Ам, къвезва
Чилинни халкъарин гъахъ-дуван Ийирди яз,
Вичин гафунал клеви яз.

Аллагъ виридалайни виневай гъаким я

- 96** ¹ Реббиди* пачагъвал ийизва:
чили авурай хвешивал,
шадвал авурай гзаф къадар атIайри!
- 2 Булутар ва мичIивал гва Адан къваларив,
гъахъвални дуван диб я Адан тахтунин.
- 3 ЦIай физва вилик кваз Адан,
кузва Адан душманар, гвай патарив.
- 4 Адан цIайлапанри алем экуь ийизва,
чилиз аквазва, зурзазва.
- 5 Мум хъиз, клунтIар цIразва, Ребби акурла,
акурла Агъа вири чилерин.
- 6 Хабар гузва цавари Адан гъахъуникай,
вири халкъариз аквазва Адан баркалла.
- 7 Регъуь хъурай виридаз бутриз* къуллугъ ийизвай,
бутралди дамахар ийизвайбуруз.
Тарифа Реббидин, аллагъар вири!
- 8 Сигъандиз* ван хъана ва шад хъана,
Ягъудатдин* хуьрери
хвешивал авуна
Ви гъахъ дуванрал, я Ребби.
- 9 Вун, Аллагъ, Ребби,
виниз я вири чилелай,
хкаж хъанва виниз вири аллагърал.
- 10 Ребби кландайбур, такIан хъухъ писвал!
Ада уьмуьр хуьзва Адаз вафа ийизвайбурун,
абур азад ийизва
небгетрин гъилерикай.
- 11 Экуьни нур язава гъахъ-михъибуруз,
шадвал гва чпин риклер михъибурув.

- 12 Шад хьухъ, гьахъ-михъибур, Реббидал,
шукур ая,
Адан пак* ТварцІин тариф ая.

Ребби – дуьньядин Дуванбег

97 ¹ Мани.

Реббидиз* лагъ цїийи мани,
куьз лагъайтІа аламатар авуна Ада;
Адан эрчІи гъили, Адан пак* гъили,
гъана Адаз гъалибвал.

- 2 Реббиди къалурна хиласвал* вичив гвай,
Вичин гъахъвал къалурна халкъариз.

- 3 Ада рикІел хкана регъимни
Исраилдиз* Вичин вафа хуьн.
Чилин вири вилаятриз акуна
чи Аллагъдив гвай хиласвал.

- 4 Шаддаказ эвера, вири чил, Реббидиз!
Клевиз эвера, шадвал ая, тарифдин мани лагъ!

- 5 Кинур* ягъиз, тариф ая Реббидин,
кинур ягъиз ва манидин сесерив.

- 6 Къаргъудинни крчарин сесер галаз
шад гъарай ая Пачагъдин вилик,
Реббидин вилик!

- 7 Гьуьлуь къал авурай ва ана авай къван вирида,
алемди ва ана уьмуьр тухузвайбуру.

- 8 Кап ягърай вацІари,
шадвал авурай дагълари санал ⁹Реббидин вилик,
куьз лагъайтІа къвезва чилин дуван ийиз Ам.
Чилин дуван гъахъвал гваз ийида Ада,
инсанрин дуван – адалат гваз.

Аллагъ пак Пачагъ я

98 ¹ Реббиди* пачагъвал ийизва.
Халкъар зурзаз хьуй,
къаравулвал ийизвай херупІрин*

ацукънава кылел Ам.

Зурзас хъурай чил.

2 Ребби чѐхи я Сигъандал*,
вири халкъарилай вине я Ам.

3 Абуру тарифрай
чѐхи ва кичі кутадай
пак* ТІварціин Ви.

4 Пачагъдихъ къудрат ава, кІанда адалат.
На тестикъна гъакъикъат,
дуванни гъахъ гана Якъубан* халкъдиз.

5 Чи Ребби, чи Аллагъ хкажа,
икрама Адан КІвачерин вилик,
пак я Ам.

6 Адан хахамрин* арада ава
Мусани* Гъарун*,
Адан ТІварціиз эверзавайбурун арада
Смаил ава.

Абуру Реббидиз эверна,
абуруз Ада хгана жаваб.

7 Ам цифедин гулунай
абурув раханай;
хвена абуру шагъидвилер Аллагъдин,
Ада гайи къайдаяр абуруз.

8 Вуна абуруз ганай жаваб,
я Ребби, Аллагъ чи!
Абурун крарай
жаза гузвайди тиртІани,
абур патал Вун
гъил къахчудай Аллагъ тир.

9 Хкажа, Ребби,
Аллагъ чи,
Адан пак дагъдал
тарифа Адан,
куъз лагъайтІа пак я Ребби,
Аллагъ чи.

Аллагъдиз шукур авуниз эверун

99 ¹ Шукурдин мани.

- Шаддиз эвера Реббидиз*, вири чил!
 2 Шадвилелди кьуллугъ ая Реббидиз,
 мад къивер гуз Адан вилик акъваза.
 3 Чир хьухъ: Ребби чи Аллагъ я.
 Ада чун халкъ авуна,
 чун Адаз талукъ я,
 чун Адан халкъ я,
 гьакӀни Адан суьруьдавай хпер я.
- 4 Шукур ийиз гьахъа Адан варариз,
 тариф гваз гьахъ Адан гьенез;
 сагърай лагъ Адаз,
 Адан тӀварцӀин тарифа.
- 5 Ребби дугъри я, Адан регъим датӀана ава,
 Адан вафавални несилрилай несилралди я.

Пачагъди гаф гун

100 ¹ Давудан* мани.

- Регъимдикайни гьахъ-дувандикай
 за тарифдин мани лугъуда,
 за Ваз, я Ребби*, мани лугъуда.
 2 Гьич рехне квачир рекъяй фида зун.
 Мус зи патав къведа Вун?
 Михьи рикӀ гваз жуван кӀвале къекъведа зун,
 3 рехне квай са затӀни эцигдач за жуван вилик.
- Небгет крар аквадай заз вилер авач,
 агатдач абур зав.
 4 Ява хъанвай рикӀ за жував агуддач.
 Чир жедач заз небгет кас.
- 5 Ни вичин къуншидал буьгътен
 вегъизватӀа чинеба,
 ам тергда за: эхдач за
 къама ялар авайдини лавгъади.

- 6 Къекъвез жеда вилер зи
имандаллай инсанрихъ,
абуру захъ галаз уьмуър тухун паталди;
къуллугъда заз михъи рекъяй физвайда.
- 7 Тапархъанди зи кIвале тухудащ уьмуър,
захъ галаз амукъдай ихтияр гудащ за адаз.
- 8 Чилин вири небгетар
гъар пакамахъ телефда за,
Реббин шегъердай михъиз тергда за
чIуру крар ийизвай вирибур.

Умуд кIеви хъун

101 ¹ Вич пелеш хъанвайла ва вичин шел-хвал Реббин
дин* вилик ичIирдайла, азабдик квайда авур дуъа.

- 2 Реббин, ван ша дуъадин зи,
зи гъарай Вав агакърай.
- 3 Ви чин закай чуьнуьхмир
хажалатдин юкъуз зи,
захъ яб акала, за ийидайла минет Ваз,
жаваб це фад.
- 4 Квахънава зи йикъар гум хъиз,
цIа хъиз, канва кIарабар зи.
- 5 Ханва зи рикI, шуьткъвенва, векъ хъиз,
зи рикIелай алатзава гъатта жуван фу тIуьнни.
- 6 За цIугъзава кIевидаказ,
зи кIарабар зи хамуник кIанва.
- 7 Тиб хъиз я зун къурумда,
байкъуш хъиз я харапIайрал алай.
- 8 Ксанвач зун, ацукънава,
Тек къуш хъиз, къавал.
- 9 Яргъи югъди зи душманри русвагъзава зун,
зал хъуьрезва абур,
заз абуру лянетзава.
- 10 Фан чкадал рухъ незва за,
жува хъвазвайдакни
акадарзава накъвар за,

- 11 Ваз закай хъелни гъзаб авайвилай,
куъз лагъайтла На кьуна зун гадарна.
- 12 Зи йикъар квахъзавай хъен хъиз я,
зун, векъ хъиз, шуъткьуъзва.
- 13 Амма Вун, Ребби,
амукъзава даим яз.
Риклера жеда Вун
несилрилай несилралди.
- 14 Вуна, къарагъна,
регъим ийида Сигъандиз*,
куъз лагъайтла вахт атанва адаз регъимдай,
адан вахт атанва.
- 15 Куъз лагъайтла Ви луклариз адан къванер багъа я,
абуру члугвазва гъайиф адан руквадин.
- 16 Реббидин тварцликай кичле жеда халкъариз,
чилин вири пачагъриз – баркалладикай Ви,
- 17 куъз лагъайтла Реббиди Сигъан эхцигда,
пайда жеда аваз Вичин баркаллада.
- 18 Чара атлайбурун дуьадин ван жеда Адаз,
абурун минетар кьулухъдач.
- 19 И кар кхъирай къведай несилар паталди,
арадал атанвай цийи халкъди Реббидин тарифда.
- 20 Килигна Ам къакъанрай
Вичин пакханадин.
Цаварилай килигзава Ребби чилиз,
- 21 есирдин сузадин ван хъун паталди,
кьиникъин жазадиз акъуднавайбур
азад авун паталди,
- 22 Реббидин твар Сигъандал малумарун паталди,
Ярусалимда Адан тариф малумарун паталди,
- 23 кьуллугъ авун паталди Реббидиз
кватI хъайи члавуз
халкъар, пачагълугъар.
- 24 Ада рекъе зи къуватар зайифна,
тимилярна йикъар зи.

- 25 За лагъана:
 «Зи Аллагъ! Зи йикъарин юкъвалай
 хутахмир зун.
 Ви йисар физва несилрилай несилралди.
- 26 Вуна дегъ заманда эцигна бине чилин,
 цаварни кар я Ви Гъилерин.
- 27 Чилни цавар терг жеда,
 амма Вун амукъда даим яз;
 абур, либасар хъиз, куъгъне жеда,
 парталар хъиз, дегишда абур, квахъда абур.
- 28 Амма Вун гъа Вун я,
 эхир авач йисариз Ви.
- 29 Ви лукларин рухваяр амукъда,
 абурун эвледар мягъкем жеда вилик Ви».

Аллагъдин регъимдикай

102 ¹ Давудан* дуъа.

- Шукур ая, Реббидиз*,
 зи чанни зи рикI,
 Адан пак* Тварциз!
- 2 Шукур ая, зи рикI, Реббидиз,
 алуд мийир рикIелай
 хъсан крар Адан,
- 3 Ви гунагърилай* гъил къахчузвайдан,
 ви азарар вири сагъ хъийизвайдан,
- 4 ви уьмуър сурукай хиласзавайдан*,
 вал регъимдинни жумартвилерин таж эцигзавайдан,
- 5 хъсан затларив ви уьмуър ацлурзавайдан,
 ви жегъилвал, лекъ хъиз, цIийи хъхъун паталди.
- 6 Реббиди гъахъ ийизва, дуван ийизва
 зулумдик квай вирибур патал.
- 7 Ада вичин рехъ къалурна Мусадиз*,
 Вичин крар Исраилдин* халкъдиз къалурна.
- 8 Муъгъуьббатни сабур Реббидихъ ацIанва,
 мергъементни регъим ава Адаз.
- 9 ДатIана хъел къведач Адаз,
 датIана жедач хъел аваз.

- 10 Ада чаз чи чуру крарай эвез ганач,
чи гунагърай къвезвайди ганач.
- 11 Чилин винел гъикъван
къакъан ятла цав,
гъакъван Адан регъимни пара я
Адакай кичлеbur патал.
- 12 РагъэкъечIдай пад рагъакIдай патавай
гъикъван яргъа ятла,
гъакъван яргъа авунва
Ада чакай гунагъар чи.
- 13 Бубади вичин аялриз
регъим ийирвал,
гъакI Реббиди регъимзава
Вичикай кичле тирбуруз,
- 14 куъз лагъайтла чизва Адаз чун куъкай ятла,
рикел алама чун руг тирди.
- 15 Инсандин йикъар векъ хъиз я.
Ада чуълдин цуъкведи хъиз цуък гъида,
- 16 фида адан винелай гар, амач ам,
садазни чир хъжедач ам гъинал алайтла.
- 17 Амма даим яз
Реббидин регъим гала
кичлебурухъ Адахъай,
Адан гъахъвал ала аялрални хтулрал –
- 18 хуъзвайбурал Адан Икърар*,
Адан тагъкимар рикел хуъзвайбурал,
абур къилиз акъудун паталди.
- 19 Реббиди Вичин тахт
эцигнава цаварал;
Адан пачагълугъди
агъавал ийизва виридал.
- 20 Шукур ая Реббидиз, Адан малаикар*,
къуват авайбур,
Адан эмирар къилиз акъудзавайбур,
Адан ванциз яб гузвайбур.
- 21 Шукур ая Реббидиз,
Адан къушунар,

Адан къаст къилиз акъудзавай
къуллугъэгълияр Адан.

- 22 Шукур ая Реббидиз, Ада халкъай вирибур,
Ада агъавалзавай чкайра вири.

Шукур, зи рикI, Реббидиз!

Халикъдиз шукур авун

103 ¹ Шукур ая, зи рикI, Реббидиз!*

Ребби, Аллагъ зи, лап чехи я Вун ажайибдиз,
баркаллани гъайбат алчук хъанва Вал.

- 2 Вуна Вал экв алукIнава, партал хъиз,
пердеди хъиз, къунва цавар,
- 3 На Жуван КIвал* эцигнава ятарал,
циферикай дапураг ийизва Жуваз,
къекъезва гарун луварал алаз.
- 4 Гарарикай ийизва Вуна Жуван илчияр,
къукIвенвай цлукай ийизва жуваз лукIар.
- 5 Вуна чилин мягкем бине туькIурна,
садрани ян ада тагун паталди.
- 6 Лап эвелдилай авай гъуьл адал алчук хъана, либас хъиз,
дагъларилайни къакъан яз акъвазнай ятар.
- 7 Къулухъди хъфена ятар
Вуна абуруз гъарайдалди,
Ви гугрумдин ван хъайила,
абур къулухъди хъфена.
- 8 Хкаж хъана дагъларал,
эвичIна дерейриз,
Вуна чпиз гъазурнавай чкадиз.
- 9 Вуна эцигна абурун вилик
элячI тежер часпарни,
абурувай мад чил хкъаз техжервал.
- 10 Вуна вацIар ракъурзава дерейриз,
абур авахъзава дагъларин арайрай.

- 11 Абуру яд гузва тамун ничхирриз,
ана чпин къанихвал рекъизва вагыши ламари.
- 12 Къваларив уьмуър тухузва цаварин къушари,
тарарин пешерай ван къвезва манийрин.
- 13 Жуван КІваляй На яд гузва кІунтІариз;
чил тух жезва майвайралди крарин Ви.
- 14 Вуна векъ цана чІехи ийизва малар паталди,
къацу хъчар – хийир патал инсандин,
ада чиляй вичиз тІуьн акъудун патал,
- 15 чехирни, рикІ шад ийидай инсандин,
чІемни*, адан чинив нур гуз тадай,
фуни, адан рикІ мягъкем ийидай.
- 16 Тух я тарар Реббидин,
Либандин муъткверар Ада цайи,
- 17 чпин хилерал муг ийизвай къушари,
шамагъаж тарар, леглегриз муг тир.
- 18 Къакъан дагълар чІурун цегъер патал я,
рагар далда я япатІ-къуърериз.
- 19 Варцар къалурун патал эцигнава Ада варз,
чизва ракъиниз вич акІидай пад.
- 20 Экіязава мичІивал На, алукъзава йиф,
тамун ничхирар къекъвезва йифен хъендик.
- 21 Жегъил асланри чпин гъуърчехъ гъугъ ийизва,
тІалабзава Аллагъдивай чпиз тІуьн.
- 22 Рагъ экъечІзава, абур санал кІватІ жезва,
къаткизва чпин магъарада.
- 23 ЭкъечІзава инсан вичин кІвалахдал,
няналди зегъмет чІугвазва ада.
- 24 Ребби, вуч гзаф я Ви крарин сан!
Абур вири Вуна Жуван камалдивди авуна:
Вуна халкъай затІарив чил ацІанва.
- 25 Ингъе чІехи ва гегъенш гъуъл,
ана къадар авач халкъай затІариз,
гъвечІи, чІехи гъайванриз.
- 26 Ана гимийри ийизва сирнав,
Ана къугъун паталди На халкъ авур
ава ана аждагъанни.

- 27 Абуру Вун вилив хуъзва вирида,
чпиз Вуна вахтунда тлуън гун патал.
- 28 Вуна абуруз гузва – абуру къачузва,
Вуна Ви гъил ахъа хъайила –
берекатдив абур тух жезва.
- 29 Вуна Ви чин чуънуъхайтІа,
къазва абур велвелади.
Къакъуд авуртІа абурун нефес,
рекъида абур, элкъвез руквадиз.
- 30 Абуруз Ви Нефес ракъурайтІа, кІвачел акъалтда,
Вуна цІийи хъийида чилин чин.
- 31 Реббидин баркалла хъурай датІана,
Шад хъурай Ребби Вичин крарал.
- 32 Килигзава Ам чилиз – зурзазва чил,
ХкІазва Ам дагъларик – абурай гум акъатзава.
- 33 Лугъуда за мани Реббидиз
аламай къван гагъда зал чан.
Манидалди тарифда за Аллагъдин
зун амай къван береда.
- 34 Адаз зи фикирар
виже къведайбур, хушбур хъуй:
Реббидикай фикириз
шад жеда зун.
- 35 Гунагъкарар* квахърай чилин винелай,
небгетар тахъурай мад.

Шукур ая, зи рикІ, Реббидиз!

Тариф ая Реббидин!

Аллагъди Вичелди халкъ хуъда

- 104** ¹ Шукур ая Реббидиз*, Адан тІварцІиз эвера,
рахух Адан крарикай халкъарин арада.
- ² Лагъ тарифдин мани Адаз, лагъ Адаз манияр,
суйгъбет ая Адан вири аламатрикай.
- ³ Дамахар ая Адан пак* ТІварцІел,
Ребби жагъурзавайбурун рикІер шад хъурай.

- 4 Къекъуьгъ Реббидихъ, къуватдихъ Адан:
Адан чинихъ къекъуьгъ датІана.
- 5 Ада авур аламатар риклел хуьх,
Адан ишараяр, Адан сивин дуванар,
6 Адан лукІ тир Ибрагъиман* веледар,
Якъубан* эвледар Ада хкъянавай.
7 Ам Ребби я, Аллагъ чи,
Адахъ дуванар ава вири чил тирвал.
- 8 Вичин Икърар* даим яз Адан риклел алама,
гайи гаф агъзур несилриз,
9 Ибрагъимахъ* галаз кутІунай Икърар,
Вичин Исакъяз къур къин.
10 Им Ада тестикъна къайда яз Якъубаз,
Исраилдиз* даиман Икърар яз,
11 лагъана: «За Къенандин чил гуда ваз
пай яз ви ирсинин».
- 12 Абурун къадар гзаф туширла,
абур лап тІимил тир,
Къенанда къурабаяр яз авай,
13 са уьлкведай муькуьдаз
абур къекъевез авайла,
са пачагълугъдай маса халкъариз,
14 Ада садаври хаз тунач хатур абурун,
абурун паталай ахмурариз пачагъриз,
15 лагъана: «Зи гуьцІуьррик* хкІамир,
Зи пайгъамбарриз зиянар гумир».
- 16 Ада чилел каш ракъурна,
фан пун хкудна.
17 Абурулай вилик ракъурна инсан,
лукІвилиз маса гайи Юсуф* ракъурна.
18 Бухавралди адан кІвачер чуйкъвена,
гарданда вик туна ракъун
19 Реббидин гаф къведалди,
Реббидин гафуна адан гъахъвал къалурдалди.

- 20 Пачагъди эмирна, кутлуннавайди ахъайна,
ам халкъарин агъади азад авуна.
- 21 Ада адакай вичин квалин агъа авуна,
вичин вири мал-деветдал гъаким авуна
- 22 ада дуъз рехъ къалурун паталди
гъакимди мукъув авурбуруз,
агъасакъалриз камал чирун паталди.
- 23 Исраил ахпа Мисридиз атана,
Хаман чилел къил хуъз хъана Якъуб.
- 24 Ада Вичин халкъ гзаф авуна,
абурук чпин душманрилай гзаф къуват кутуна.
- 25 Ада Вичин халкъдихъ нифрет
куькгуьрна душманрин риклера,
амалдарвал – аксина лукларин Вичин.
- 26 Вичин лукл Муса* ракъурна
Вичи хкъягъай Гъарунни галаз.
- 27 Абуру къалурна Хаман чилерал
Адан керемат-ишараяр ва аламатар.
- 28 Ада мичл ракъурна, мичли хъана,
Мусани Гъарун Адан гафуниз акси хъанач.
- 29 Мисридин ятар элкъурна ивидиз,
ана авай гъетер терг авуна.
- 30 Абурун чилел пайда хъана гзаф хъипер,
абур гъатта пачагърин квалерани аваз хъана.
- 31 Ада гаф лагъана, абурун вири чилерал
абурал гъужумна бувунрин булутри, ветлери бици.
- 32 Абурун чилел Ада хар ракъурна марфадин чкадал
ва хци цайлапанар.
- 33 Абурун вири чилел ципицл багълар атлана,
инжилдин ва маса тарарни.
- 34 Лагъана – атана цицлер,
куквар къадар авачир.
- 35 Абурун чилеллай векъ вири тлуьна,
майваярни, абурун никлера авай.
- 36 Гъаклни Ада абурун чилел телефна
къуват авай вири сифтегъан ругулар –
а итимрин виридалай хъсан тир къуват.

- 37 Ада акъудна Исраил
гимишни къизил гваз,
тайифайрин арада
садни авачир татаб жериди.
- 38 Мисри шад тир абур хъфинал,
абурукай кичле тир адаз.
- 39 Аллагъди экъяна циф
абур далдадик кутун паталди,
цай куькIуьрна абуруз
гун паталди йифиз экв.
- 40 Халкъди тIалабна, ракъурна Ада туртурар,
тухарна инсанар цавай атай фал.
- 41 Раг падна, яд авахъна,
вацI хъиз, къурумда.
- 42 Куьз лагъайтIа Адан рикIел хтана
Вичин лукI тир Ибрагъимаз* гайи пак гаф.
- 43 Ада Вичин халкъ, Вичи хкъягъайбур, шаддаказ акъудна,
хвешивилин манияр лагъана абуру.
- 44 Абуруз гана халкъарин чилер,
масадбуруз талукъ тир мал-деветни.
- 45 Адан къайдайрал амал авун паталди,
хуьн паталди къанунар Адан.

Тариф ая Реббидин!

Аллагъдин берекат ва Исраилди шукур тавун

- 105** ¹ Тариф ая Реббидин*!
Шукур ая Реббидиз,
вучиз лагъайтIа Ам хъсанди я,
Адан регъимни даим я!
- 2 Нивай жеда къалуриз Реббидин къудрат,
нивай Адан вири баркалладикай хабар гуз жеда?
- 3 Бахтавар я гъахъ-дувандин пад къазвайбур,
вири вахтара гъахъ крар ийизвайбур.
- 4 РикIел хкъваш зун, Ребби,
Жуван халкъдихъ къалурдайла майилар,
Вуна абур хиласдайла*,

- 5   азни са куьмек це,
       Вуна хкягъайбурун хушбахтвал акун патал,
 Ви халкъдихъ галаз шад хьун паталди,
       Ви ирсинал дамах авун паталди.
- 6   Гъам чнани, гъам чи бан-бубайрини
       гунагъар* авуна,
 къанунсузвилер авуна,
       небгетдаказ тухвана чеб.
- 7   Чи бубаяр акьунач гъавурда
       Мисрида На къалурай аламатрин,
 Ви регъимдин булвал алудна рикелай,
       Нацун гьуьлуьн патав абуру гьулгъула авуна.
- 8   Ятлани Ада Вичин тIварцIин хатурдай
       абуруз куьмек гана Вичин къудрат къалурун паталди.
- 9   Нацун гьуьлуьз къве пай хьунухъ эмирна Ада,
       адай къур акъатна,
 абур Ада тухвана дериндай гьуьлуьн,
       къурумдайтIуз хьиз.
- 10   Абур такланбурун гъиликай хиласна абур,
       душмандин гъиликай азадна абур.
- 11   Цик акатна абурун душманар,
       амукьнач садни.
- 12   Гъа чIавуз агъуна абур Адан гафарихъ,
       Адаз тарифдин мани лагъана.
- 13   Амма фад алудна рикелай крар Адан,
       вилив хвенач меслят Адан.
- 14   Абурук къурумда зурба каш акатна,
       къурумда синагъна Аллагъ.
- 15   Абуруз кландайди гана,
       амма абурал тIегъуьн ракъурна.
- 16   Кундал абуру пехилвална Мусадал*,
       Реббидин пак* хахам* тир Гъарунални*.
- 17   Чил ахъа хъана, Датан туькъуьнна,
       гъакI Абираман вири шерикарни.
- 18   КуькIвена цIай абурун арада,
       кана ялавди небгетар.

- 19 Харебдал кІалуб авуна данадин,
бутрин* кІалубриз икрам авуна,
20 Ребби, абурун баркалла, дегишна
векъ незвай жунгавдин шикилдихъ.
21 Рикелай алудна Аллагъ, чпин Хиласкар,
Мисрида чѣхи крар авурди,
22 аламатар авурди Хаман чилерал,
кичІ кутадай крар авурди НацІун гъуьлуьв.
23 Гъавиляй Ада Вичи абур терг авун кьетІна,
Ада хкягъай Мусади абурун пад къуначиртІа
Адан вилик
Адан гъзаб алудун паталди,
Ада абур терг тавун паталди.
- 24 Мурад авур чил абуру кваз къунач,
чІалахъ хъанач Ада гайи гафунин,
25 къалурзавай наразивал чпин алачухрик,
Реббидин ванциз ябни гузвачир.
26 Гъавиляй абурун аксина Ада Вичин гъил хкажна
абур барбатІ авун патал къурумда,
27 гъакІни абурун эвледар чукІурна халкъарин арада,
абур кутун патал чара гъукумдик.
- 28 Абур Багъал-Пеарак акахъна,
къенвай аллагъриз ганвай къурбандар* нез хъана.
29 Чпин краралди абуру хъел гъизвай Реббидиз,
абур тегъуьндик акатна.
30 Къарагъна Пингъас, дуван авуна,
тегъуьн алатна.
31 И кар гъахъ-михъивал яз кхъена адаз
ва адан эвледриз даим яз.
32 Мерибадин ятаривни абуру Адаз хъел гъанай,
абур себеб яз азаб ганай Мусадиз,
33 вучиз лагъайтІа абуру
адан руьгъдиз хъел гъанай,
ада вичин сивелди
къил-къилел алачир лагъана гаф.

- 34 Чпикай Реббиди абуруз лагъай
халкъар абуру терг авунач,
35 абурук акахъна,
гъабурун крар къуна,
36 гъабурун бутриз къуллугъ авуна,
абур патал а бутар элкъвена чилиниз.
37 Рухваярни рушар чпин
иблисриз къурбандна;
38 тахсир квачир экъична иви,
чпин рухвайрин, рушарин иви,
Къенандин бутриз къурбанд авур иви,
чил чиркин хъана ивидалди.
39 Чиркинна чеб чпин краралди,
ява хъана чпи авур амалралди.
- 40 Гъавилай Реббидиз атай хъел
халкъдикай Вичин
акъван къатиз куькIвена,
Адаз Вичин ирс лап такIан хъана.
41 Ада абур гъиле туна чара чилерин агъалийрин,
абурал агъавал авуна абур такIанбуру.
42 Абур душманри дарвиле твазвай,
абурукай лукIар ийизвай.
43 Гзаф гъилера абур Ада хиласнай,
амма абуру чпин терсвилев
хъел гъизвай Адаз,
чпин гунагърай русвагънай абур.
44 ЯтIани Ам килигзавай
хажалатдиз абурун;
абурун цIугъ ван хъайила,
45 абурухъ галаз кутIуннавай Вичин Икърар*
хкизвай рикIел,
Вичин зурба регъимдив къадайвал
абурун язух чIугвазвай.
46 Ада абурун язух къевез тазвай
абур есирда къунвай виридав.
- 47 Куьмек це чаз, Ребби, Аллагъ чи,
вири халкъарин юкъвай чун акъуда

чна шукур авун патал Ви пак Тварціиз,
чна дамах авун патал Ви тарифар авунал.

48 Шукур хьуй Ваз, я Ребби,
Исраилдин Аллагь,
асиррилай асиррал кван!

Вири халкьди лугьурай «Амин*!»

Тариф ая Реббидин!

Хилас хъайбуру Аллагъдиз шукур авун

- 106** ¹ Шукур ая Реббидиз*, ам хъсанди я,
регъимни Адан мидаимди я!
- 2 ИкI лугъурай Ада азад авурбуру,
душмандин гъиликай Ада азад авурбуру,
3 рагъэкъечIдай патай, рагъакIдай патай,
кефердихъай, гъуьлуьхъай –
гъар жуьре чилерай
Ада кIватI авурбуру.
- 4 Рехъ алатна къекъезвай
абур кьурумда
кас авачир рекъера,
уьмуьр тухун патал жагъанач шегъер,
5 гишин яз, цихъ къаних яз
абурук квай чан зайиф жезвай.
- 6 Гъа чIавуз чпиз бахт авачирла, абур
Реббидиз минетна,
Ада абур хиласна* бедбахтвилерикай.
- 7 Тухвана дуьз рекъяй абур
чеб уьмуьр тухуз амукъдай
фин патал шегъердиз.
- 8 Шукур хъурай Реббидиз
регъимдай Адан,
инсанар патал Ада авур къван
аламатдин крарай!
- 9 Ада къанихбуруз гана регъятвал,
няметралди тух авуна гишинбур.
- 10 Ацукънавай мичIивиле абур хъендик ажалдин,
бедбахтвилини ракъун бухавар алаз,
11 куьз лагъайтIа къарагънавай акси яз
Аллагъдин гафариз,
квас къуначир меслятни
виридалай Виневайдан.
- 12 Гъавилай Ада абурун рикIер
четинвилерив ислягъ авуна.

- Ярх жезвай абур,
куъмекдайди авачир.
- 13 Гъа чӀавуз чпиз бахт авачирла, абур
Реббидиз минетна,
Ада абур хиласна бедбахтвилерикай.
- 14 МичӀивилӀяйни ажалдин хъендай
акъудна абур,
абурун бухавар хана, кӀус-кӀусна.
- 15 Шукур хъурай Реббидиз
регъимдай Адан,
инсанар патал Ада авур къван
аламатдин крарай,
- 16 куъз лагъайтӀа хана Ада
буъруьнждин варар къазаматрин,
ракъун шефтеяр атӀана.
- 17 Акъул авачирбуру азаб чӀугвазвай
чпин чӀуру рекъерай, чпин гунагърай*.
- 18 Гъар акатай тӀуьникай
такӀан хъана, абур катзавай,
абур мукъув агатзавай
ажалдин варарин.
- 19 Гъа чӀавуз чпиз бахт авачирла, абур
Реббидиз минетна,
Ада абур хиласна
бедбахтвилерикай.
- 20 Вичин гаф ракъурна, абур дири хъувуна,
ажалдикай абур хилас авуна.
- 21 Шукур хъурай Реббидиз
регъимдай Адан,
инсанар патал Ада авур къван
аламатдин крарай,
- 22 къурбандар* гъурай Адаз шукур авун яз,
рахурай Адан крарикай шаддаказ.
- 23 Гимийраваз физвайбуруз гъуьлелай,
зурба ятарал зегъмет чӀугвазвайбуруз
- 24 аквазвай Реббидин крар,
Адан аламатар деринра.

- 25 Ада эмирзавай, къарагъзавай къати гар,
хкажиз къакъан лепеяр.
- 26 Цаварив къван хкаж жезвай гимияр,
мадни агъуз ахватзавай деринриз,
бедбахтвилик гъуълербанриз хаф язавай.
- 27 Абуру чархар язавай, галтад жезвай,
чехирдикай сархуш хъанвайбуру хъиз,
абурун вири камал квахъзавай.
- 28 Гъа члавуз чпиз бахт авачирла, абур
Реббидиз минетна,
Ада акъудна
абур бедбахтвилерай.
- 29 Ада тIурфан элкъуързавай лал-къейивилиз,
ван атIузвай гъуьлуьн лепейрин.
- 30 Лепеяр секин хъайивилияй
шад тир инсанар,
Ада абур чпиз кIани
гъизвай муказ гимийрин.
- 31 Шукур хъурай Реббидиз
регъимдай Адан,
инсанар патал Ада авур къван
аламатдин крарай!
- 32 Адан тIвар хкажрай
инсанрин кIватIалда,
тарифрай Адан
агъсакъалрин арада!
- 33 Ада вацIар элкъуързавай къурумдиз,
цин чешмеяр – къураматдиз,
- 34 мублагъ чил – явандаз
небгетвилияй анал уьмуър тухузвайбурун.
- 35 Ада къурум вириз элкъуър хъийизвай,
къуру чилни – чешмедиз.
- 36 Ана гишинбур ацукъарзавай,
уьмуър тухудай
шегъер чпиз эцигун паталди;
- 37 тум вегъена никIериз,
ципицI багълар кутуна
чпивай бул майваяр гъиз жедай.

- 38 Ада абуруз рухсат гузвай,
инсанрин къадар артух жезвай лап гзаф,
Ада абурун маларин къадардив
тѳимил жез тазвачир.
- 39 Мадни абур тѳимил хъана,
ярх хъана абур,
азаб чѳугваз басхасдикай,
бедбахтвиликай, хажалатдикай.
- 40 Ада такѳанвал ичѳирзавай регъберрал,
тазвай абур рехъ алатна къурумда
рекъер авачир.
- 41 Кесибни Ада саилвиляй акъудзавай,
адан тухум артухзавай,
хперин суъруъ хъиз.
- 42 Дуъзбуруз аквада и кар,
шад жеда,
небгетвили вичин сив агалда.
- 43 Нихъ камал аватѳа,
гъадаз и кар акурай,
ам Реббидин регъимдин
гъавурдани акъурай.

Куъмек кѳанз дуъа авун

107 ¹ Давудан* мани.

- 2 Аллагъ, кѳеви я зи рикѳ.
Мани лугъуда, тариф ийида
ругъдалди за жуван.
- 3 Арфани кинур*, ахварай ават!
За экуънин яр авудда ахварай.
- 4 Ребби*, за Ваз шукурда халкъарин юкъва,
тайѳайрин арада Вакай мани лугъуда,
- 5 куъз лагъайтѳа Ви регъим цаварилай къакъан я,
Ви гъахъ агакъда цавун циферив къван.
- 6 Цаварилайни вине хъурай Вун,
я Аллагъ,
вири чилерал хъуй баркалла Ви!

- 7 Хилас хъурай Ви рикI алайбур,
хуьх чун Жуван эрчи гъиливди,
жаваб це заз.
- 8 Аллагъди гаф гана Вичин пакханада:
«Шадвал ийиз, Шехем шегъер пайда за:
Сукат дере алцумда За.
- 9 Гилеад зиди я,
Манаше зиди я,
Ифраим зи клукI я ракъун,
Ягъудат* пачагъвилин лаш я Зи.
- 10 Магъаб Зун патал
лат я кIвачер чуьхуьдай.
За вегъида Жуван чекме Эдамдал,
филиштийрин чилел
гъалибвилелди гъарайда кIевиз».
- 11 Мягъкемнавай шегъердиз зун ни гъидай?
Ни гъидай зун Эдамдал къван?
- 12 Ам Вун тушни, я Аллагъ, гадарайди чун?
Чи къшунрихъ галаз экъечI тийизвайдини Вун тушни?
- 13 Чаз куьмек це женгина душмандихъ галаз,
вучиз лагъайтIа инсанрин куьмек
тапанди я.
- 14 Аллагъдихъ галаз чун
гъалиб жеда дяведа.
Ярхда Ада душманар чи.

Четинвиле инсандин арза

108 ¹ Манидаррин чIехидаз. Давудан* мани.

- Кис мийир, Аллагъ,
ийизвайди тариф за,
- 2 куьз лагъайтIа небгетри, фендигарри
чпин сивер заз акси яз ахъайнава,
захъ галаз рахазва тапан чIалалди.
- 3 Элкъуьрна къунва зун такIанвилин гафарив,
са себебни авачиз вегъенва зал.

- 4   Заз абур кІан ятІани,
      захъ галаз душманвал ийизва абуру,
аμμα за жув вугузва дуъадив.
- 5   За авур хъсанвиляй
зав писвал вахгузва,
      зи муъгъуъббатдай вахгузва такІанвал.
- 6   Адан кьилел дуванбег яз
      небгет кас эцига,
адан эрчи гъилихъай
      ацукърай тахсирар къалурзавайди.
- 7   Тахсир квайди хъурай ам дуванда,
      адан дуъа гунагъ* яз гьисабрай.
- 8   Адан йикъар куъруъ хъурай,
      масада къахчурай адан къуллугъни.
- 9   Етим хъурай аялар адан,
      адан паб хъуй хендеда.
- 10   Сиягъ хъурай адан аялар,
      саилвализ хъуй,
чпин кІвалин харапІайрив
      фу тІалабиз хъуй.
- 11   Адахъ вуч аватІа
      къахчурай бурж вугайда,
ада чІугур зегъметдин майваяр
      чарабуру чуънуъхрай.
- 12   Тахъурай адан язух къведайди,
      регъим ийирди адан етимриз.
- 13   Терг хъуй адан эвледар,
      квахърай адан тІвар къвезвай несилда.
- 14   Реббидин* вилик рикІел хкурай
      небгетвал адан бан-бубайрин,
рикІелай тефирай гунагъ адан дидедин.
- 15   И гунагъар хъуй даим Реббидин вилик,
терграй Ада рикІел хкунар
      небгетдин бан-бубаяр,
- 16   куъз лагъайтІа небгетдин
      хиялдани авачир
регъим къалурун,
      ам рикІер ханвай кесибрин ва саилрин

- геле къекъвезвай,
 абур суруз члугун патал.
- 17 Лянет ийиз кландай адаз –
 адахъ вичихъ галукъда ам,
 рухсат гуз кландачир –
 вич адакай жеда магърум.
- 18 Алчуд жеда адал лянет, партал хъиз,
 лянет адан къенез гъахъда,
 яд хъиз, члем* хъиз,
 гъатда адан кларабра.
- 19 Лянет адахъ галчук хъурай,
 либас хъиз, ам клевиравай,
 чул хъиз хъурай,
 адан юкъ кьунвай датлана.
- 20 Зи душманриз,
 зи аксина пис рахазвайбуруз
 Реббиди гудай пай гъа им я.
- 21 Вуна, лагъайтла, я Ребби, Агъа,
 Жуван тварцин хатурдай
 ая заз са хъсанвал,
 Ви регъимдалди хилас* ая зун.
- 22 Зун кесиб я, саил я,
 зи рикле хер ава.
- 23 Зун квахъзава, хъфизвай хъен хъиз,
 зун, цицлер хъиз, чукурзава.
- 24 Сив хуьнивай зайиф хъанва метлер зи,
 цранва зи беденни.
- 25 Зун абуру хъуьруьнриз вегъенва:
 зун акурла, такланвилив галтадзава кыл.
- 26 Куьмек це заз, я Ребби, Аллагъ зи,
 хиласа зун Ви регъимдалди
- 27 им Ви гъил тирди чир хъун паталди,
 и кар Вуна авурди чир хъун паталди.
- 28 Негъайтлани зун,
 Вуна рухсат це заз,
 абуруз регъуь жеда акси жез.
 Ви лукл, лагъайтла, шад жеда.

- 29 Зи душманар акатда русвагъдик,
айиб алчуд жеда абурал, партал хъиз.
- 30 Зи мецелай клевидакъаз шукурда за Реббидиз,
гзаф инсанрин арада за Адан тарифда,
- 31 вучиз лагъайтIа Ам акъвазнава
эрчи патахъай кесибдин
ам хиласун паталди
адак тахсирар кутазвайбурукай.

Эбеди Пачагъ ва Хахам

109 ¹ Давудан* мани.

Реббиди* зи Агъадиз лагъана:

«Ацукъа Зи эрчи гъилихъай,
За ви вири душманар
вегъидалди кIвачерик Ви».

- 2 Реббиди ракъурда Сигъандай* Ви къуватдин лаш:
Жуван душманрал агъавал ая.
- 3 А юкъуз Ви халкъ
хушуналди Ви гуьгъуьна аваз къведа дяведиз.
Пак* либасар алукIнавай Ви къуват
гъар юкъуз, чиг хъиз, цийи хъжеда.
- 4 Къин къуна Реббиди,
къинелай кам къачудач:
«Вун хахам* я даим яз
Мелик-Садикъан дережадив къур хътин».
- 5 Агъа гала Ви эрчи гъилихъай,
Ада Вичиз хъел атай юкъуз
барбатIа пачагъар.
- 6 Дуван ийида халкъарин,
дяведин майдан кIевда абурун мейитралди;
кукIварда къилер вири чил тирвал.
- 7 Ада рекъе авай цин селдикай хъваз жеда,
гъалибвилелди къилни хкажда.

Аллагъдин ажайиб крар

110 ¹ Тариф ая Реббидин*!

Аллагъдиз за шукурзава жуван вири рикелди
бегъемдаказ дуъзбурунни эллерин меслягъатда.

2 Вуч члехи я Реббидин крар,

гуър я абурал фагъум ийиз вирибур.

3 Гъайбатни баркаллани ала Адан крарал,

Даиманди я Адан гъахъвал.

4 Еке Вичин аламатар Ада

жем авуна чи риклера, тефидайвал риклелай,
зурба регъимни, мергъемет ава Реббидиз.

5 Икърар* Вичин Адан рикел датлана алама,

кичлебуруз Вичикай Ада тлуън гузва.

6 Къуватдин Вичин крарикай Ада Вичин халкъдиз хабарна,

къилди адаз гун патал ирс чара чилин халкъарин.

7 Клевиз далу акализ жеда Адан тагъкимрихъни.

Лайих крар я Адан гъилерин

гъакъикъатни гъахъ-дуван.

8 Мягъкем я абур даим,

пун къунва абуру гъакъикъатдални гъахъунал.

9 Рақурна хиласвал* Ада Вичин халкъдиз,

тестикъарна даим яз Икърар Вичин.

Твар пак* я Адан ва кичлевал кутарди я!

10 Хъунухъ кичле Реббидин вилик – камалдин эвел я,

Чуъкъ тавуна Адан эмирар къилиз

акъудзавайбур акъул авайбур я.

Эбеди алхиш хъуй Адаз!

Гъахъ-михъи касдиз нуъсрет гун

111 ¹ Тариф ая Реббидин*!

Аллагъдин эмирар кланзавайди рикливай

бахтавар я, Реббидикай кичледай кас,

- 2 вири чилел къуват жеда адан эвледриз:
гуда нуьсрет дуьзбурун несилриз.
- 3 Гъалиб жеда адан к'вале булвал, девлетни,
гъахъ-михъивал адан жеда даиманди.
- 4 Дуьзбур патал мич'ивилай экв акъатзава:
еке регъим гва адав, язух ч'угунив,
гъахъ-михъивилив ац'анва.
- 5 Жумартдиз бурж вугай, рик' ч'ехи хъайи инсан,
зегъмет вичин адалатдивди тухудайди бахтавар я.
- 6 Инсанди ян гудач гъич са ч'авузни.
Кам къачудайда гъахъ-михъи
рекъерай садрани алуддач рик'елей.
- 7 Къайи хабаррикай кич'ле жедач адаз:
К'леви я адан рик', умуд кутаз Реббидик.
- 8 Мягъкем я адан рик', жеч адаз кич'ле,
няс душманар вичин ярх жедайвал аквада адаз.
- 9 Пайна муьгътеж тирбуруз ада вичин эменни,
разивилелди адан къуватдин тарифда баркалла алаз,
садрани квахъдач адан гъахъ-михъивал.
- 10 Терсдаказ сухвар регъведа,
усал небгетди, ибур вири акваз.
Фидач къилиз небгетрин мурадар,
хъел къведа адаз ва зайиф хъана квахда.

Аллагъдин ч'ехивал ва регъим

112 ¹ Тариф ая Реббидин*!

- Агакъра Реббидив тариф, Реббидин луклар,
агакъра тариф Реббидин т'варц'ив!
- 2 Шукурдик хъурай Реббидин т'вар
исятда ва даим яз!
- 3 Рагъэкъеч'идай патай рагъак'идай патаз къван
тариф хъурай Реббидин т'варц'ин.
- 4 Хкажнава Ребби халкъарал вири,
Адан баркалла цаварилай къакъан я.
- 5-6 Вуж гекъиг жеда чилерални цаварал
Реббидив, чи Аллагъдив?

Цавара тахтуна Ацукънавай Ам,
чилел агъада вуч аватIа Килигзавай Ам?

- 7 Ада кесиб хкудзава руквадикай,
саил акъудзава къарадай,
8 ацукъарун патал абур регъберрин патав,
Вичин халкъдин регъберрин патав.
9 Аял тежер дишегъли
тухузва кIвализ
бахт авай диде яз.

Тариф ая Реббидин!

Аллагъди къалурай аламатар

113 ¹ Исраил* Мисридай экъечIай чIавуз,
Якъубан* халкъ маса чIалан халкъдивай
къакъатай чIавуз

- 2 Ягъудатдикай* Реббидин* пакхана хъана,
Исраилдикай Адан мулк хъана.
3 И кар акур гъуъл къулухъди къекъечIна,
Ярдан вацIни къулухъди элкъвена.
4 Гьерери хъиз, хкадарна дагълари,
кIелери хъиз, хкадарна кIунтIари.
5 Вуч лагъана, гъуъл, вун къулухъди къекъечIна,
вуч лагъана, Ярдан вацI, вун къулухъди элкъвена?
6 Вуч лагъана хкадарна, гьерери хъиз,
куъне, дагълар,
вуч лагъана хкадарна, кIелери хъиз,
куъне, кIунтIар?
7 Зурзуз, чил, Агъадин вилик,
Якъубан Аллагъдин вилик,
8 Вичи раг вир хъуниз мажбурай,
къванцIайни ятар авахъиз тур.

Шукур – тек са Аллагъдиз

- 9 Чи ваъ, чи ваъ, я Ребби,
Ви тїварціиз тариф атурай,
Ви регъимдин,
вафадин хатурдай!
- 10 Вучиз чара чилерин инсанрив
чал хъуърез тазва:
«Гъинва гила куъ Аллагъ?»
- 11 Цаваралла Аллагъ чи,
Вичиз вуч хуш ятІа,
гъам вири ийизва.
- 12 Абурун бутар* – къизилни гимиш –
кар я инсандин гъилерин.
- 13 Рахаз тежер сивер ава абуруз,
акваз тежер вилер ава абуруз,
14 ванер текъвер япар ава абуруз,
нерар ава ни къвезвачир,
15 гъисс тийизвай гъилер ава абуруз,
къекъвез тежер кІвачер ава абуруз,
туътер ава са ванни акъат тийизвай.
- 16 Бутар туькІуързавайбур ва абурук умуд кутурбур
чеб гъабуруз ухшар я.
- 17 Израил! Умуд кутур Реббидик!
Ам ваз куъмек я, къалхан я.
- 18 Гъарунан* сихил! Умуд кутур Реббидик!
Ам ваз куъмек я, къалхан я.
- 19 Реббидикай кичІебур! Умуд кутур Реббидик!
Ам квез куъмек я, къалхан я.
- 20 Чун рикІел алама Реббидин:
Ада нуъсрет гуда чаз,
нуъсрет гуда Израилдизни Гъарунан* сихилдиз.
- 21 Ада нуъсрет гуда
Реббидикай кичІедайбуруз,
гъвечІибуруз, чІехибуруз.

- 22 Реббиди куь хизанар авурай чехи:
куь ва куь веледрин.
- 23 Цавни чил халкъ авур Реббидалди
нуьсрет гуда квез.
- 24 Цавар талукъ я Реббидиз, амма чил Ада
вугана ажал галайбурув.
- 25 Реббидин тариф
къейибуру ийизвач,
я ийизвач агъа дуьньядин
секинвилиз хъфизвайбуру,
- 26 Реббидин тариф ийизва чна
исятда ва даим яз.

Тариф ая Реббидин!

Къиникъикай хилас авунай шукур авун

114 ¹ Заз къанда Ребби*, вучиз лагъайтла
Адаз зи ван атана, зи дад-бидадрин ван,

- ² захъ яб акала,
гъавилай Адаз эверда за
чан аламай къван гагъда.
- ³ Ажалди вичин галтлаамралди къунва зун,
агъа дуьньядин азабрик акатнава зун;
за къатлана бедбахтвални хажалат.
- ⁴ Гъа члавуз за Реббидин тIвар къуна эвернай:
«Я Ребби, Ваз минет я, зи чан хиласа*!»
- ⁵ Реббидив регъим гва, гъахъ гва,
чи Аллагъдихъ мергъемерет ава.
- ⁶ Реббиди хуьзва дуьзенаяр:
зун гьалдай фенвай, хиласна Ада зун.
- ⁷ Хъша, зи рикI, элкъвена жуван секинвилихъди,
Реббиди ваз нуьсрет ганва.
- ⁸ Ада, зи уьмуьр ажалдикай,
зи вилерни – накъварикай,
зи къавачерни – татаб хъуникай хилас авуна.
- ⁹ Къекъведа зун Адан вилик
чан алайбурун чилел.

115 ¹ Зун агъанвай, лугъудайлани:
«Михъиз барбатI хъанва зун».

² Къапарай акъатна за лагъана:
«Гъар са инсан тапрукъ я».

³ Вуч вахгуда Реббидив* за
зун паталди Ада авур вири хъсан крарай?

⁴ Хиласвилин фейжан хкажна,
Реббидин тIварцIиз за эверда.

⁵ Къилиз акъудда за вири вядер
Реббидиз хиве къур
Адан вири халкъдин вилик.

⁶ Реббидин вилерай багъа я къиникъ
Вичиз вафа хуъзвайбурун.

⁷ Я Ребби, зун рикIивайни Ви лукI я,
зун Ви лукI я, хва я зун Ви къаравушдин.
Вуна зун азадна зунжуррикай.

⁸ Ваз шукур авун яз къурбанд* гуда за,
Реббидин тIварцIиз за эверда.

⁹ Къилиз акъудда за вири вядер
Реббидиз хиве къур

Адан вири халкъдин вилик,
¹⁰ Реббидин КIвалин* гъар са гъенел,
Ви юкъни-юкъвал, Ярусалим!

Тариф ая Реббидин!

Вири дуъньяди Реббидиз шукурна кIанда

116 ¹ Тариф ая Реббидиз*, вири халкъар!
Адаз тарифдин мани лагъ, вири тайифаяр!

² Куъз лагъайтIа зурба я
Ада чаз ийизва регъим,
Адан гъакъикъат даим я.

Тариф ая Реббидин!

Вичиз гайи куьмекдай пачагъди Аллагъдиз шукурун

117 ¹ Шукур ая Реббидиз*, вучиз лагъайтІа
 Ам хъсанди я,
 Адан регъим даим я.

- 2 Лугъурай Исраилди*:
 «Адан регъим тирди даим».
- 3 Лугъурай Гъарунан* сихилди:
 «Адан регъим тирди даим».
- 4 Лугъурай Реббидикай кичлебуру:
 «Адан регъим тирди даим».
- 5 Клевe авайла за Реббидин тІварціиз эверна,
 Реббиди заз жаваб гана, азадвилеиз акъудна.
- 6 Ребби захъ галаз я, са куьникайни кичле туш заз.
 Инсандивай заз вуч ийиз жеда?
- 7 Реббиди заз куьмекда,
 Зун виняй килигда зун такІанбуруз.
- 8 Реббидивай далда жагъурун хъсан я
 инсандик умуд кутадайдалай.
- 9 Реббидивай далда жагъурун хъсан я
 гъакимрик умуд кутадайдалай.
- 10 Зал алтІушна вири халкъар,
 амма Реббидин тІварціин къуватдив
 за тергна абур.
- 11 Абур зал алтІушна, къуна вири патарихъай,
 амма Реббидин тІварціин къуватдив
 за тергна абур.
- 12 Абур зал, чижер хъиз, алтІушнатІани,
 абурун хъел хкахъна фад,
 цІай хъиз вала къакъвадин,
 куъз лагъайтІа Реббидин тІварціин къуватдив
 за тергна абур.
- 13 Вири къуватдив хуртІ гана заз
 зун алукъун паталди,
 амма Реббиди куьмек гана заз.

- 14 Ребби зи къуват я, зи мани я.
Хиласвал хъана Ам зи.
- 15 Шадвилинни гъалибвилин
ванер ава гъахъ-михьибурун алачухра;
эрчи гъили Реббидин
зурба затлар ийизва!
- 16 Хкажнава эрчи гъил Реббидин,
ада зурба затлар ийизва!
- 17 Рекъидач зун, чан алаз амукъда,
ихтилатда крарикай Реббидин.
- 18 Клеви жаза гана заз Реббиди,
амма зун ажалдив вуганач.
- 19 Зун паталди ахъайна
гъахъ-михъивилин варар,
зун гъахъда аниз,
шукурарда Реббидиз.
- 20 Абур Реббидин варар я,
аниз гъахъда гъахъ-михьибур.
- 21 Шукурда за Ваз, вучиз лагъайтла
Ваз зи ван хъана,
куъмек гана заз.
- 22 Къванцин устларри инкар авур къванцикай
дибдин пиплен къван хъана.
- 23 ИкI авурди Ребби я! –
чи вилера им аламат тушни?!
- 24 И югъ авурди Ребби я –
ша и йикъа чун шад жен, хвешила жен!
- 25 Я Ребби, чун хиласа* тIун,
я Ребби, чаз агалкъун ракъура тIун!
- 26 Реббидин ТIварцIелай
Къвезвайдаз шукур хъурай!
Нуьсрет гузва квез,
Реббидин КIваляй*!
- 27 Ребби чи Аллагъ я,
чаз экв гайи.

Еперивди кутлунна суварин кърбанд*,
кърбангандин* крчарал твах.

- 28 Вун зи Аллагъ я, Ваз шукурда за!
я Аллагъ, Вун хкажда за!
- 29 Шукур ая Реббидиз, вучиз лагайтла
Ам хъсанди я,
Адан регъим даим я.

Аллагъдин Гафунин тариф

Бахтунихъди рехъ

118 ¹ Аллагъдин Къанундай* физвайбур,
рекъик рехне квачирбур, бахтавар я.

- 2 Адан шагъидвилер хуъзвайбур,
чпин вири рикелди
Ам жагързавайбур
бахтавар я.
- 3 Абуру ийизвач къанунсузвилер,
физва Адан рекъерай.
- 4 Авунай эмир эхирдалди хуъх лагъана
Вуна чаз ви тагъкимар.
- 5 Авунихъ тамам къайдаяр Ви
зи рекъерни фенайтла хупл туширни!
- 6 А члавуз заз регъуъ жедачир
килигиз Ви эмирриз.
- 7 Ар-намус авай рикелди Ваз шукур ийидай,
Ви гъахъ дуванар чир хъанваз.
- 8 А Ви къайдаяр хуъда за,
зун михъиз гадармир.

Агалкъунрихъди рехъ

- 9 Бес жегъилдивай михъивиле
гъикл хуъда вичин жигъир?
Ви гафунив къадайвал
уъмуър тухвайла.
- 10 Бегъемдаказ жуван вири рикелди за жагързава Вун,
Ви эмиррикай къил къакъудиз тамир зав.

- 11 Бейнида, жуван рикле Ви калам за чуьнуьхна,
Ваз акси яз гунагъ* тавун паталди.
12 Баркалла авай Ребби*, шукур хьурай Ваз!
Чира заз Ви кьайдаяр Вуна.
13 Бажит мецелди жуван за инсанрив вугузва
вири дуванар мецин Ви.
14 Бул девлетдал хьиз гьар жуьредин,
Ви шагьидвилери кьалурай рекьел шад я зун.
15 Багъа тагькимрикай Ви фикирзава за,
килигзава жигьирриз Ви.
16 Бенд я зун, шад я Ви кьайдайрал,
Ви гаф за алуддач рикелай.

Хата тахьунихъди рехъ

- 17 Вуна регьим ая Жуван лукраз,
гъа чавуз уьмуьрни тухуда за,
Ви гафни хуьда.
18 Ви Кьанундин* иервал заз акун патал,
ахъая зи вилер.
19 Ви эмирар чуьнуьхмир закай,
мугьман я зун и чилел.
20 Ви дуванар заз датлана
гьевес аваз чириз кланзава.
21 Вуна ахмурарна дамахар гвайбуруз,
лянетдик квайбуруз,
Ви эмиррикай кьил кьакьудзавайбуруз.
22 Вуна айибни русвагьвал
яргъа ая завай,
куьз лагьайтла хуьзва за
Ви шагьидвилер.
23 Ви кьайдайрикай фикирзава лукра Ви,
гьакимар ацукьна заз акси яз рахазватлани.
24 Ви шагьидвилери заз меслятар гузва,
абур заз лезет я.

Цийи кьуват гьидай рехъ

- 25 Гафунив Ви хкваш зал чан,
зун руквадал аватнава.
26 Гана Ваз хабар за
режьерикай жуван

Ваз ван хъана зи;

чира заз Ви къайдаяр.

27 Генани Ви тагъкимрин рехъ фагъумиз заз куъмек це,
Ви аламатрикай лугъуз жеда зун.

28 Гафунив Жуван мягъкем ая зун,
хажалатдикди цIразвай зи чан.

29 Гана тур заз Жуван Къанун* Ви регъимдив къурвал,
Закай яргъа ая рехъ тапунин.

30 Гила вафадин рехъ хкъянава за:
за дикъетдив чирзава Ви дуванар.

31 Гилани за амалзава Ви шагъидвилерал,
я Ребби, регъуъ жез тамир зав.

32 Гайила Вуна заз артух къатIунар,
Ви эмиррин рекъерайтIуз звер ийида за.

Гъавурдин рехъ

33 Гъар са юкъуз зи уьмуърдин хуьдайвал
Ви къайдайрин рехъ,
чира ам заз, я Ребби.

34 ГъакIни акъул це заз, амалда за Къанундал* Ви,
хуьда ам жуван вири рикIелди.

35 Гъалал рекъайтIуз эмиррин Ви твах зун,
вучиз лагъайтIа заз гъакI хуш я.

36 Гъа Ви шагъидвилерихъди ахъая зи рикI,
адалат галачир хийиррихъди ваъ.

37 Гъар са челек-фелекдилай алуда вилер зи,
уьмуър це заз Ви рекъерив къурвал.

38 Гъар садаз гайи калам,
жуван лукI патални къилиз акъуда,
Вакай кичIе хъун патал.

39 ГъакIни Заз вичикай кичIе тир русвагъвал зи
чукура къулухъди;

Ви дуванар хъсанбур я эхир.

40 Гъакъван кевелай кIан я заз тагъкимар Ви!
Уьмуър заз багъиша Жуван гъахъвилелди!

Азадвилехъди рехъ

41 Далдани хиласвал* Вав гвай,

Ви каламдив къур,

Ви регъим захъ галаз хъурай, я Ребби,

- 42 дуъз жаваб гуз жедайвал завай
заз ахмурар ийизвайдаз;
Зун Ви гафунин члалахъ я эхир.
- 43 Дад, зи мецив вугумир магърум жез михъиз
гафуникай гъахъунин,
гъикI лагъайтIа за умуд кутазва
дуванрик Ви.
- 44 ДатIана, даим яз
Ви Къанун* хуъда за.
- 45 Дарвал течиз къекъведа зун азаддиз,
куъз лагъайтIа амалзава тагъкимрал Ви.
- 46 Дуъньядин пачагърин вилик зун Ви
шагъидвилерикай рахада,
регъуъ жедач заз.
- 47 Дериндай шадвалзава за Ви эмиррал,
чеб заз кIан хъайи.
- 48 Дикъет гуз, хкажда за гъилер эмиррихъди Ви,
чеб заз кIан хъайи;
за фикирарда Ви къайдайрикай.
- Теселли гудай рехъ*
- 49 За вичик умуд кутун паталди
На эмирай Жуван гаф
рикIел хкваш лукIран Ви.
- 50 Заз им зи бедбахтвиле теселли я,
зи уъмуър хуъзва Ви каламди.
- 51 Закай къама ялар авайбуру ягъанат ийизвай,
амма зун алатнач Къанундилаи* Ви.
- 52 Зи рикIел хтана Ви къадим дуванар,
сабур хъана заз, я Ребби.
- 53 Зак гъазаб акатзава
Ви Къанун* гадарнавай небгетрикай.
- 54 Зун авай гърбатда
Ви къайдаяр авазва зи манийра.
- 55 За рикIел хкизвай йифиз Ви тIвар,
хуъзвай Ви Къанун*, я Ребби.
- 56 Зиди хъана Ам, вучиз лагъайтIа
за хуъзва Ви тагъкимар.

Гъахъ-михъивилихъ тухудай рехъ

- 57 Ийида амал Ви гафарал, за лагъанай,
за лагъанай: амалда Ви гафарал, я Ребби.
- 58 Ийиз авай зун минет Ви вилик
жуван вири рикелди;
регъим ая заз калам тирвал Жуван.
- 59 Ийиз хъанай фикирар рекъерикай за жуван,
жуван кѳвачер элкъуърнай за
Ви шагъидвилерихъ,
- 60 Ийиз тади, энгелначир
амалун Ви эмиррал.
- 61 Игри небгетрин аруш хъанва епер зал,
амма Ви Къанун* алуднач за рикелдай.
- 62 Ийиз ваз шукур Ви гъахъ дуванрай,
къарагъда зун йифен къулариз.
- 63 ИкI Вакай киче вирибурун,
тагъкимар хуъзвайбурун дуст я зун.
- 64 И чил ацланва, Я Ребби, Ви регъимдив,
чира заз Ви къайдаяр.

Шукурдин рехъ

- 65 Къенивал авуна Вуна заз, я Ребби,
Къурвал Ви гафунив.
- 66 Къала, чира заз
фагъумни ийиз, гъавурда акъаз,
куъз лагъайтIа Ви эмиррин чIалахъ я зун.
- 67 Къени рекъелай алатзавай зун
Вуна бала гудалди заз,
амма исятда хуъзва за Ви калам.
- 68 Къайдаяр Ви чира заз,
Вун хъсанди я, На хъсанвал ийизва.
- 69 Къалиндиз хразва тапарар закай
къама ялар авайбуру,
къадир аваз хуъда тагъкимар Ви
за вири рикелди.
- 70 Къат-къат пи акъалтнава абурун рикелрал,
гъисс техъизмайбурун
Къанун* Ви.
За, лагъайтIа, кеф хкудзава

- 71 къайдаяр Ви чир хъун патал,
 Хъсан хъана за азаб члугуна.
 72 Къанун* Ви мецин зун паталди хъсан я
 гзаф къадар къизилдилайти, гимишдилайти.

Чешне къалурунин рехъ

- 73 Къатлудайвал за эмирар Ви,
 Зав гъавурда акъаз гице.
 Ви гъилери халкъ авуна,
 мягкемна зун.
 74 Къадар авачиз шад жеда Вакай кичебур,
 зун акурла,
 куъз лагъайтла зи умуд ква
 гафуник Ви.
 75 Къурвал Ви вафадив Вуна жаза гана заз,
 Заз чида, Ребби, Ви дуванар гъахъ я.
 76 Къилдин минет я Ваз, заз, Ви луклраз, регъим Ви
 теселли хъуй Ви калам тирвал.
 77 Къилел зи авахърай Ви мергъемет, зал чан хъун патал,
 Ви Къанун* заз лезет я.
 78 Къама ялар авайбуруз регъуъ хъурай,
 вучиз лагъайтла хкуързава зак
 квачиз са тахсирни, амма за
 фикирзава ви тагъкимрикай.
 79 Къурай зи пад Вакай кичле вирибуру,
 чир хъайибуруни шагъидвилер Ви.
 80 Къабулрай Ви къайдаяр рикли зи,
 тежервал вичик са рехнени,
 тежедайвал заз регъуъ.

Куъмек жагъурунин рехъ

- 81 Лап клевелай клан хъуналди
 Вуна гудай хиласвал
 за Ви гафуник кутазва умуд.
 82 Лугъузва за:
 «Мус гуда заз теселли?»
 Зи вилер цлразва, килигиз
 Вуна гайи каламдиз.
 83 Лап къацл-къацл хъанвай,
 гумадикди чулав хъанвай

цел хъиз чехирдин ава зун,
 амма за Ви къайдаяр алудзавач риклелай.

- 84 ЛукIрахъ Ви авайди шумуд югъ я?
 Зи геле къекъвезвайбурун дуван мус ийида?
- 85 Лавгъабуру, къама ял аваз, эгъвенва заз фур
 Ви Къанундиз* акси яз.
- 86 Лап дуъзбур я Ви вири эмирар.
 Тахсир квачир зи геле къекъвезва, куъмек це заз.
- 87 Легъзеда зун тергиз чилел са Тимил амай абуру,
 амма зун къакъатнач тагъкимривай Ви.
- 88 Лайих авуна хуъх зи уъмуър Къурвал Жуван регъимдив,
 зани хуъда шагъидвилер мецин Ви.

Дегии тахъунихъди рехъ

- 89 На даим яз Ви гаф, я Ребби,
 тестикънава цаварал.
- 90 Несилрилай несилралди Вахъ далу акализ жеда,
 Вуна халкъна чил, ам авазва.
- 91 На дуванар авунвайвал,
 вири гъакI ава къенин йикъалди,
 вучиз лагъайтIа вирида Ваз къуллугъзава.
- 92 Няс бедбахтвиле зун жуван
 телеф хъунухъ мумкин тир,
 заз Ви Къанунди* ганачиртIа шадвилер.
- 93 На гайи тагъкимар
 за садрани алуддач риклелай,
 На абуралди
 хвена зи уъмуър.
- 94 На зун хилас ая, зун Види я!
 Къаних я зун тагъкимрихъ Ви.
- 95 Небгетри зун вилив хуъзва
 барбатI ийиз кланз,
 амма фикир ийизва за
 Ви шагъидвилерикай.
- 96 Нече-шумуд тамамвилихъ
 эхир аваз акуна заз,
 амма эмирар Ви
 генг я къадар авачир къван.

Камалдин рехъ

- 97 Пагъ, вуч кџанда заз Ви Къанун*!
Яргъи югъди фикирзава адакай за.
- 98 Пишкешна Вуна заз Жуван эмирралди
гзаф камал зи душманрилайни,
вучиз лагъайтџа датџана
зи вилик ква эмирар а.
- 99 Пара акъул хъана заз
вири жуван муаллимрилай,
вучиз лагъайтџа шагъидвилерикай Ви
За фикир ийизва.
- 100 Пара гъавурда акъазва зун агъсакъалрилайни,
куъз лагъайтџа хуъзва за Ви тагъкимар.
- 101 Патахъ-чџуру гъар жигъирдикай
къакъудзава за жуван кџвачер
Ви гаф хуън паталди.
- 102 Пак* дуванривай Ви къерех жезвач зун;
На тарс ганва заз.
- 103 Пагъ, вуч ширин я заз Ви каламар!
зи сивиз абур виртџедилайни верџи я!
- 104 Пак тагъкимар Ви сеbeb яз къачузва за чирвилер,
гъавилай акунани кџандач заз тапан жигъиар.

Вафадин рехъ

- 105 Рекъе заз экв я,
Ви гаф чирагъ я зи кџвачер патал.
- 106 Разивилелди За кџин къунай хуъда лугъуз
Ви гъахъ дуванар,
и кџин кџилиз акъудда за.
- 107 Рикџивай лап кџевиз азаб чџугвазва за,
зи уъмуър хуъх, я Ребби,
Ви гафунив къадайвал.
- 108 Ребби, Ваз минет я, къабула
Зи мецин къурбанд*
хушуналди авунвай,
чирвал це заз дуванрай Ви.
- 109 Рам хъунин хатадик ква Зи уъмуър датџана,
амма за рикџелай алудзавач Къанун* Ви.
- 110 Рекъел чил къянава небгетри зун паталди,
амма зун Ви тагъкимривай къерех хъанач.

- 111 Ред ийиз тежер даим ирс я заз Ви шагьидвилер,
куыз лагъайтла абур шадвал я риклин зи.
- 112 Рикл вугана за жуван,
къиле тухун паталди Ви къайдаяр
даим яз, эхирдал къван.

Небгетрикай хуьдай рехъ

- 113 Са касни
инихъ-анихъ ян гузвай
аквадай заз вилер авач,
амма кланда заз Ви Къанун*.
- 114 Садрани Ви гафуникай умуд атлуз кланзавач заз,
Вун зи далда, къалхан я!
- 115 Саналди, эй небгетар, къакъата завай,
за жуван Аллагъдин эмирар хуьдайвал.
- 116 Са члавузни зав жуван умудда регъуь жез тамир,
Жуван калам тирвал мягъкем ая зун,
за уьмуьр тухурвал.
- 117 Са куьмек це заз, зун хилас жеда,
дикъетдивди яб гуда за датлана
Ви къайдайриз.
- 118 Санлай вири Вуна инкарзава
Ви къайдайрикай къерех хъайибур,
куыз лагъайтла абурун къуьруькар –
вири таб я.
- 119 Садра чилин вири небгетар
шткида вуна зир-зибил хъиз,
гъавилай заз клан хъана Ви шагьидвилер.
- 120 Серсер яз зи беден зурзазва
кичевилай вилик Ви,
кичле я заз Ви дуванрикай.

Азад авунихъди рехъ

- 121 Тамир зун зи зулумкаррив,
за дуванни гъахъ къилиз акъудна.
- 122 Тамир зун кутаз зулумдик
Къама ялар авайбурув;
Жуван лукІран хийир патал пад яхъ адан.
- 123 Тир вич гъахъ калам, Вуна заз гайи,
къилиз акъатунал

- вил алаз Вав гвай хиласвилел,
 зайиф жезва вилер зи.
- 124 Тарс гана, Ви къайдаяр чира заз,
 Жуван лукIраз Ви регъимдив къурвал ая.
- 125 Табий лукI я зун Ви, акъул це заз,
 чирда за Ви шагъидвилер.
- 126 Терс чIав акъвазардай вахт я Ваз, я Ребби,
 куъз лагъайтIа чукIурнава Къанун* Ви.
- 127 Тайин эмирар Ви кIанда заз
 къизилрилайни гзаф, ичIи къизилдилаини.
- 128 Тагъкимар Ви вири гъавилай къабулзава за
 адалат гвайбур яз,
 терс-чIуру гъар са жигъир
 аквадай заз вилер авач.

Рубъ акатунихъди рехъ

- 129 Хуъзва ви шагъидвилер за
 тирвилай абур ажайиббур.
- 130 Халисандаказ Ви гафарин керематри экв гузва,
 дуъзенариз акъулни гузва.
- 131 ХупI агъ за чIугвазва, сив ахъайна хъиз,
 Ви эмиррихъ къаних я зун.
- 132 Хурт тавуна килига заз, регъим ая,
 Ви тIварцIел рикI алайбуруз ийидайвал.
- 133 Хаин небгетвилив зун къаз тамир.
 Мягъкем ая зи камар каламдив Жуван.
- 134 Хиласа зун инсандин басрухдикай,
 хуъз жедайвал завай ви тагъкимар.
- 135 Халис экуънив Жуван чинин
 Жуван лукIраз экв ягъа,
 чира заз Ви къайдаяр.
- 136 Хуън тийизвайвилай Ви Къанун* зи вилери,
 абурай церин вацIар авахъзава.

Гъакъикъатдин рехъ

- 137 Чида заз, Вун гъахъ я, я Ребби,
 адалат гва дуванривни Ви.
- 138 Чаз Вуна гайи шагъидвилер
 гъахъбур я, тамамдиз гъакъикъибур я.

- 139 Чалкечир душманри зи
 Ви гафар риклелай алудайвиляй
 гъайради къуна зун.
- 140 Чида заз, Ви калам гзаф михъиди я,
 гъавиляй кланда ам лукІраз Ви.
- 141 Чинал лугъун, зун гъвечи я, нифретдик ква,
 амма за риклелай алудзавач тагъкимар Ви.
- 142 Чав агакънавай Ви гъахъвал – гъахъвал я даиман,
 гъакъикъат я Къанун* Ви.
- 143 Чуъкъвезва зун хажалатди, адан кичІ галукънава захъ,
 амма заз хуш я Ви эмирар.
- 144 Чуъруът тежез, даим яз гъахъ я Ви шагъидвилер;
 зав гъавурда акъаз гице,
 завай уъмуър тухуз жедайвал.

Дуъадин рехъ

- 145 Чугуна ялварзава за жуван вири риклелди:
 зи ван хъухъ, я Ребби,
 за амалда къайдайрал Ви.
- 146 Чехи шагъидвилер Ви хуъда за,
 За Ваз минет ийизва: хиласа зун,
- 147 Чав алукъдалди экуънин яран за Ваз минет ийизва;
 зи умуд ква гафуник Ви.
- 148 Чарни ксузвач зун вири йифди,
 Ви каламдал фикир авун паталди.
- 149 Чехи регъим тирвал Ви, зи ван хъухъ Ваз,
 зи уъмуър хуъх Ви дуван тирвал, я Ребби.
- 150 Чуру къастар туъкІурзавайбур
 мукъвал атанва,
 амма абур яргъа ава Ви Къанундивай*.
- 151 Чехи вири эмирар Ви гъакъикъат я,
 Вун мукъвал ала, я Ребби.
- 152 Чавалай лап фад заз чидай Ви шагъидвилерни,
 абур Вуна даим яз тестикъ авурдини.

Четинвилер алуддай рехъ

- 153 Ша, килиг зи бедбахтвилиз, хилас ая зун,
 куъз лагъайтІа за риклелай алудзавач Къанун* Ви.
- 154 Ша, зи кардин пад хуъх, азад ая зун,
 зи уъмуър хуъх Жуван калам тирвал.

- 155 Шак алачиз, яргъа ава хиласвал небгетривай,
куъз лагъайтла абуру жагъурзавач къайдаяр Ви.
- 156 Ша, хуъх зи уьмуър Ви дуван тирвал;
члехиди я, Ребби, Вуна члугвазвай язух.
- 157 Шагъидвилерилай Ви зун алатдач,
гзаф аватлани захъ зи геле къекъезвайбур, душманар.
- 158 Шумудра заз хаинар акуна, нифретда за абуруз,
куъз лагъайтла абуру хуъзвачир Ви калам.
- 159 Ша, килиг, заз гъикл кланзаватла тагъкимар Ви,
хуъх зи уьмуър, я Ребби, Ви регъим тирвал.
- 160 Шак алачиз, гъакъикъиди я Ви гаф эвелдилай,
даимди я Ви вири гъахъ-дуван.

Рубъгъ секин хьунин рехъ

- 161 Экъвез ава зи геле гъакимар,
са тахсирни квачиз зак,
амма зи рикл зурзазва
вилик Ви гафунин.
- 162 Эхъ, зун шад я Ви каламдал,
жагъайди хъиз члехи гъуърч.
- 163 Эхдач за таб, ам аквар вилер заз авач,
кланда хъи заз Къанун* Ви.
- 164 Экъечлзава йикъа иридра Ви вилик Ви тариф ийиз
Ви гъахъ дуванрай.
- 165 Эцигай клвач галклидач
кландайбурун Ви Къанун*,
абуруз ава члехи секинвал.
- 166 Эмирар Ви акъудзава къилиз за,
Ребби, зи умуд ква
Вав гвай хиласвилив.
- 167 Эцигна риклел гъил,
хуъзва за Ви шагъидвилер,
гзаф кланда заз абур.
- 168 Эрзиман тир тагъкимарни шагъидвилер Ви хуъзва за,
куъз лагъайтла Ви вилик ква
зи вири рекъер.

Тарифдин рехъ

- 169 Я Ребби, зи гъарай мукъва хъурай Ваз,
зав гъавурда акъаз гице Ви гаф тирвал.

- 170 Ялвар зи акъваз хъурай вилик Ви,
хиласа зун Ви калам тирвал.
- 171 Япара Ви цурай тариф меци зи
чирай члавуз Вуна заз Ви къайдаяр.
- 172 Я гъахъбур Ви вири эмирар;
Ви каламдикай рахурай зи мез.
- 173 Яб гун Ви тагъкимриз хкяна за, гъавиляй
куъмекрай заз Ви гъили.
- 174 Я Ребби, зун Вуна гудай хиласвилихъ къаних я,
Ви Къанун* заз хуш я.
- 175 Якъин чан алаз хъурай зун, Ви тариф ийиз,
Ви дуванри куъмек гурай заз.
- 176 Я зун хеб хъиз квахънавай, рехъ алатна къекъвезвай,
жагъура Жуван лукI,
куъз лагъайтIа алуднавач рикIелай за эмирар Ви.

Куъмекдин паталай дуъа

119 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- Хажалатда за жуван минетзава Реббидиз*,
Ада жаваб гузва заз.
- 2 Хилас ая зун, Ребби,
табзавай сивикай, алцурзавай мецикай.
- 3 Вуч вав ахгакъда, вуч гуда ваз,
тапунин мез?
- 4 Ада жаза гуда ваз хъелерив хци,
кузвай жуъгъенралди.
- 5 Гуж я заз хъанвайди авайвиляй Мешехда,
Къедардин алачухрин арада уьмуър тухузвайвиляй.
- 6 Яргъалди за тухузва уьмуър
ислягъвал такIан тирбурухъ галаз.
- 7 За ялзава ислягъвилихъ,
абур лагъайтIа зун рахайла, дяве ийиз гъазур я..

Ребби – вун хуъзвайди я

120 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- За жуван вилер хкажзава дагъларихъ.
Гъинихъай заз къведа куъмек?
- 2 Куъмек къведа Реббидилай*
халкъ авур цавни чил.
- 3 Ада Ви кІвачив татаб жез тадач,
вун хуъзвайди суст жедач.
- 4 Ингъе, Исраил* хуъзвайди
суст жедач ва фидач ахвариз.
- 5 Ребби вун хуъзвайди я,
Ребби серин чка я, датІана патав гвай.
- 6 Ракъини вун ядач юкъуз,
вацрани – йифиз.
- 7 Реббиди хуъзва вун гъар жуъредин писвиликай;
Ада хуъзва уьмуър ви.
- 8 Реббиди хуъзва вун,
вун хъфизвайла
ва вун къвезвайла,
исятда ва даим яз.

Зияратдин мани

121 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани. Давудан* дуъа.

- Шад хъана зун лагъайла заз:
«Ша Реббидин* фин КІвализ*».
- 2 Акъвазнава кІвачер чи
ви варарив, Ярусалим.
- 3 Ярусалим эцигнава
вири санал галкІурнавай шегъер хъиз,
- 4 аниз хкаж жезва тайифаяр,
тайифаяр Реббидин,

- Исраилдин* шагъидвилер тирвал,
 шукур авун паталди Реббиндин тІварціиз.
- 5 Ана ава дуванрин тахтар,
 Давудан тухумдин тахтар.
- 6 Ярусалимдиз саламатвал хьун патал дуъаяр ая:
 «Хьурай вун кІанибуруз хушбахтвал.
- 7 Ви цлара саламатвал хьурай,
 ви имаратра хушбахтвал хьурай».
- 8 Зи хизандин, зи дустарин хатурдай
 лугьуда за: «Саламатвал хьурай ваз!»
- 9 Реббиндин, чи Аллагъдин
 КІвалин хатурдай
 ви сергъятра ваз хъсанвилер хьун
 тІлалазва за, Ярусалим.

Регъимдин паталай дуъа

122 ¹ Зиярат ийидайла лугьудай мани.

- За хкажзава зи вилер Вахъди,
 Цаварал алайди!
- 2 Ингье, нуькверар чпин агъадин
 гъилиз гъикІ килигдатІа,
 къаравушдин вилерни
 ханумдин гъилиз гъикІ килигдатІа,
 гъакІ чи вилер элкъвенва
 Реббидихъ*, чи Аллагъдихъ,
 Ада чаз регъим ийир чІавалди.
- 3 Регъим ая чаз, Ребби, регъим ая чаз,
 вучиз лагъайтІа чун тух хъанва
 чун такІанвиликай.
- 4 Чун тух хъанва
 лавгъабурун ягъанатрикай,
 гъукъ гвайбурун нифретдикай.

Чаз Аллагъдилай куьмек атун

123 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани. Давудан* дуьа.

- Ребби* алачиртIа чи патал, –
 лугъурай Исраилди*, –
 2 Ребби алачиртIа чи патал
 чал инсанри вегъей чIавуз,
 3 абуру чун туькъуьндай чан алаз –
 чакай абуруз къведай хъел
 къати хъайила.
 4 А чIавуз чун ятари туькъуьндай,
 чи винелай сел фидай.
 5 Гур ятари
 къадай чун.
- 6 Шукур хъуй Ваз, я Ребби,
 чун гъуьрч яз абурун сухварик
 кутун тавурди.
- 7 Лув гана чна, къушари хъиз,
 гъуьрчехъанрин чилерай,
 чил къазун хъана, лув гана чна.
- 8 Чаз авай куьмек
 тIварцIе ава Реббидин,
 цаварни чил халкъ авур.

Аллагъдин далдадик хъун

124 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- Сигъан* дагъди хъиз,
 Реббидик* умуд кутунвайбуру
 ян гудач, амукъда абур даим яз.
 2 Ярусалим дагълари
 элкъуьрна къунвайвал,
 гъакI Реббиди Вичин халкъ
 элкъуьрна къунва
 исятда ва даим яз.

- 3 Небгетрин гьукумдин лаш
аламукьдач гьахъ-михьибурун чилин винел,
гьахъ-михьибуру чпин гъилер
мурдарвилихъ яргъи тавун паталди.
- 4 Нуьсрет це, Ребби,
дугърибуруз, дуьзбуруз чпин рикъйай.
- 5 Чпин члуру рекъерай
физвайбурукай лагъайтла,
абур негда Реббиди
небгетвилер ийизвайбурухъ
галаз санал.

Исраилдиз* – саламатвал!

Реббиди есир азад авун

125 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- Реббиди* Сигъандиз* шад йикъар хгайла,
чун авай ахварик квайбур хъиз.
- 2 А члавуз чи сивер хъуьруьнрив,
манийрив ацланвай.
А члавуз лагъана вири халкъари:
«Чехи крар авуна ибур патал Реббиди».
- 3 Чехи крар авуна чун паталди Реббиди,
чун чпелди шад тир крар.
- 4 Чи шад йикъар къулухъ хкваш, я Ребби,
цив ахцлурай Негев къурумдин вацлар хъиз.
- 5 Вилел нагъв алаз тум цазвайбуру
гвен гуьда шадвилин гъараяр ийиз.
- 6 Тумар авай чанта къуна
шехъиз-шехъиз физвайди,
шадвилелди гъарайиз хкведа
вичин цуьлер гваз.

Вири крар Аллагъди нуьсрет гунилай аслу я

126 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани. Сулейманан дуьа.

- КІвал* Реббиди* эцигзавачтІа,
 нагъахъ зегъмет чІугвазва цлан устІарри.
 Шегъер Реббиди хуьзвачтІа,
 нагъахъ къекъвезва къаравул.
- 2 Нагъахъ куьн фад къарагъзава
 ва геждалди ацукъзава,
 залан зегъметдив
 гъилиз гъиз жуваз тІуьн;
 Вичиз кІандайбуруз
 Ада вири гузва, гъатта абур ксанвайлани.
- 3 Аялар ирс я Реббидилай атанвай,
 руфунин бегъер Ада ганвай пишкеш я.
- 4 Къуват квайдан гъиле авай хъелер хъиз я
 жегъилриз хъанвай рухваярни.
- 5 Хъелерин чанта ацІанвайди бахтавар я.
 Регъуь жедач абуруз
 душмандихъ галаз рахадай чІавуз
 варарив чпин гъуьжетрикай.

Аллагъдин чІалаз килигунай савкъват

127 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- Реббидикай* кичІеди,
 Адан рекъерай физвайди
 бахтавар я.
- 2 Вун жеда нез жуван гъилин майваяр,
 бахтаварвал, аваданвал жеда вахъ.
- 3 Ви кІвалевай ви пабни
 гзаф бегъер гъидай ципицІ чІере хъиз я,
 ви аялар ви суфрадихъ
 хилер хъиз я зейтун тарцин.
- 4 Жеда гъакІ бахтавар
 Реббидикай кичІеди.

- 5 Реббиди ваз нуьсрет гуда Сигъандай*,
 аваданвал аквада ваз Ярусалимдин
 вири йикъара уьмуьрдин жуван.
 6 Аквазда ваз веледрин веледар ви.

Исраилдиз* – саламатвал!

Исраилдиз куьмек паталай гъарай

128 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- Заз жегьил чъавалай гзаф гъилера
 азабар ганай – лугъурай Исраилди*, –
 2 заз жегьил чъавалай гзаф гъилера
 дарвал акунай,
 амма кІаник акатначир.
 3 Зи далудал цанар цанай куьтенчийри,
 чпин яргъи къарабасар тухуз хъанай.
 4 Ребби* гъахъ я:
 Ада къатІна небгетрин зунжурар.
 5 Регъуь хъурай, элкъуьрай къулухъ
 Сигъан* такІандай вирибур.
 6 КІвалин къавал векъ хъиз хъуй абур,
 эчІедалди къурадай.
 7 Гвен гуьзвайбуру герек тушир векъ
 гуьдач кІвалин къавалай,
 я адакай цуьлерни кутІундач.
 8 А чъавуз патавай фидайбуру лугъудач:
 «Квел Реббидин нуьсрет хъурай.
 Реббидин тІварцІелай нуьсрет хъурай квез!»

Чехи кІеве гъатайла ийидай дуьа

129 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

- За дериндай минетзава
 ваз, Ребби*!
 2 Зи ван ша, Агъа;
 зи дад-бидадриз ахъа хъурай япар ви.

- 3 Вуна, я Ребби,
къазвайтIа гунагърин* гьисаб,
нивай кIвачел акъваз жедай, я Агъа?
- 4 Амма Вав гва гъил къахчун,
Вакай кичIе хъун патал.
- 5 Вилив хуъзва Ребби за,
вилив хуъзва рикIе зи,
Адан гафуник кутазва умуд.
- 6 За Агъа вилив хуъзва,
къаравулри пакама
вилив хуънилайни гзаф,
эхъ, къаравулри пакама
вилив хуънилайни гзаф.
- 7 Реббидик Израилди* умуд кутурай,
куъз лагъайтIа Реббидив регъим гва,
хиласвални* акъалтIай
Гъадав гва.
- 8 Ада Израил хилас ийида
адан вири гунагърикай.

Ихтибардин дуъа

130 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани. Давудан* дуъа.

- Ребби*, зи рикIи къачунач дамах,
вине хъанач вилер зи,
алахънач зун
агакъ тийир зурба крарал.
- 2 Амма за жув
умунарна, секинарна,
дидедин хуру хъвана тух хъайи аял хъиз;
зун я аял хъиз,
дидедин хуру хъвана тух хъайи аял хъиз.
- 3 Реббидик Израилди* умуд кутурай
къениндалай ва даим яз!

Аллагъдин Ківаликай тарифдин гафар лугъун

131 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

Ребби, риклел хкваш Давуд*

ва ада эхай къван четинвилер,

2 ада Реббидиз къин къур саягъни

Якъубан* Уътквемдаз вяд гайи саягъ.

3 «Жуван ківализ гъахъдач зун,

жуван месел къаткидач,

4 ахварни гудач жуван вилериз,

къебекъризни гудач суствал,

5 за Реббидиз чка жагъур тавунмаз,

Якъубан Уътквемдаз ківал жагъур тавунмаз».

6 Ингъе, чаз Икърардин* сандухдикай

Эфратада ван хъана

жагъай Чавуз Ам

Къирйат-Ярим шегъерда.

7 Адан Ківализ* гъахъин чун

Адан ківачерин кланик квайдаз икрамин.

8 Къарагъ, я Ребби, чкадал акъваз Жуван секинвилин,

Вунни Ви къуватдин Икърардин сандух.

9 Ви хахамри* гъахъвал чпел алчудрай

ва шадвилай гъараяр авурай

Ваз вафа хуъзвайбуру.

10 Ви лукі Давудан хатурдай

чин къулухъ элкъурмир Ви гуьцүьрдикай*.

11 Рикливай къин къуна Реббиди Давудаз,

алатдач а къинелай:

«Ви бедендин майвадикай

Ви тахтуна ацукъарда.

12 Ви рухвайри Зи Икърар хвейитла,

За чпиз чирдай Зи шагъидвилер хвейитла,

гъакі абурун рухваярни ацукъда

ви тахтунал даим яз».

- 13 Вучиз лагъайтла Сигъан* хяна Реббиди,
адакай Вичин КІвал ийиз клан хъана:
- 14 «Ингъе зи секинвал даиман:
ина уьмуьр тухуда За,
вучиз лагъайтла Заз клан хъана ам.
- 15 Адан тІуьниз булвилелди нуьсрет гуда За,
адан саилар фалди ийида тух.
- 16 Адан хахамрал хиласвал* алчудда,
шадвилай гъарайда Аллагъдиз
вафа авай халкъди.
- 17 Ана Давудан пачагълугъдиз къуват гуда За,
Жуван гуьцІурдиз велед гуда За.
- 18 Алчудда регъуввал душманрал адан,
адал, лагъайтла, цІарцІар гуда тажуни».

Стхайрин садвал

132 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани. Давудан* дуьа.

Гъикъван хъсан ва гъикъван хуш я
стхайриз санал уьмуьр тухун!

- 2 Им – къимет авай
чІем* хъиз я зейтундин,
иличай кълел,
авахъзавай чурудал
къилин хахам* Гъарунан*,
къерехдал адан парталдин;
- 3 Цавун чиг я Гъерман дагъдин,
къур акъатай Сигъан* дагъдал ацукъзавай,
гайи чкадал Реббиди* нуьсрет
жеда уьмуьр даиман.

Шукур авунихъ эверун

133 ¹ Зиярат ийидайла лугъудай мани.

Шукур ая Реббидиз*, Адан лукІар,
йифиз Реббидин КІвале* къвазнавай!

- 2 Хкажа жуван гъилер пакханадихъ,
шукур ая Реббидиз.
- 3 Цавни чил халкънавай Реббиди
Сигъандай* нуьсрет гурай ваз.

Аллагъдин зурба крар

134 ¹ Тариф ая Реббидин*!

- Тариф ая Реббидин тӀварцӀин!
Адан тариф ая, Реббидин луклар,
2 акъвазнавайбур Реббидин КӀвале*,
алайбур а КӀвалин гъенел!
- 3 Тариф ая Реббидин, вучиз лагъайтӀа
Ам хъсанди я:
Адан тӀварцӀиз мани лагъ,
им хуш кар я,
4 вучиз лагъайтӀа Реббиди Вичиз
хкяна Якъуб*,
Вичин эменни авуна
Исраилдикай*.
- 5 Эхъ, заз чида Ребби чӀехи тирди,
чи Агъа вири аллагърилай виневайди,
6 цаварални чилерал,
гъуьлерални гургусра
Вичиз вуч герек ятӀа, вири ийизва
Реббиди чи.
- 7 Чилин пипӀерай хкажзава булутар,
марф къвадайла цӀайлапанар ягъиз тазва,
Вичин зирзимийрай
ахъайзава гар.
- 8 Ада Мисрида телефна сифтегъан ругулар
инсандилай малдал къван.
- 9 Ада, Мисри, ви къенез
керемат-ишараяр, аламатар ракъурна
фиръаванар ва адан луклар патал.

- 10 Ада гатана гзаф халкъар,
яна къена къуват авай пачагъар:
- 11 амарийрин пачагъ Сигъан,
Башандин пачагъ Аг
ва Къенандин вири пачагълугъар;
- 12 Ада чилер абурун вахгана ирс яз
Вичин халкъдив, Израилдив, ирс яз.
- 13 Ви тIвар, Ребби, даим я,
несилдилай несилдиз физ, Вун рикле ава.
- 14 Реббиди Вичин халкъ гъахъардай дуван ийида,
Вичин лукIариз Ада регъим ийида.
- 15 Халкъарин бутар* – къизилни гимиш –
кар я инсандин гъилерин.
- 16 Рахаз тежер сивер ава абуруз,
акваз тежер вилер ава абуруз,
- 17 ванер текъвер япар ава абуруз,
сивер ава нефес авачир.
- 18 Бутар туькIурзавайбур ва абурук умуд кутурбур
чеб гъабуруз ухшар я.
- 19 Шукур ая Реббидиз, Израилдин халкъ!
Шукур ая Реббидиз, Гъарунан* сихил!
- 20 Шукур ая Реббидиз, Левидин тухум!
Реббидикай кичIедайбур, шукур ая Адаз!
- 21 Шукур хъуй Ваз Сигъандилай*, я Ребби,
Ярусалимда уьмуьр тухузвай!

Тариф ая Реббидин!

Реббидин регъим эбеди я

- 135** ¹ Шукур ая Реббидиз*,
вучиз лагъайтIа Ам хъсанди я:
Адан регъим эбеди я.
- 2 Шукур ая аллагърин Аллагъдиз:
Адан регъим эбеди я.
- 3 Шукур ая агъайрин Агъадиз:
Адан регъим эбеди я;

- 4 члехи аламатар ийизвай Вич Сад тирдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 5 акбулдалди цавар халкъ Авурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 6 ятарал чилер эКІя Авурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 7 цавун члехи чирагъар халкъ Авурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 8 югъ идара авун патал рагъ халкъ Авурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 9 йиф идара авун патал варзни гъетер халкъ Авурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 10 Мисрида сифтегъан ругулар Къейидаз:
Адан регъим эбеди я;
- 11 анай Исраил* Акъудайдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 12 Къуват авай Вичин эрчІи гъил яргъи Авурдаз:
Адан регъим эбеди я.
- 13 Нацлун гъуъл къве пай Авурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 14 анайтІуз Исраил Тухвайдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 15 амма фиръаванни адан къушун Нацлун гъуълуз Вегъейдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 16 Вичин халкъ къурумдай Тухвайдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 17 члехи пачагъар кланик Кутурдаз:
Адан регъим эбеди я;
- 18 къуват квай пачагъар Къейидаз:
Адан регъим эбеди я;
- 19 амарийрин пачагъ Сигъан Къейидаз:
Адан регъим эбеди я;
- 20 Башандин пачагъ Аг Къейидаз:
Адан регъим эбеди я;
- 21 абурун чилер ирс яз Вахгайдаз:
Адан регъим эбеди я;

- 22 Вичин лукІ Исраилдив ирсина Вахгайдаз:
Адан регьим эбеди я;
- 23 чи русвагьвиле чун рикел Хкайдаз:
Адан регьим эбеди я;
- 24 чун душманрикай хилас* Авурдаз:
Адан регьим эбеди я;
- 25 чан алай виридаз тІуьн Гузвайдаз:
Адан регьим эбеди я;
- 26 Шукур ая Аллагьдиз цаварин!
Адан регьим эбеди я!

Бабилдин есиррин арза

136 ¹ Бабилдин* вацарин кьерехра
ацукьна шехьнай, Сигьан* хтайла рикел.

- 2 Ана цІвелин тарарикай
куьрснай чна чи кинураp*.
- 3 Ана чун есирда кьурбуруз
чавай манияр клан жедай,
тунвайбуруз дарда чун
чавай шадвал клан жедай,
лугьудай: «Чаз са мани лагь
Сигьандин* манийрикай».
- 4 Чна мани гьикІ лугьудай Реббидиз*
яд чилел?
- 5 За вун жувакай атІайтІа, Ярусалим,
зи эрчи гьил атІурай.
- 6 За вун рикел хуьз тахьайтІа,
ккІуй зи мез сивин кьавук,
эциг тавуртІа за Ярусалим
кьиле жуван шадвилин.
- 7 Рикел хкваш, я Ребби, Эдамдин инсанар
бабилвийри* Ярусалим кьур юкьуз,
лагьай бере абуру:
«ЧукІур ая, чукІур ая
ам бинедал кьван».
- 8 Эй Бабил, вичин барбатІвал
мукьвал алайди,

вуна чаз вуч авунайтла
 гьадан эвез вав агакьар хъийирди
 бахтавар я.

- 9 Ви куърпеяр кьуна кьванцихъ
 гелядайди бахтавар я.

Куьмекдай Аллагъдиз шукур авун

137 ¹ Давудан* дуъа.

Жуван вири рикелди Ваз шукурда за;
 аллагърин вилик Ви тарифда манидалди.

- 2 Икрамда вилик Ви пак* Ибадатханадин,
 Ви тїварцїиз шукурда

Ви регьимдайни Ви гьакъикъатдай,
 куъз лагъайтла виридалай

виниз Вуна хкажна

Ви гафни Ви тївар.

- 3 За эверай юкъуз Вуна жаваб гана заз,
 кїубан авуна, мягъкемна зи рикї.

- 4 Ребби*! Ваз чилин вири пачагъри шукурда
 Ви сивяй ван хъайи чїавуз.

- 5 Абуру мани лугъуда рекъерикай Реббидин,
 куъз лагъайтла чїехи я Реббидин баркалла.

- 6 Кьакъан я Ребби,
 амма къайгъу чїугвазва умундан,
 кьама ялар авайди чир жезва яргъалай.

- 7 Фейитлани бедбахтвилин юкьвай зун,
 Вуна зал чан хкида,

зи душманрин хъиляй Вуна
 залди яргъи ийида Ви гъил,

зун хиласда* Ви эрчїи гъили.

- 8 Зун паталди фикирнавай
 кьаст кьилиз акъудда Реббиди.

Я Ребби, Ви регьим вири вахтар патал я,
 Жуван гъилерин крар гадармир.

Вири чидай, вирина авай Аллагь

138 ¹ Манидаррин члехидаз. Давудан* мани.

- Ребби*, вуна синагъна зун,
 чида зун Ваз.
- ² Чида, зун ацукъзавани,
 къарагъзавани,
 зи фикиррин гъавурда
 Вун акъазва яргъай.
- ³ Хъайитлани зун физваз,
 за ял ягъиз хъайитлани,
 Вун датлана къвалав гва зи,
 чида Ваз зи вири рекъер.
- ⁴ Эхъ, зи мецел гъеле гаф татанмаз,
 Ваз ам чизва, я Ребби.
- ⁵ Вун захъ вири патарихъай галазва,
 Вуна Жуван гъил эцигзава зал.
- ⁶ И кар чир хъун зун паталди алапат я,
 зи байих патал гзаф члехи кар я ам.
- ⁷ Ви Руьгъдикай жеда завай гъиниз физ?
 Гъиниз катиз жеда завай Вун авайвиликай?
- ⁸ Зун хкаж хъайитла цаварал –
 Вун гъана ава,
 эвичлайтла агъа дуьньядиз –
 Вун гъана ава.
- ⁹ Зун хкаж хъайитла
 лувараллаз ярарин
 ва я уьмуьр тухуз ацукъайтла
 зун яргъал гъуьлерихъ,
- ¹⁰ гъанани кваз тухуда зун гъили Ви,
 Ви эрчли гъили къада зун.
- ¹¹ Лагъайтлани гъатта за:
 «Мичливили клевда зун,
 Зи вири патаривай
 экуьникай йиф жеда»,
- ¹² лап гъа члавузни зун Вакай
 мичливили клевирдач;

югъ хъиз, экуъ жеда йиф,
гъам мични, гъам эквни.

- 13 Зи къене авай къван вири Вуна халкънава,
зун дидедин руфуна храна Вуна.
- 14 Шукурда за Ваз
икI алапатдив зун халкъ авунай.
Ажайиб я крар Ви,
вуч хъсан тушни заз и кар чир хъун.
- 15 Зун чинеба халкъ ийирла,
зи кIарабар кIевначир Вакай,
зун арадал гъанай устадвилелди
чилини дерин-деринда.
- 16 Ви вилериз тамам тушир беден зи акунай,
Ви ктабда зи вири йикъар кхъенай
гъеле а йикъар садни алуку тавунмаз.
- 17 Зун патал къимет авайбур я
Ви фикирар, я Аллагъ!
Вуч чIехи тушни абурун къадар!
- 18 Гъисаб ийиз женни абур,
гъикI лагъайтIа къумадила гзаф я.
Жедайлани уях зун,
генани Вахъ галазва зун.
- 19 Аллагъ, Вуна небгетар
тергнайтIа, вуч хъсан тир!
КъекъечI завай, ивидихъ къанихбур!
- 20 Небгетдаказ рахазва абур
Ваз акси яз,
Ви душманри Ви тIварцикай
алазни-алачиз рахазва.
- 21 Вун такланбур, я Ребби,
заз гъикI таклан тахъурай?
Ваз акси яз къарагъзавайбуруз
за гъикI нифрет тавурай?
- 22 Заз абур таклан я нифретдив къати;
Ви душманар за зибурун яз гъисабзава.

- 23 Аллагъ, синагъ ая зун,
чир ая зи рикI;
синагъ ая зун,
чир ая зи фикирар.
- 24 Килиг, яни тапанди
зун алай рехъ,
твах зун Аллагъдин даим рекъяйтIуз.

Аллагъди небгетрикай хуьн паталай дуьа

139 ¹ Манидаррин чIехидаз. Давудан* мани.

- 2 Хилас ая, Ребби*, зун и пис касдикай,
зун хуьх дарда твазвайдакай.
- 3 Абуру рикIе чIуру къаст тунва,
датIана дяведиз гъазур я.
- 4 Чпин кIирер, гъуьлягъри хъиз, хци ийизва,
абурун сивел агъу ала гуьрзедин.

Макъамдин ара

- 5 Хуьх зун, я Ребби,
небгетрин гъилерикай,
къакъуда зун, зи кIвачер татабиз,
зун дарда тваз кIанзавайбурукай.
- 6 Къама ялар авайбуру
зун паталди туькIуьрнава
желени кемен,
рекъел чил къянава,
эцигнава ракъар заз.

Макъамдин ара

- 7 За Реббидиз лагъана: «Вун я зи Аллагъ,
зи дад-бидадриз яб це тIун, я Ребби!
- 8 Агъа, Ребби, зи хиласвилин* къуват,
дяведин юкъуз Вуна зи къил кIевирна.
- 9 Ийимир, Ребби,
небгетриз кIандайвал,
абурун чIуру къастуниз
агалкъун гумир,
абурук дамах акат тийирвал».

Макъамдин ара

- 10 Зал алтлуш хъанвайбурун
кьилерал атуй чпин мецери
лагъай бедбахтвал.
- 11 Къурай абурал кузвай жуьгъенар,
абур цлуз аватрай,
дерин дагъардиз,
мад хкаж техжервал.
- 12 Чуру мез авай касди
чилел чка къун тавурай:
зун дарда твазвайдав
писвал вичив агакъда вич телеф ийиз.
- 13 Заз чида, Реббиди
кесибар патал дуван ийида,
муьгътежбурун пад къада.
- 14 Рикливайни, гъахъ-михъибуру
шукур гъида тварциз Ви,
Вун авай чкада амукъда дуьзбур.

Далда хъун паталай дуьа

140 ¹ Давудан* мани.

- Я Ребби*, за Ваз минет ийизва:
тади ая патав зи,
зи шел-хвалдиз яб це Вуна,
за Ваз минет ийирла.
- 2 Хушди хъурай зи дуьа,
Ви вилик кайи атирар хъиз,
зи гъилерни хкажун,
нянин къурбанд* хъиз.
- 3 Зи сивел, Ребби, къаравул эциг,
зи сивин раklar хуьх.
- 4 Тамир зи риклив писвилихъ алгъиз,
къанунсузвилер ийизни тамир
небгетрихъ галаз,
ширинлухар абурун
нез тамир.

- 5 Гъахъ-михъида гатурай зун –
регъим я им.
Дуъздал зун акъудрай –
им члем* ягъай хъиз жеда заз,
инкар тийир къили зи.
- Зи дуъа акси я
небгетвилер ийизвайбуруз.
- 6 Абурун дуванбегар
гадарайла къаядила, я,
жеда абуруз зи гафарин ван,
вучиз лагъайтла дуъзбур я абур.
- 7 Чил цадайла, ам гадар жедайвал,
гъа саягъда небгетрин кIарабар
гадарна жеда агъа дуъньяда.
- 8 Эхъ, Агъа, Ребби,
зи вилер Вахъди элкъвенва;
за Вак умуд кутазва,
зун вугумир ажалдив!
- 9 Заз къянавай чилиникай,
небгетрин желедикай
зун хуъх.
- 10 Небгетар чеб аватрай чпин чилериз,
зун, лагъайтла, абурал ацалтдач.

Куъмек паталай дуъа

141 ¹ Давудан* насигъат. Давуда, вич магъарада
авайла, авур дуъа.

- Гъарайзава за, шел-хвал ийиз Реббидиз*,
клевикаказ минетзава за Реббидиз.
- 2 Адан вилик ичIирзава за арза зи,
жуван хажалат ахъайзава Адаз.
- 3 Гъалдай зи руъгъ физвайла,
Ваз чизва зи рехъ.
Зун физвай рекъел абуру чинеба
къязавачил зун патал.

- 4 Эрчи патаз вил ягъа, жуван арха жагъура,
 амма аквазва, садани зун къатлузвач,
 квахънава далда зи,
 садани зи уьмуьрдин чӀугвазвач къайгъу.
- 5 Минетзава за Ваз, Ребби,
 лугъузва: «Вун далда я зи,
 чан алайбурун чилел Вун зи пай я».
- 6 Яб це зи гъарайдиз,
 вучиз лагъайтӀа гзаф писдаказ
 гьалдай фенва зун;
 зи геле къекъвезвайбурукай хилас* ая зун,
 абуруз залай гзаф къуват ава.
- 7 Зи къазаматдай азада зун,
 за Ви тӀварциз шукур авун паталди.
 Зал алтӀушда гъахъ-михъибур,
 куьз лагъайтӀа Вуна заз
 хъсанвал ийида.

Гунагъкар патал гъахъвал

142 ¹ Давудан* мани.

- Ребби*, ван хъухъ дуьадин зи,
 яб це зи дад-бидадриз.
 Жуван вафадив ва гъахъвилив
 жаваб це заз.
- 2 Жуван лукӀрахъ галаз
 дуванрин гъуьжетра гъатмир –
 чан алайбурун арада
 гъахъ-михъиди авач вилик Ви.
- 3 Душман геле къекъвезва зи,
 зи уьмуьр гьалчнава чилел,
 мажбурнава зун уьмуьр тухуз мичӀивиле,
 фад къейибур хъиз.
- 4 Аватнава руьгъдай зун,
 зи къене рикӀ хъанва лал.
- 5 Фад алатай йикъар зи хквезва рикӀел,
 Ви крарикай фикир ийизва,

- Ви гъилери вучнатла,
 фикирзава гъадакай.
 6 За Вахъди гъилер ийизва яргъи,
 къуру чил хъиз, рикІ къаних хъанва Вахъ.

Макъамдин ара

- 7 Я Ребби, фад жаваб це заз,
 чан зайиф жезва зи.
 Жуван чин чуънуьхмир закай,
 тахъайтла зун ухшар жеда
 суруз аватзавайдаз.
 8 Ви регъимдикай
 пакамахъ ван жез гице зав,
 куъз лагъайтла за Вак умуд кутазва.
 Зун фена клани рехъ
 къалура заз,
 зун рикІелди Вахъди хкаж жезва.
 9 Я Ребби, зун хилас* ая душманрикай,
 гъерекатзава за Ви патав далда кланз.
 10 Чира заз Ви къаст къилиз акъудиз,
 вучиз лагъайтла Вун Аллагъ я зи:
 тухурай зун Ви хъсан Руьгъди
 цІалцІам рекъяй.

- 11 Я Ребби! Ви ТІварцІин хатурдай
 хуьх зи уьмуьр.
 Ви гъахъвилив къадайвал
 акъуда зун бедбахтвилай.
 12 Ви регъимдив къадайвал
 зи душманар терг ая,
 зун рекъиз кланибур терг ая вири,
 куъз лагъайтла Ви лукІ я зун.

Пачагъдин дуъа

143 ¹ Давудан* дуъа.

Шукур хъуй Ваз, я Ребби*, Раг зи,
 дяве ийиз вердишзавай гъилер зи,
 ягъунар къаз – тупІар зи.

- 2   Зи регъим, зи къеле,
зи далда, зи хиласкар,
      зи къалхан,
Вичивай заз далда кӀанзавайди,
      Заз зи халкъ табий ийизвайди.
- 3   Инсан вуч я къван, я Ребби,
      Вуна адан къайгъу чӀугваз?
Вуч я къван ажал галайди,
      Вуна адаз дикъет гуз?
- 4   Инсан ухшар я гарун юзуниз,
      хъфизвай хъен хъиз адан йикъар я.
- 5   Ребби, алгъура цавар, эвичӀа,
      хкӀукӀ дагъларик, абурай гум акъатда.
- 6   Гадра цӀайлапан, чукӀура абур,
      Жуван хъелер ахъая, чукура абур.
- 7   Яргъи ая къакъандай Жуван гъил,
      азад ая зун, хиласа* зун
церикай чӀехи,
      гъилерикай яд чилерин веледрин,
- 8   абурун сивери таб ийизва,
      абурун эрчӀи гъил – гъил я алцурунин.
- 9   За Ваз, Аллагъ, цӀийи мани лугъуда,
      Ви тарифда цӀуд сим алай арфа ягъиз.
- 10   Пачагъриз куьмек гузвайда
      Вичин лукӀ Давуд хилас ийизва
ажал гъидай туруникай.
- 11   Азад ая зун, хиласа зун
      гъилерикай яд чилерин веледрин,
абурун сивери таб ийизва,
      абурун эрчӀи гъил – гъил я алцурунин.
- 12   Чи рухваяр чӀехи хъурай, жегъил тарар хъиз,
чи рушарни ухшар хъурай
      тавханайра авай дигай гулариз;
- 13   чи гъамбарханаяр ацӀана хъурай,
      гъар жуьредин ризкъи бул яз;
чи яйлахра агъзурралди хпер хуьрай;

- 14 кІвалах патал куьк хьурай яцар чи;
чи жугъунра тахьурай тІеквенар,
я шел-хвал тахьурай чи куьчейра.
- 15 Вири гьа икІ язвай халкь
бахтавар я,
вичин Аллагь Ребби тир
халкь бахтавар я!

Аллагьдин чІехивал ва хьсанвал

144 ¹ Давуда* авур тариф.

- Аллагьни Пачагь зи, Ви тарифда за,
шукурда Ви тІварціиз эбеди яз!
- 2 Бегьем шукурда Ваз за гьар юкьуз,
Ви ТІварціин тарифда эбеди яз!
- 3 Вири тарифдиз лайих я Ребби*, чІехи я Ам,
Адан чІехивал и кьил а кьил авачирди я.
- 4 Гегьеншдиз Ви кьудратдикай хабарар гуда,
несилди несилдиз Ви краин тарифда.
- 5 Гъилин Ви ажайиб крарикай,
Ви баркалладин чІехивиликай фикирарда за.
- 6 Гьар са кас жеда рахаз
Ви кьудратдин кьуватдикай,
зунни хабар гуз жеда
Ви зурбавиликай.
- 7 Даяхвал Ви чІехи тир рикІел хкида,
Ви гьахъвиликай лугьуда мани.
- 8 Еке муьгьуббатни сабур Реббидихъ ацІанва,
мергьеетни регьим ава Адаз,
- 9 Жумарт я Ребби вирибурухъ галаз Вичин хьсанвилералди,
Адан регьим ала Адан крадал вири.
- 10 Зи Ребби, Ви вири кради машгурда Вун,
шукурда Ваз вафа авайбуру.
- 11 Ихтилатар ийида абуру
баркалладикай Ви пачагьлугьдин,
Ви кьудратдикай рахаз жеда,

- 12 Крарин Ви къудратдикай,
вири инсанриз чириз тун патал
Ви пачагълугъдин баркалладикай
гъайбат галай.
- 13 Къадим несилрилай несилралди
На ийидай гъакимвал агакъда,
Ви пачагълугъ даимди я.
Ребби Вичи гайи гафунин иеси я,
Адахъ вири крара регъим ава.
- 14 Къазва Реббиди ярх жезвай вирибур,
вири агъуз аватнавайбур Ада хкаж ийизва.
- 15 Мягъкемдиз виридан вилер Ваз килигзава,
Буна тлуън гузва абуруз чпин вахтунда.
- 16 На Жуван гъил ахъайзава,
чан алайбур вири
тухарзава Ви къастунив къурвал Буна.
- 17 Ребби гъахъ я Вичин вири рекъера,
регъим ава Адахъ Вичин вири крара.
- 18 Сад Аллагъ мукъва я Вичиз эверзавай вирибуруз,
гъакъикъят гваз эверзавай виридаз.
- 19 Тлалабунар Вичикай кичедайбурун
Ада къилиз акъудзава,
абурун минетрин ван къведа Адаз,
абуруз куъмекда Ада.
- 20 Хуъзва Реббиди Вич кландай вирибур,
терг ийизва вири небгетар.
- 21 Ша, зи мецив тарифин Реббидин,
Ада халкъ авур къван вирида
эбеди яз машгъур авурай
пак* ТIвар Адан!

Аллагъди зайифбур хуън

145 ¹ Тариф ая Реббидин*!
Тарифа, зи рикI, Реббидин!

- ² Вири жуван уьмуърда за тарифда Реббидин;
аламай къван зал чан
манидалди тарифда за зи Аллагъдин.

- 3 Умуд кутамир гъакимрик,
ажал галайбурук,
чпе хиласвал* авачир.
- 4 Абурун чан хкатайла,
элкъвена абурукай
накъв хъжезва,
гъа юкъуз абурун вири къастар квахъзава.
- 5 Бахтавар я, низ Якъубан* Аллагъди куьмек гузвайди,
далу акалзавайди Реббидихъ, вичин Аллагъдихъ,
- 6 халкъ авурдахъ цавни чил,
гъуьлни ана авай къван вири,
вафа турди Реббидиз,
Вичихъ далу акализ жедай даим яз.
- 7 Ада пад къазва дарда тунвайбурун,
гишинбуруз тлуьн гузва.
Къазаматда тунвайбур ахъайзава Реббиди.
- 8 Буьркьюьбурун вилер ахъайзава Реббиди.
Реббиди агъуз аватнавайбур хкаж ийизва.
Реббидиз кланда гъахъ-михьибур.
- 9 Реббиди хуьзва масанай атана ацукънавайбур,
етимризни хендедайриз куьмек гузва,
амма атгузва небгетрин рехъ.
- 10 Реббиди пачагъвал ийида датлана,
Сигъан*, ви Аллагъ
несилдилаи несилдалди я.

Тариф ая Реббидин!

Тарихдани тебиатда Аллагъдин зурбавал

146 ¹ Тариф ая Реббидин*!
Вуч хъсан я манидалди
тариф авун чи Аллагъдин,
вуч хъсан я ширин ва кутугай тариф авунин.

- 2 Ярусалим эхцигзава Реббиди,
кватл хъийизва Израилдин* суьргуьнар.

- 3 Ада дири хыйизва риклер ханвайбур,
абурун хирер кутлунзава,
4 гьисаб ийизва гъетерин къадар,
тварар гузва абуруз вирибуруз.
5 Чи Агъа чехи я ва къудрат авайди я,
Адан акьулдиз чидач сергъятар.
6 Умундаз куьмек гузва Реббиди,
небгет гьалчзава чилел.
- 7 Шукур авуналди мани лагъ Реббидиз,
кину^р* ягъ чи Аллагъдиз.
- 8 Ада цав клевзава циферив,
чил патал марф гъазурзава,
дагъларал векъив экъечлиз тазва,
9 недайди гузва гъайванриз
ва гъарайзавай шарагриз кIвагъран.
- 10 Ам балкIандин къуватдал туш шад жезвайди,
я аскеррин кIвачеринни зирингвилел,
11 майилзава Реббиди кичебуруз Вичикай,
умуд кутазвайбуруз Вичин регъимдик.

Реббидин тариф авун

147 ¹ Ярусалим, машгъур ая вуна, Ребби*!
Тариф ая жуван Аллагъдин, Сигъан*!

- 2 Мягъкемарна Ада ви варарин тIвалар,
нуьсрет гана ви аялриз къене ви.
3 Ада саламатвал тестикъзава сергъятра ви,
тухарзава вун хкягъай къуьлуьвди.
- 4 Ада чилел ракъурзава эмирар:
фад-фад физва Адан гаф.
5 Ада, сар хъиз, гузва жив,
руьхъ хъиз, къирав къурзава,
6 гадарзава, къванер хъиз, Вичин хар;
нивай акъваз жеда Адан къаюн вилик?

- 7 Ада Вичин гаф ракъурзава, щразва вири,
ахъайзава Вичин гарар, авахъзава ятарни.
- 8 Къалурзава Вичин гаф Якъубаз*,
Вичин къайдаяр ва тагъкимар – Исраилаз*.
- 9 Маса халкъар патал Ада авунач и кар,
абуруз чидач дуванар Адан.

Тариф ая Реббидин!

Чилелни цаварал Аллагъдин тариф авун

148 ¹ Тариф ая Реббидин*!

- Реббидин тарифа цаварилай;
Къакъанра тарифа Адан.
- 2 Тарифа Адан, Адан вири малаикар*;
тарифа Адан, Адан вири къушунар.
- 3 Тарифа Адан, рагъни варз;
тарифа Адан, нур гузвай гъетер.
- 4 Тарифа Адан, цаварин цавар,
цаварилайни къакъан тир ятар.
- 5 Тариф авурай Реббидин тIварщIин,
вучиз лагъайтIа Гъада вири халкънава
Гъадан эмир яз.
- 6 Ада вири тестикънава даим яз,
ганва чIуриз тежедай къайдаяр.
- 7 Тарифа Реббидин чилелай,
гъуьлуьн пилияр, деринар вири,
- 8 щайлапанни хар, живни щиф,
Адан гаф къилиз акъудзавай къати гар,
- 9 дагъларни вири кIунтIар,
майвадин тарарни вири муьткверар,
- 10 ничхирарни гъар жуьредин малар,
чурчуларни лувар квай къушар,
- 11 чилин пачагъарни вири халкъар,
регъберарни чилин вири гъакимар,
- 12 гадаярни рушар,
къуьзуьбурни жегъилар –

- 13 тариф ая Реббидин тІварціин,
 куъз лагъайтІа са Гъадан тІвар
 хкажнава!
 Адан баркалла чилерилайни,
 цаварилайни къакъан я.
- 14 Ада Вичин халкъдин карч хкажнава,
 баркалла Вичиз вафа хуъзвайбурун,
 Израилдин* веледрин,
 халкъдин Вичиз мукъва тир.

Тариф ая Реббидин!

Сигъанди Реббидин тарифрай

- 149** ¹ Тариф ая Реббидин*!
 лагъ Реббидиз ційи мани,
 Адав тариф агакъара
 вафа хуъзвайбурун кІватІалда.
- 2 Шад хъурай Израил* Халикъдал вичин,
 хвешивал авурай
 Сигъандин* рухвайри
 Пачагъдал чпин.
- 3 Абуру къуълералди
 тариф авурай тІварціин Адан,
 мани лугъурай Адаз
 тафтни кинур* ягъиз.
- 4 Вичин халкъдин хатур хуъзва Реббиди,
 Вичив гвай хиласвилев*
 чІехи ийизва умунбур.
- 5 Адаз вафа хуъзвайбур
 баркалла алаз шад хъурай,
 абуру хвешидакъаз мани лугъурай
 чпин месерилай.
- 6 Аллагъдин тариф хъурай абурун мецерал,
 абурун гъиле хъуй къве мурцан хци тур,
- 7 халкъарилай къисас къахчун,
 абуроз жаза гун паталди,

- 8 абурун пачагъар зунжурралди кутлунун паталди,
 абурун гъакимар ракъун бухавра тун паталди,
 9 абуруз атланвай кар къиле тухун паталди
 Реббидин гаф тирвал.
 Гъа им гъуърмет къачун я
 Адаз вафа хуъзвай вирибуруз.

Тариф ая Реббидин!

Эхиримжи тарифдин мани

- 150** ¹ Тариф ая Реббидин*!
 Тариф ая Аллагъдин
 Адан пакханада,
 Адан къудратдин цаварал алай.
 2 Тариф ая Адан къудрат авай крарай Адан,
 тариф ая Адан гъайбатдай Адан,
 3 тариф ая Адан крчарин ванцелди,
 тариф ая Адан, ни арфаярни кинулар* ягъиз.
 4 Тариф ая Адан тафтар гваз,
 къуълералди,
 тариф ая симер алай алатарни
 кфилар ягъиз.
 5 Тариф ая Адан гугрум клеviz вандай, хъсан-къапар ягъиз,
 галукъ-къапар ягъиз.
 6 Тариф авурай Реббидин
 чан алай вирибуру.

Тариф ая Реббидин!

Гафарган

Аллагъдин КІвал – И КІвал Исраилдин вири уьмуьрдин кьилин макан тир: кьурбандар тек са гъа ина гуз жедай, иниз вири уьлкведай ва кьецепатайни чувудар чпин чѳехи суварар (Песагъ, Яхцѳурни цѳуд йикъан сувар, Кумайрин сувар) кьиле тухуз кьведай.

Амин – Къадим чувуд чѳалал и гафуникай «гъакъикъи я» ва «гъакъикъат» мана хкатзава. И гафуналди вяз ва я дуьба гатѳунизни, акъалтѳаризни жеда. Масада лагъанвай и гафуниз жаваб хгун яз и гаф лугъузвай касди вич адан гафарихъ галаз рази тирди кьалурзава.

Бабил – Къадим Мукъвал тир рагъэкъечѳдай патан лап чѳехи шегъер. Ам Месапатамда (гилан Иракда) авай ва зурба империядин меркез тир. Бабилда жуьреба-жуьре гзаф аллагъриз тѳеат ийизвай. Чи аямдал кьведалди хъайи 587-йисуз бабилвийри Ярусалим чукѳурнай, идалай гуьгъуьниз абуру чпихъ галаз гзаф къадар чувудар Месапатамдиз хутахнай.

Бут – бязи халкъарин динра кѳарасдикай ва я маса затѳарикай инсандин, гъайвандин ва я маса затѳарин шикилда аваз раснавай аллагъдин кѳалуб.

Гунагъ – Аллагъди ганвай весиятар чѳурун, Аллагъдин чѳалаз килиг тавун ва Адаз муьтѳуьгъ тахъун.

Гуьцѳур – къадим Исраилда хахамривай, пайгъамбарривай ва пачагъривай, яни Вичиз кьуллугъ авун патал Аллагъди Вичи хкъанавай ксаривай, зейтундин чѳем гуьцѳудай ва гъавиляй гъахътинбуруз гуьцѳур лугъудай).

Гьарун – Мусадин члехи стха. Ам Левидин тайифадикай тир. Аллагьди Мусадин куьмекдалди къадим чувудриз Къанун гайи члавуз Гьарун хахамвиле тайинарнай. Аллагьди гьадалай къулухъ хахамар анжах Гьарунан эвледрикай хьун эмирнай.

Давуд – Исраилда Шаулалай гуьгъуьниз хьайи къвед лагъай пачагъ, ам чи аямдал къведалди хьайи 1000-йисуз тахтуна ацукъна. Давуда Исраил члехи гьукуматдиз элкьуьрна, Ярусалимдикай адан меркез авуна. Ам дяве ийидай алакьунар авай аскер ва члехи шаир, Забур ктабдин – Аллагьдихъ элкъвена лагъанвай манияр кхьенвай, – ксарикай сад тир. Давуда вафадивди Аллагьдиз къуллугъзавай, ва, и кардай савкъват яз, адаз Аллагьди исраилвийрин пачагъар са гьадан эвледрикай жеда лагъана гаф ганай. Чувудрин пайгъамбаррини вири и дуйньядал пачагъвал ийидай Месигъ Давудан Эвлед жедайдакай виликамаз лугъуз хъанай. Гъавилай Исадиз Давудан Эвледни лугъузва.

Ибрагъим – семи халкъарин бан-буба. Адан тарих Хьунухъ ктабдин 12-25 лагъай къилера ачухарнава. Аллагьди ам хкъана ва адахъ галаз Икърар кутлунна. Аллагьди адаз хайи чилелай яргъал Къенандин чилел фин эмирна. Анаг Аллагьди адан гзаф къадарда авай эвледриз гун хиве къуна. Ибрагъимакай бязи халкъарин, гьабурукай яз исраилвийринни, бан-буба хъана. Тавратда ам, авай гьалариз ва инсанриз хас фикирриз акси яз, Аллагьдиз акьалтлай вафа хуьнин, Адан вири эмирар къилиз акъудиз гъазурвилин чешне я.

Икърар – Аллагьдинни инсанрин арада кутлуннавай члуриз тежер икърар, ада Пак Каламда къилин чка къазва. Икърар кутлундайла, гьар терефди, вичел тайин мажбурнамаяр къачуналди, абур къилиз акъудда лагъана гаф гузва. Синай дагъдал Аллагьди арада Муса аваз вири чувуд халкъдихъ галаз Икърар кутлунна. Аллагьди чувудриз нуьсрет гунин, абур вири душманрикай хуьнин гаф ганай. Чувудрини, чпин нубатдай, Аллагьдиз вафа хуьн, Къанунда кхьенвай Адан къаст къилиз акъудун лазим тир.

Исраил – Чувуд члалал и гафунуи «Аллагъдихъ галаз къуршахар къурди» мана гузва:

- 1) Аллагъди Якубаз (кил. Якуб), ада Пенуилда малаикдихъ галаз къуршахар къурдалай гуьгъуьниз, гайи твар;
- 2) Якубалалай хъайи Исраилдин вири халкъ, вири 12 тайифа;
- 3) Регъебам пачагъдин аямда Исраилдин сад тир пачагълугъ къве пай хъайидалай гуьгъуьниз Кеферпатан пачагълугъ – Исраил (10 тайифа) ва Къиблепатан пачагълугъ – Ягъудат арадал атана.

Кинур – халкъдин ва диндин талукъ тир манияр лугъудайла авазрин алатрихъ галаз санал гъиликдай ва вичел симер алай гъвечли алат.

Къанун – И гаф чувудрин «Тора» гафунилай арадал атанва. «Тора» гафунихъ, гегъеншдиз къачун хъайитла, чирвал гун, Аллагъдин патай чирвал гун мана ава. Гуьтлуь манада и гафунуи Исраилдин халкъдиз Муса пайгъамбардин куьмекдалди ганвай къанун-къайда къалурзава. Тавратдизни гъа икI лугъузва, абура и Къанун вич ва ам халкъдиз багъишунин тарих ганва. Къанунди исраилвийриз лап куьлуьшуьлуьйрални амал авуна туьклуьрнавай насигъатар гузвай, абурун руьгъани ва жемии уьмуьр къайдада твазвай, регъимдинни адалатдин виниз тир мурадар тайинарзавай.

Къанундай инсанриз Аллагъдин къаст ачух жезвай, амма Къанун члурзавай ксар чпин гунагърай гана клани жазади-кай Къанунди хилас ийизвач.

Къурбанган – къурбанддиз акъуднавай гъайванар ва я абурун паяр вичел кудай къакъан чка. Къурбанган, адет яз, къванерикай эцигдай, амма Гъалтунин Алачухдихъ чкадилай чкадал тухуз жери къурбанган галай. Ам кларасдикай туьклуьрнавай ва адан винелай буьруьнж янавай. Къизилдикай туьклуьрнавай къурбанганни авай, адал атирар кудай.

Къурбанд – Исраилвийри Мусадин Къанундив къурвал Аллагъдиз гъайванар къурбанд ийидай: абур туклвадай, ах-

па абурун са пай ва я санлай кърбангандал кудай, амукуай пай хъайитла, инсанри ам чпин тлунник кутун мумкин тир. Мусадин вахтарилай эгечна, Аллагъди кърбандар тек са чкада авун эмирзавай: эвелдай Гьалтунин Алачухда, ахпани Аллагъдин Квал; и кар тек са хахамривай кыле тухуз жедай. Гъайванрилай гъейри, кърбанд яз фу, чехир, зейтундин чѐм, цийи бегърдин сифтегъан майваяр гудай. Кърбандар са шумуд жуьре авай, гърдахъ кьетлен метлеб авай: гунагъдай эвез хгун патал, Аллагъди авур хъсанвиляй сагърай лугъун яз, вяд авун яз ва я жуваз клан хъуналди кърбанд ийидай – ихътин кърбанд Аллагъдини инсанди санал фу тлунин ярж тир. Идалайни гъейри, исраилвийри Аллагъдиз кърбанд яз гъизвай суърсетрикай хахамризни левитриз недайдини жезвай.

Квал – см. «Аллагъдин Квал».

Макъамдин ара – аквар гьалда, макъамар ягъуниз талукъ тир и ибаредин тайин мана-метлеб кье садазни малум туш. Ам са легъзеда макъам атлунин, гъа арада куьруь са маса мани лугъунин ва са цар тикрар хъувунин, гъаклани кылдин са алатдал макъам ягъуниз эвер гунин ва я клватл хъанвай-бур дуьа авун патал алгъунин лишан хъун мумкин я.

Малаик – Аллагъдиз къуллугъзавай, чан алай руьгъани затл. Ада Аллагъдин эмирдалди инсанриз куьмекар гузва ва абуруз Аллагъдин къастуникай хабар гузва. Иллаки чѐхи важиб авай малаикрихъ чпин тварар ава. Абурукай садбурал Пак Каламда Микаил ва Джабраил тварар ала.

Муса – Исраилдин лап чѐхи регъбер. Аллагъди Исраилдин халкъ Мисридай ахкъуддайла ва ахпа адалай гуьгъуьнлиз халкъ кьурумда кьекъведайла, Муса Исраилдин халкъдин кыле акъвазнавай. Аллагъди Мусадив исраилвийри кылиз акъудун лазим тир Къанун вугана. И Къанун Тавратда ганва. Адаз Мусадин ктабар ва я Мусадин Къанун лугъузва. Чувудар патал Муса датлана имандин лап чѐхи муаллим яз хъана.

Пак – Пак Каламда и гафуни сифтени-сифте Аллагъдин лишанар къалурзава. Ам паталди къилди чара авунвай, Гъадаз талукъ тир затларизни гъакI лугъуда: Аллагъдин КIвализ, ибадатдин вахтунда лазим жедай шейэриз ва Аллагъдиз икрамзавай инсанриз. Идалайни гъейри, и гафуни хсуси михъивилин ва Ругъдин рекъяй тамамвилин виниз тир дережани къалурзава.

Ребби – Аллагъдин хсуси тIвар, чувуд чIалалди ۞۞۞. И тIвар дуъм-дуъз лугъунин ва арадал атунин гъакъиндай гилани гъуъжетар къиле физва. Ам «Ягъве» хъиз лугъузвайди ва адан мана «Вич датIана авайди» ва я «Авайди» яз гъисабзава. Им кузвай валан ухшарда аваз алапатдин жуъреда Мусадин вилик пайда хъайи чIавуз Аллагъди адаз ачухай гъа тIвар я.

Реббидин КIвал – см. «Аллагъдин КIвал».

Сигъан – Ярусалим шегъер алай кIунтIарикай сад. Инал Аллагъдин КIвални алай. Гъавилай Сигъан тIварци гагъ-гагъ Ярусалим ва гъакIни виче Аллагъдихъ галаз эбеди яз михъи ксари уьмуър тухудай цавараллай Ярусалим лагъай мана-ярни гузва.

Хахам – Гъалтунин Алачухда ва Аллагъдин КIвале къурбандар ийизвай ва диндин маса мажбурнамаяр къиле тухузвай кас. Хахамар анжах Гъарунан эвледрикай жедай. Хахамар 12 дестедиз пай хъанвай ва абуру нубатдалди чпин везифаяр къилиз акъудзавай. Хахамрин къиле къилин хахам акъвазнавай.

ХерупI – Аллагъдиз цаварал къетIендиз мукъва малаик. Чувудрин фикиррай, абур лувар квай зурба гъайванриз ухшар тир ва абуру Аллагъ ацукънавай дапураг ялзавай. Гъавилай исраилвийрин къилин пак затI тир Икъардин сандухдин къапсахдални херупIрин кIалубар алай, а Сандух чувудри Аллагъдин тахтунин лишан язни гъисабзавай.

Хийир-дуьа – И гафуникай гзаф манайра аваз менфят къачун мумкин я.

- (1) Аллагъди инсандиз хъсан паяр гузва;
- (2) са касди масадаз Аллагъдин патай ихътин паяр гун тлалабзава;
- (3) чувуд члалал и гафунихъ пуд лагъай манани ава: и паяр агакъай касди разивилелди Аллагъдин тариф ийизва (таржумайра и манаяр жуьреба-жуьре гафаралди лугъуз-вай чкаяр тлмил гьалтзавач).

Хилас авун – бедбахтивилерикай азад авун, чандиз жезвай хатадикай, душманрикай ва я къиникъикай, дуьа ийизвайдан сагъ-саламатвал хатадик кутазвай вири крарикай хуьн лагъай члал я. Чувуд члала авай и глагол гагъ-гагъ «куьмек гун» ва «азад авун» хъизни таржума ийизва.

Чем – Къадим Исраилда зейтундин члемедихъ са шумуд макъсад авай. Ам чирагъра кудай затл яз гъилик ийизвай, ва ада гъаклни хирер ва хамуник акатдай азарар фад сагъ хъхъуниз куьмекзавай. Такъат авай ксари члемедин лап хъсан жуьреяр чпин хамунихъ гелкъуьн патал гъилик ийизвай. Бязи вахтара ихътин члем хуш ни галай затларихъ галаз какадардай ва, абурухъай хъсан ни атун патал, ам хамунивай ва члараривай гуьцлдай. Виниз тир дережадин ери авай члем гъакл са кас пачагъ, хахам ва я пайгъамбар яз хкъдай серенжем къиле тухудайлани, адан къилел ва гъаклни, абур динди эцигнавайвал михъвиллиз акъуддайла, пак затларал иличдай. Идалайни гъейри, зейтундин члем Аллагъдиз къуллугъ авунин серенжемра Алачухда, ахпани Аллагъдин Кивале авай чирагъда кудай затл яз, ва гъаклни иличдай къурбанд яз гъилик ийидай.

Юсуф – Якубан цликъвед хцикай сад. Адалай Исраилдин халкъдин къве тайифа хъана: Ифраим ва Манаше (кил. Хьунухъ ктаб 37-50). Гуьгъуьнлай ихътин тлвар гзаф маса инсанрални эцигнай.

Ягьудат – Филиштидин кьибле пата авай вилаят. Адал и тӀвар Израилдин тайифайрикай садан бан-буба тир Ягьудан тӀварцӀелай атанва.

Якъуб – Исакъанни Ребекъадин кьве хцикай сад. Якъуб ви-чин кветхерстха Исавалай гуьгьуьниз ханатӀани, Аллагьди гьам хкяна. Якъубаз сифте яз хайи хцин ихтиярар гана. Адан цӀикьвед хцикай чувуд халкъдин цӀикьвед тайифа арадал атана. Якъубаз Аллагьди гайи «Исраил» тӀвар адан эвледрал – чувуд халкъдал акьалтна.

Къафкъаздин Алпандин гъарфарин эвезрин таблица

А / а	ᲀ
Б / б	ᲂ
В / в	ᲄ
Г / г	ᲆ
Гъ / Гъ / гъ	ᲈ
Гь / Гь / гь	ᲊ
Д / д	᲌
ДЖ / Дж / дж	᲎
Е / е	Ა
Е / е	Გ
Ж / ж	Ე
З / з	Ზ
И / и	Ი
Й / й	Ლ
К / к	Ნ
КІ / кІ	Პ
Къ / Къ / къ	Ტ
Кь / Кь / кь	Ფ
Л / л	Თ
М / м	Კ
Н / н	Მ
О / о	Ო
П / п	Ჟ
ПІ / пІ	Ს
Р / р	Უ
С / с	Ქ
Т / т	Შ
ТТ / Тт / тт	Წ
ТІ / тІ	Ხ
У / у	Ჰ
Уь / Уь / уь	Ჲ
Ф / ф	Ჴ
Х / х	Ჶ
Хъ / Хъ / хъ	Ჸ
Хь / Хь / хь	Ჺ
Ц / ц	᲼
ЦІ / цІ	Ჾ
Ч / ч	Ტ
ЧІ / чІ	Ფ
ЧЧ / Чч / чч	Ჷ
Ш / ш	Ჹ
Ъ / ъ	᲻
Э / э	Ჽ
Ю / ю	Ჿ
Я / я	Რ

1	ᄀ		900	ᄁ
2	ᄂ		1 000	ᄃ
3	ᄄ		2 000	ᄅ
4	ᄆ		3 000	ᄇ
5	ᄈ		4 000	ᄉ
6	ᄊ		5 000	ᄋ
7	ᄌ		6 000	ᄍ
8	ᄎ		7 000	ᄏ
9	ᄐ		8 000	ᄑ
10	ᄒ		9 000	ᄓ
20	ᄔ		10 000	ᄕ
30	ᄖ		20 000	ᄗ
40	ᄘ		30 000	ᄙ
50	ᄚ		40 000	ᄛ
60	ᄜ		50 000	ᄝ
70	ᄞ		60 000	ᄟ
80	ᄠ		70 000	ᄡ
90	ᄢ		80 000	ᄣ
100	ᄤ		90 000	ᄥ
200	ᄦ		100 000	ᄧ
300	ᄨ		200 000	ᄩ
400	ᄪ		300 000	ᄫ
500	ᄬ		400 000	ᄭ
600	ᄮ		500 000	ᄯ
700	ᄰ		600 000	ᄱ
800	ᄲ		700 000	ᄳ

Къилер

Сифте гаф	3
Сад лагъай ктаб	9
Къвед лагъай ктаб	67
Пуд лагъай ктаб	113
Къуд лагъай ктаб	147
Вад лагъай ктаб	175
Гафарган	237
Гъарфарин эвезрин таблица	244

Забур

Псалмы на лезгинском языке

Psalms in the Lezgi language (ISO: lez)

Институт перевода Библии
101000 г. Москва, Главпочтамт, а/я 360
www.ibt.org.ru

Подписано в печать 15.08.2024
Формат 60×90 1/16. Печать офсетная. Усл. печ. л. 15.5
Тираж 500 экз. Заказ №

Отпечатано в АО «Первая Образцовая типография»
Филиал «Чеховский Печатный Двор»
142300, Московская область, г. Чехов, ул. Полиграфистов, д. 1
Сайт: www.chpd.ru, e-mail: sales@chpd.ru, тел. 8(499)270-73-59